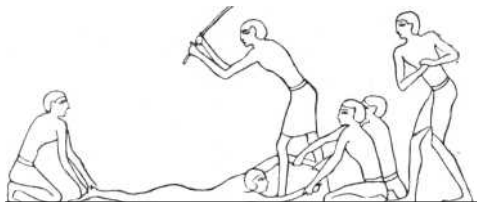

testu užíváno častěji podle rozhodnutí soudu. Vlník směl obdržeti nejvýše 40 ran na holé tělo [Dt 25,2n]. Aby se předešlo omylu, bylo vysázeno jen 39 ran [2K 11,24]. Za nejstarších dob se mrskalo holí nebo metlami, později důtkami obyčejně o třech řemincích, takže smělo být vysázeno pouze 13 ran. V době mezi Starým a Novým zákonem byly mrskáním trestány přestupky obřadního zákona, neuposlechnutí rozkazu nejvyšší rady [synedria] a kacířství. M. mohl naříditi i představený synagogy [Mt 10,17; 23,34; Mk 13,9], a ovšem i nejvyšší rada [Sk 5,40].

Mrskání pastýře při ztrátě deseti kusů dobytka. Egyptská nástěnná malba z hrobu v Beni Hassan.

Dbal-li židovský zákon na to, aby ani mrskáním nebyl »zlehčen bratr tvůj před očima tvýma« [Dt 25,3], zákon římský naopak dbal o to, aby m. bylo co nejbolestnější. Do dutek zaplétali Římané kusy kovu nebo zašpičatělých kostí, takže provinilci byli často přímo roztrháni až na kost a umrskáni k smrti. I Ježíš byl mrskán podle římského způsobu [Mt 27,26]. Římští občané však podle zákona Porciova a Valeriova nesměli být mrskáni. Tohoto práva se dovolával Pavel, jenž měl římské občanství [Sk 16,37; 22,25].

Mrtvení, mrtviti, umrtviti. V přeneseném slova smyslu užívá Pavel těchto výrazů, když mluví o umrtvování toho, co je na našich údech pozemského: smilstvo, nečistota, chlípnost, zlá žádost a lakota [Ko 3,5]. Toto m. [odumírání] je stálým procesem [2K 4,10; sr. 1K 15,31], který začíná tím, že křesťan s Kristem umře hříchu, což se děje ve křtu [Ř 6,1-13; 8,10] a končí zmrtvýchvstáním [Ř 8,11]. *Umřítí.

Mrtvý. Mrtvola člověka podle mínění SZ kulticky znečišťovala každého, kdo s ní nějak přišel do styku. Znečišťovala i stan nebo dům, v kterém člověk zemřel, a to na sedm dní [Nu 19,11-22]. I člověk, jenž se zúčastnil pohřbu mrtvého, byl pokládán za nečistého [Dt 26,14] a vše, čeho se dotkl, bylo nečisté [Lv 19,22]. Proto bylo třeba biliti hroby, zvláště před svátky, aby se jich pouťníci omylem nedotkli [Mt 23,27]. Stejně byl kulticky nečistý ten, kdo někoho zabil ve válce [Nu 31,19]. Zákon předpisoval složité úkony Očišťování [Nu 19,2-12; 31,19nn].

M. je opak živého. »Tělo bez duše je mrtvé« [Jk 2,26]. Výrazu m. je častokrát užito v přeneseném slova smyslu. Hřích je m. bez zákona, t. j. je neúčinný [Ř 7,8]. Také církev může

býti mrtvá [Zj 3,1], neboť víra bez skutků je mrtvá [Jk 2,17.20.26], ale i skutky mohou být mrtvé [Zd 6,1; 9,14]. Člověk v hříších je m. [Ef 2,1.5; Ko 2,13] a jen Kristus jej může obživit k pravému životu [J 5,25; Ef 5,14]. Pravi-li Ježíš Mt 8,22 »Nechat mrtví pochovávat mrtvé své«, chce říci, že ti, kteří se uzavírají jeho volání, staví se na roven mrtvých tělesně. *Smrt. *Vzkříšení. *Zmrtvýchvstání.

Mrva, v přesném překladu tříška [proti břevnu, trámu Mt 7,3; L 6,41]. -

Mrzko, hanebno [Ef 5,12 překládá Žilka: »Člověk se opravdu stydí i jen mluvit o tom«].

Mrzkomluvnost [Ko 3,8] = pomlouvání, potupné řeči.

Mrzkost [stč. šerednost, ošklivost, nelibost, necrmť, odpor]. Tak překládají Kral. mnoho hebr. výrazů, jež všechny znamenají něco ohavného, hnusného, odporného [Gn 41,21], zvl. v kultickém a mravním slova smyslu [Lv 18,23]. Kral. tu obyčejně překládají ohavnost, ohavný [Gn 43,32]. Stejně je tomu v NZ, kde Kral. tak překládají tři různá řecká slova: v Ř 1,27 jde o hanebné činy mravní v oblasti pohlavního života, v Ef 5,4 o nečestné jednání, ve F 3,19 o hanbu, hanebnost. V 1Tm 3,3 překládají Kral. řecké »nehrabivý« [nemilující peněz] výrazem »ani mrzkého zisku žádostivý«. Stejně v Tt 1,7.11; 1Pt 5,2 má zisk přízvisko mrzký.

Mrzutý [stč. = ošklivý, šeredný, nečistý, odporný, protivný]. V Ef 4,29 mluví Kral. o mrzuté řeči. Jindy totéž řecké slovo překládají zlý, špatný [o rybách Mt 13,48; o stromech Mt 7,17n; o ovoci Mt 12,33]. Jde o řeč, jež neslouží ke vzdělání [sr. 1Te 5,11; 1K 14,3].

Mřítí *Umřítí.

Mstitel, mstiti. Ve starověku patřila msta, zvláště msta za proliti krve, t. z. v. krevní msta, k povinnosti primitivního právního řádu společenského [Gn 9,5n; Nu 35,31]. Souviselo s názorem na naprostou posvátnost krve jako sídla života [Lv 17,1]. Odtud výrazy »pomstítí, očistíti krev« [2Kr 9,7; Jl 3,21], »pomsta krve« [Zj 79,10] a p. Nejblíže příbuzný zavražděného měl povinnost zabítí vraha [Lv 25,48n; Nu 27,10n] bez ohledu na to, zda šlo o vraždu nebo o zabítí. Tak se ovšem i m-1 octl v nebezpečí, že bude zavražděn. Když Saul žádá na Davidovi, aby ho pomstil nad jeho nepřáteli z řad Filištinských, má na mysli zničení Davidovo právě s ohledem na krevní mstu, kterou chce uvaliti na něho [1S 18,25]. Nevykonaná krevní msta byla pokládána za něco úchylného [sr. 2S 16,5-11; 1Kr 2,44-46]. Teprve pomsta obnovila porušený stav. A protože krevní msta byla v podstatě záležitostí celé čeledi, docházelo často k vyhubení celých rodů [sr. 1Kr 15,29]. I ve SZ se mluví na mnohých místech o mstě jako o samozřejmé povinnosti. Zabítí Kaina mělo být »mštěno sedmnásobně« [Gn 4,15 sr. v. 24], Samson se modlí, aby se směl pomstítí na nepřátelích [Sd 16,28], Hospodin vyzývá Mojží-

[452] Mučedník-Musiti

še, aby pomstil Izraelské nad Madianskými [Nu 31,2], ba Hospodin sám je mstitel [Na 1,2; Jr 5,9,29; Z 99,8] a mstí [*navštíviti, *vyhledávati, *odplacení] nejen bezbožnost a krutost nepřátel Izraelových [Ez 25,12], ale i zrušení smlouvy [Lv 28,25]. Mojžišův Zákon ovšem zavedl určitá zmírnění krevní msty a msty vůbec [Lv 19,18] a tak odstranil její surové rysy [Dt 24,16]. Byla zřízena *města útočištná, jež zaručovala provinilým řádný soud a ochranu [Nu 35,19,21.24.27; 2S 14,11]. Čím dál, tím patrněji proniká názor, že člověk má přenechat mstu Bohu [1S 24,13 sr. Dt 32,35], jenž připravuje den nebo dny pomsty [Z 58,11; Jr 11,20; Ez 25,14.17; Mí 7,4 sr. L 21,22].

NZ-u je samozřejmé, že pomstu nutno přenechat Bohu a dáti tak průchod Božímu hněvu [R 12,19; Z 10,30], neboť Bůh zcela určitě zjedná právo spravedlivým [L 18,3-8] a při posledním soudu anebo už nyní ztrestá bezbožníky [L 21,22; Z 6,10; 19,2 sr. 1Te 4,6; 2Te 1,8 sr. Iz 66,15]. Někdy má výraz »pomsta« v NZ význam trestu, zvláště tam, kde jde o činnost vrchnosti [L 18,3 »pomsti mne« = zjednej mi právo], jež vykonává Boží soud [R 13,4; 1Pt 2,14], nebo o činnost apoštolskou [2K 10,6] nebo sboru [2K 7,11].

Mučedník [nověšesky: mučedník], v širším slova smyslu každý, kdo pro nějaké své přesvědčení nebo odchylný názor byl utracen. V užším smyslu jest mučedník ten, kdo v době pronásledování křesťanů pro jméno Kristovo byl usmrčen, na rozdíl od »vyznavačů«, kteří svou křesťanskou víru přes mučení nezapřeli, nebyli však usmrćeni. V době apoštolské bylo utrpení pro jméno Kristovo považováno za čestné a blahoslavené [Sk 5,41; 1Pt 4,13n; 2K 11,23; Zj 17,6; 18,24]. Prvním mučedníkem byl Štěpán [Sk 6,8; 7,59]. Podle Zj 6,9-11; 7,9 jsou mučedníci shromážděni před trůnem Beránkovým, oblečeni v bílé roucho a ozdobeni palmami míru. V katolické církvi od r. 1634 uznáván jest za mučedníka pouze ten, koho za mučedníka prohlásil papež, když zjistil, že jest skutečně příslušníkem církve katolické. Kacíř, byť podstoupil smrt mučednickou, za mučedníka uznáván touto církví není. *Svědék.

Mučiti se. Tak překládají Kral. dvě řecká slovesa, z nichž první [*odynásthai*] může označovat silná duševní muka [L 16,25 mučiti se v protivě k těšiti se; R 9,2 kde Kral.: bolest (nad těmi z Izraele, kteří byli vyloučeni ze spásy); 1Tm 6,10 Kral.: bolest (výčitky svědomí u těch, kteří pro peníze poblblidli od víry); L 2,48, kde Kral. překládají »s bolestí hledali jsm«; Sk 20,38, kde Kral. mají »rmoutice se«, nebo tělesná muka [L 16,24], kdežto druhý [*basanizein*] označuje převážně tělesná muka, mučení při soudním výslechu, při nemocech [Mt 8,6, kde mají Kral. »velmi se trápe«, při porodu [Zj 12,2, Kral. »trápieci se«, při mukách před posledním soudem [Zj 20,10].

V přeneseném slova smyslu je užito tohoto slovesa o trápení, které má spravedlivý nad nešlechetnými skutky svých spoluobčanů [2Pt 2,8]. **Trápití, trápení.

Mudrák [stč. mudřec, věstec, hadač]. Jb 16,20. Kral. poznamenávají, že m. je ten, kdo umí »netoliko krásně mluvití, ale i jiných mrštné slovy dojímatí«. Hebr. sloveso, jehož tvar překládají Kral. »mudrák«, znamená posmívati se [sr. Z 119,51], ale také tlumočiti, vykládati, učiti [sr. Gn 42,23; Jb 33,23; Iz 43,27]. Jb 16,20 je míněno ironicky.

Mudrci [Dn 2,2], »magové«, v náboženství Zoroastrově v Persii a Medii příslušníci kněžské třídy, pěstitelé astronomie a astrologie [hvězdářství a hvězdznapravectví] a snad i kouzel [»magic«]. U Mt 2,1n přicházejí m. od východu, upozornění hvězdou »na východě«, hledat »krále židovského«. Snad tu šlo o babylonské astrology nebo o astrology vůbec. Podle starých vyobrazení to byli Chaldeoové nebo zoroastrovci nebo mithrovci. Tradice z nich učinila »krále« a stanovila jejich počet na tři, docela libovolně na základě zprávy [Mt 2,11] o trojích darech věnovaných betlémskému dítěti. Mágové ve Sk 8,9 a 13,6,9 [Simon Bar Jezus a Ely mas] nemají nic společného s východem a astronomií, nýbrž jsou to kouzelníci, kteří čary udivovali a klamali prostý, pověřivý lid. Sk tu naznačují boj mezi dvěma náboženstvími, v němž vítězí křesťanství. Snad tu šlo i o zdůraznění odporu křesťanství proti vši magii.

Mufim, syn Benjaminův [Gn 46,21].

Muka *Trápení.

Mumlati — vydávati ze sebe řev [o řvání Iva Iz 5,29 a medvěda Iz 59,11].

Musi, levita, syn Merariův, zakladatel čeledi [Ex 6,19; Nu 3,20; 26,58; 1Pa 6,19.47; 23,21.23; 24,26.30].

Musiti (museti). Toto sloveso má zvl. v NZ důležitý význam, protože vyjadřuje nutnost, podloženou a založenou v osobním uložení Božím a jeho vykupitelské radě.

V překladu Kral. ovšem bývá často užito také jiných sloves [má, je potřebí, moci, náležeti a pod.], takže ona božská naléhavost je patrná jen pozornému čtenáři. Boží vůle, jež musí být splněna, je nejčastěji vyjádřena Písmem [případně Zákonem, sr. Sk 15,5]. Písmo musí být naplněno [Mt 26,54; L 22,37; 24,25nn.44; J 3,14; 12,34; 20,9 kde Kral. mají »měl z mrtvých vstáti«; Sk 1,16]. Gely život Ježíšův, jeho utrpení i zmrtvýchvstání stojí pod tímto »musí« [L 2,49; 4,43; 13,33; 19,5; 9,22; 17,25; 24,7.26; Sk 3,21; sr. 17,3]. Toto »musí« jako splnění úřadku Božího, pojatého před věky, je tedy v podstatě eschatologického rázu, t. j. Bůh v něm plní své plány se světem buď v podobě soudu nebo v podobě spásy anebo obojího současně. Ježíšův život je v tom smyslu událostí eschatologickou. Proto musel nejdříve přijíti Eliáš [Mk 9,11 sr. Mt 17,10nn], proto musel Ježíš trpět a třetího dne vstát z mrtvých [Mt 16,21], proto jej musela přimouti nebesa [Sk 3,21] až do napravení všech

věci, proto se musí před koncem mnoho státi [Mt 24,6; Mk 13,10; J 10,16]. S tohoto eschatologického hlediska mluví Pavel o tom, že Kristus musí kralovati [1K 15,25], že porušitelné tělo musí obléci neporušitelnost a nesmrtelnost [1K 15,53], že se musíme ukázat před soudnou stolicí Kristovou [2K 5,10]. Je to vše obsaženo v úradku Božím. V úradku Božím je i spása člověka skrze jméno Kristovo [sr. Sk 4,12; 16,30; Žd 11,6] a znovuzrození [J 3,7].

Pod tímto Božím »musím« stojí také učedníci, apoštolové a církve až do těch jednotlivostí [Sk 9,16; 14,22; 19,21; 23,11 sr. L 12,12; Sk 9,6; 27,24, kde Kral. užívají slovesa mítí]. I jejich modlitby musí být určitého druhu, aby došly vyslyšení [J 4,20nn sr. L 18,1; Ř 8,26].

Mustruňk [stč. = přehlídka], V Na 2,3 jde o vyzbrojení k válce. Kral. v poznámkách vysvětlují m. jako »ššíkování« vojska.

Mušení = donucení, přinucení [2K 9,7].

Muzika. Tak překládají Kral. dva hebr. výrazy, z nichž první [’*úgáb*] znamená dechový nástroj, nejspíše několik pišťal, nějak spojených a užívaných při veselích [Jb 21,12]. U Jb 30,31 totéž slovo překládají Kral. pišťalka, Gn 4,21 nástroj hudební, Ž 150,4 varhany. Dn 3,5.7.10.15 překládají tak aram. výraz *z’*már**, jenž značí nějaký strunný nástroj.

Muž. Tento pojem má v bibli několikový význam. Nejčastěji je označením člověka mužského rodu [m. udatný Sd 11,1; m. výmluvný Sk 18,24; m. spravedlivý Mk 6,20; m. prorok L 24,19; m. Boží 1S 9,6; m. vražedník Sk 3,14] na rozdíl od žen a dětí [Gn 1,27; Mt 14,21; 15,38] nebo člověka vůbec bez ohledu na pohlaví [Jr 17,5; Sk 14,15; Jk 1,8.12.20.23], neužívá-li se přímo, zvláště v překladu, označení člověk [Mk 13,20; Ř. 1, 23] nebo prostě tělo [1K 1,29; 15,50; Ga 1,16; Ef 6,12]. Jindy je m. označením obyvatelstva [Sd 9,18; Mt 12,41; 14,35; Sk 1,11; 17,22]. M. jako protiklad Boha vyjadřuje bezvýznamnost člověka [Iz 31,8]. M. jako protiklad ženy je v NZ někdy označen jiným řeckým výrazem [Ga 3,28]. Jindy má m. význam válečníka [1S 23,3; 24,5; 28,1; Iz 3,2; Jr 6,23]. M. ve smyslu *manžel: 1S 25,19; Mk 10,2.12; Ř 7,2n; 1K 7,3nn; 14,35; Ef 5,22nn; Ko 3,18n; 1Pt 3,1nn; 1Tm 3,2.12; 5,9; Tt 1,6]. Podle židovských názorů i snoubenec je nazýván m. [Dt 22,23n; Mt 1,19; Zj 21,2 sr. 2K 11,2]. Někdy výraz m. označuje dospělého člověka v protikladu k dítěti [1K 13,11; Ef 4,13; Jk 3,2], tedy zralého a někdy i váženého člověka [L 23,50; Sk 6,5.3], od něhož se očekávají mužné činy [1S 4,9; 26,15; Př 18,14]. Bič II, 134 upozorňuje na to, že »muži města« [Gn 19,4] mohou znamenati také příslušníky personálu svatyně. *Manželství.

Mužatka [stč. = žena vdaná, žena zmužilá]. Tak Kral. překládají v Gn 2,23 hebr. označení ženy ’*iššá* [muž je hebr. ’*iš*], aby

vystihli bibl. výklad, že žena jest »vzata z muže«. Sr. Oz 2,16.

Mýdlo. Hebr. výraz *bór, bórít* označuje něco, co čistí. Jde o žiravinu, pořízenou z popela rostliny mydlice [Saponaria officinalis], slanorožce [Salicornia fruticosa] a slanobýla obecného [Salsola kali]. Podle Plinia [Hist. nat.] se prý z takto vyrobeného louhu a oleje vařilo m. k umývání [Jb 9,30; Jr 2,22] nebo praní prádla [Mal 3,2].

Mýliti se [stč. = pochybovati], nechat se svést s pravé cesty, upadnout v omyl, blouditi [Ezd 4,22; 1K 6,9; Ga 6,7 sr. Mt 24,4n; Mt 18,12; 1Pt 2,25sr. Iz 53,6].

Mylný [stč. = klamný, klamavý]. V Ž 78,57 o lučišti, jež zklamalo, protože ztratilo pružnost [sr. Oz 7,16].

Myra, hlavní město v Lycii, 20 honů [asi 3,2 km] od moře. Apoštol Pavel na své cestě do Říma [Sk 27,5] plul z Cesareje na lodi adramytské a z Myry pak na lodi alexandrijské, která ztroskotala u Malty. Ze staré doby udrželo se zde nádherné divadlo a skalní hroby a nápisy. Dnes se město jmenuje Dembre.

Myrra, myrrha *Mirra.

Myrtoví, myrtus, menší stromek s listy stále zelenými a příjemné vůně [Myrtus communis]. Dodnes roste na horách kolem Jerusalema, v okolí Jericha a na březích Středozemního moře. Myrtových ratolestí bylo užíváno při slavnosti stánků [Neh 8,15]. Podle Iz 41,19; 55,13 proměni Bůh vnější neutěšené podmínky svého lidu tak, že i na poušti poroste vedle cedrů a oliv i myrtoví místo hloží. Za 1,8 [»muž mezi myrtovím«] vykládají Kral. ve vztahu na Krista, který bydlí uprostřed svých věrných v církvi, kteří jako m.

Myrta.

»ustavičně se zelenají, kvetou, i ovoce příjemné a vonné dobrých skutků přinášejí«.

Mysl. Tak ve SZ překládají Kral. tři hebr. výrazy: *nefeš* [= *duše, 2S 17,8; 1Pa 28,9; Ž 13,3; Př 23,7], *ruach* [= *duch, Gn 41,8; 1Pa 28,12; Př 16,32; Ez 11,5] a *leb* [= *srdce, Sd 19,6; Ž 48,14; 101,5; Př 22,17; 23,12; Kaz 1,13; 7,21]. Je nesnadné určit přesné rozlišení těchto pojmů, ježto moderní psychologie se podstatně liší od psychologie biblické, podle níž *člověk ve svém celku je duše [*nefeš*], ale má ducha [*ruach*] a srdce [*leb*]. Duše je sídlem citů, zájmů a náklonností [sr. Jr 15,1, kde Kral. překládají srdce]. Duch je hybnou silou duše [sr. Ezd 1,1; Ag 1,14]. Srdce je duše v činnosti [Ex 35,21; Ž 78,8]. »Ustavit srdce« [1S 7,3] znamená čin vůle [sr. Ez 11,19]. Poněvadž všechny tyto výrazy překládají Kral. také jako m., můžeme snad v plném vědomí toho, že v hebr. jde o tři pojmy, říci, že m. je sídlo počitků, rozličných vnitřních hnutí, myšlenek, představ, rozhodnutí, rozumu a mravního života.

V NZ překládají Kral. výrazem m. nejméně pět různých řeckých slov: *dianoia* [Mt 22,37; Ef 2,3; Ko 1,21; Žd 8,10; 10,16; 1Pt 1,13; 2Pt 3,1], *nús* [L 24,45; Ř 7,23,25; 11,34; 12,2; 1K 1,10; 2,16; 14,14n; Ef 4,17,23; 2Te 2,2; 1Tm 6,5; 2Tm 3,8; Tt 1,15], *noéma* [2K 4,4; 10,5; 11,3], *kardia* [»srdce«, Ef 1,18], *psýché* [»duše« Žd 12,3], nehledě ke slovesům a speciálním výrazům, jež jsou uvedena pod samostatnými hesly. Už tato rozmanitost ukazuje, jak těžké je jednotlivé pojmy přesně rozlišit. Nejen že neodpovídají našim pojmům psychologickým — i tam, kde vznikly na půdě hellenistické, mají prostřednictvím LXX více obsah sz než hellenistický — ale Kral. jednotlivé pojmy překládají různými výrazy, takže čtenář může často jen vytušit, oč vlastně šlo.

Vydeme od výrazu *nús*, který Kral. překládají »rozum« [F 4,7; Zj 13,18], *mysl [Ř 1,28; 14,5; Ko 2,18; Zj 17,9], ale také m. Jde tu jednak o schopnost poznávací [L 24,45] a úsudkovou [2Te 2,2; Žilka: »abyste si nedali tak snadno popléstí hlavu«; Hejčl: »pomásti na mysl«], jednak o smýšlení náboženské i mravní [1K 1,10; 2,16b], jež ovšem může být rozvráceno, porušeno a poskrvněno [Ef 4,17; 1Tm 6,5; 2Tm 3,8; Tt 1,15], takže i křesťan je musí stále obnovovat [Ř 12,2], jednak o praktický rozum [zákon mysl], jenž sice souhlasí se zákonem Božím, ale nemá dost síly k plnění [Ř 7,23,25], a konečně ve vztahu k Bohu o spasitelný úrůdek, plán Boží [Ř 11,34; 1K 2,16a].

Výraz *dianoia* překládají Kral. jednak m. [9x], jednak myšlení [L 1,51], jednak smysl [1J 5,20] a konečně rozum [Ef 4,18]. Jde tu snad o vyznačení duševního života, jenž tvoří součást lidské bytosti vedle srdce, duše a vůle [moci]. Tak plnění příkazu lásky činí nárok na všechny schopnosti člověka, tedy i na jeho m. [Mk 12,30; sr. Dt 6,5; 2Kr 23,25]. Že m. může vyjadřovat to, co se ve SZ nazývá srdce,

je vidět z Žd 8,10, sr. 10,16. Podle Pavla pohané žijí podle svého převráceného rozumu [*nús* Kral. mysl Ef 4,17]; příčinou toho, že jejich rozum je prázdný [Kral. marný], je zatemnění mysli [*dianoia*; Kral. rozum Ef 4,18], t. j. duševní a mravní poznávací schopnosti. Toto zatemnění přišlo zase ze zatvrzelosti srdce, odcizenosti od Boha. V Ko 1,21 označuje m. smýšlení, v Ef 2,3 tělesné sklony. »Přepásat bedra m.« [1Pt 1,13] znamená vnitřně se připravit na život podle vůle Boží, abychom nepodléhali žádostem dřívějšího života [1Pt 1,14; 2,11]. Pisatel 2Pt 3,1 chce ve svých čtenářích probudit jasnou rozmyslnost [Žilka; Kral. »upřímnou mysl«].

Výraz *noéma*, který Kral. překládají myšlení [2K 2,11], smyslové [2K 3,14], smysl [F 4,7] a m., znamenal v klasické řečtině výsledek rozumové činnosti, tedy myšlenky, pojmy, rozhodnutí. V NZ jde až na jediný případ [F 4,7] o zvrácené myšlenky [2K 3,14; 4,4; 11,3], ďábelské úklady [2K 2,11 Kral. »myšlení«, sr. Ef 6,11; 1Pt 5,8] nebo úklady lidské proti křesťanskému poznávání Boha; Pavel tyto lidské úklady nutí v poslušnou poddanost Kristu [2K 10,5].

Kardia [Ef 1,18] překládají Kral. obyčejně *srdce [na př. Mt 5,8; 9,4 a j.]. Jde tu o navázání na sz výraz *leb* právě tak jako *psýché* [Žd 12,3] navazuje na sz *nefeš*.

Roztržitá mysl [L 12,29; Žilka: »Neznepokojte se!«]. Sloveso, jehož je tu v řeckém textu užito, lze překládat »Nebudte příliš nároční« [k věci, ne ke slovu, sr. Ř 12,16; 1Tm 6,17nn] právě tak jako »Neznepokojte se, nekolísejte mezi strachem a nadějí«. Starolat. a syrský překlad je pro druhou možnost jistě v souhlasu s celým oddílem [sr. L 12,22nn. 28,32; sr. F 4,4-7].

Dvoji mysl [Jk 1,8; 4,8], t. j. rozpolcené duše, jakou mívá člověk nerozhodný, pochybovač a ovšem i pokrytec [Jk 4,8], jenž se nedovede rozhodnout mezi Bohem a světem.

Mysliti. Tento výraz, jenž ve stč. znamenal také zamýšleti, je překladem aspoň čtyř hebr. výrazů a několika opisů [na př. »býti se srdcem« = mysliti 1Kr 8,18; »mluviti v srdci« = = mysliti Gn 17,17; 2S 21,16; Jb 32,7]. Kral. jednotlivé hebr. výrazy překládají různě. To nám poněkud pomůže obsahově rozlišiti místa, v nichž Kral. užívají pojmu m. Hebr. *dámá*, jež překládají Kral. m. [Sd 20,5; Est 4,13; Iz 10,7; 14,24], znamená původně srovnávací, připodobnití [Iz 40,18]. Jinde je Kral. překládají umíniti si [Nu 33,56], ukládati o někoho [2S 21,5], rozjímati [Ž 48,10]. U Iz 10,7 [Kral.: m.] jde spíš o české zamýšleti, jak je patrné ze souvislosti: »Srdce jeho jest hubiti a pleniti národy« - Hebr. *zámam* [původní smysl: domínati se], jež Kral. překládají m. [Ž 17,3; 37,12; Př 30,32; Za 8,14n], tlumočí jinde uložiti, t. j. rozhodnouti si [Za 1,6], umíniti si něco dělat [Gn 11,6 sr. Dt 19,19], tedy plánovat [sr. Ž 37,12]. Žalmista se chrání vyslovit to, co má v mysli, varuje před neuzitečnými slovy [Ž 17,3], ale u Hospodina m.

znamená současně čin [Jr 51,12; Pl 2,17 sr. Jr 4,28]. Př 30,32 klade myšlení, t. j. uvážení, proti bláznění, t. j. mluvení a konání něčeho bez uvážení. Hebr. *pálat* znamená domnívat se [Gn 48,11], souditi [IS 2,25], vykonati pomstu [Ž 106,30], přisouditi [Ez 16,52]. Hebr. *chášab* [m. Jb 6,26; Ž 140,3; Př 24,8; Jr 18,8; 29,11; Mi 2,3; Na 1,9.11; Mal 3,16] překládají Kral. také mít za to [Gn 38,15], domnívat se [IS 1,13], pokládati [Jb 13,24], přepočítati [Ž 32,2; Gn 15,6], vážit si [Iz 13,17; 38,8; 53,3], pečovati [Ž 40,18], smyslit, t. j. vymýšlet [Ex 31,4; 35,32; Am 6,5], obrátiti na někoho [pohromu Jr 18,11], t. j. obmyslet [Ž 52,4]. Všecky tyto výrazy ukazují, že nejde o theoretické, abstraktní myšlení podle logických pravidel bez osobního zájmu, nýbrž o myšlení, v němž je zahrnuta celá osobnost i po stránce citové a volní. Zvl. hebr. *chášab* může označovat rozhodnutí Boží [Jr 18,8.11; 29,11; Mi 2,3], jeho úsudek o činech a víře člověka [sr. Gn 15,6, kde *chášab* je překládáno počítati za...], jeho spasitelný plán.

NZ užívá hlavně dvou sloves, jež Kral. překládají mezi jiným také m.: *dialogizomai* a *logizomai*. První může znamenat jednak totéž co přemýšlet, uvažovati, rozjímati [v srdci, u sebe: Mk 2,6.8; L 1,29; 3,15; 5, 22; 12,17], jednak dohovořovati se mezi sebou, společně přemýšlet, společně rozjímati, dohadovati se mezi sebou [Mt 16,7n; 21,25; Mk 8,16n; 9,33; 11,31 sr. L 20,14; Mk 12,7; L 5,21]. Evangelista neopomíjí připomenout, že Ježíš dovede odhalit i nejskrýtější myšlenky člověka [L 5,22 sr. J 2,25]. Druhý výraz je většinou překladem hebr. *chášab*, t. j. zdůrazňuje v aktu myšlení city a vůli. V Ř 2,15 se dovolává Pavel mravního zákona, napsaného na srdcích pohanů, jenž je dosvědčován jednak svědomím, jednak myšlením, t. j. vzájemným obviňováním nebo obhajováním pohanů mezi sebou. Toto myšlení je závislé na mravním zákonu, vepsaném v srdcích. Pavel ovšem ví, že všechno myšlení člověka po jeho pádu je zvrácené a scestné a že musí být podrobeno poddanosti Kristu. V tom vidí také část syého apoštolského úkolu [2K 10,4-5, kde Žilka překládá: »Boříme rozumové úvahy... všechny myšlenky činíme zajatci, aby se daly v poslušnost Kristu«]. Z tohoto křtostocentrického, ke kříži zahleděného stanoviska vyzývá Pavel své čtenáře k novému druhu myšlení, k úsudkům víry [1K 4,1; 2K 10,7.11; míti za to: Ř 3,28; 6,11; 8,18; F 3,13; 4,8]. Norma tohoto myšlení je ve skutečnosti, vyjádřené slovy: Ježíš Kristus; tato skutečnost je závazná a nutí k činům. Všecko své myšlení, usuzování, plánování podrobuje Pavel této skutečnosti. Vyznává, že teď, kdy opustil dětské myšlení [1K 13,11], »nestačí vymyslet něco jako ze sebe« [Žilka: 2K 3,5], nýbrž všechny své plány a závěry činí z poslušnosti k Bohu, jenž ho nutí k jednání a dává sílu k uskutečnění vůle Boží. *Počítati.

Myš, hebr. *akbár*, hromadné jméno pro všechny druhy myši [Muridae] a jim podobné hlodavce, žijící v Palestině ve velkém množ-

ství a působivši často nejen zkázu obilí, ale i morní nákazu [IS 6,4nn]. Podle Lv 11,29 byla m. pokládána za kulticky nečistě zvíře, takže známko modlářství bylo pojídání m. [Iz 66,17]. M. byla v pohanství pokládána za posvátné zvíře a její požívání posvěcovalo člověka. Dodnes Arabové pojídají m. Byly nalezeny také obětní předměty podoby m., jež snad měly za účel chrániti úrodu před myši zhoubou.

Myšlení. Hesla *Mysl, *Myslití nám ukázala, že biblické m. nebylo abstraktní, nýbrž praktické, a že i abstraktní představy byly vyjadřovány konkrétními obrazy. Při tom nutno mít na paměti, že všechno bibl. m. bylo prosyceno náboženstvím a že vycházelo z přesvědčení, že počátek moudrosti je bázeň Hospodinova [Jb 28,28; Ž 111,10; Př 1,7]. To ovšem neznámá, že lidské m. je zbaveno všech pochybností a všeho trápení [IS 1,16; Dn 7,28]. Podle svědectví Pisma je »m. srdce lidského [t. j. jeho celá duševní podstata] zlé od mladosti jeho« [Gn 6,5; 8,21; sr. Mt 15,19; Mk 7,21], takže se podstatně liší od m. Božího [Ž 40,6; Iz 55,9]. LXX překládá pojmem m. většinou hebr. výraz srdce [lěb] nebo *chášab* [*Myslití] a jeho odvozeniny, jež naznačují, že jde o praktické m., plánování, záměr, snahu, jež vycházejí ze srdce. Slovo Boží [Bůh a Kristus] rozeznává [t. j. je soudcem] myšlení i mínění, t. j. skrytá hnutí srdce [Žd 4,12; sr. Dt 31,21; 1Pa 28,9; Ž 94,11; 139,2; L 2,35; 5,22; 6,8; 9,47]. V 1Pt 4,1 má m. smysl mravně závazného poznání, přesvědčení, že ten, kdo zemřel s Kristem [sr. Ř 6,2nn], nesmí mít nic společného s hříchem. Podle Pavla i m. pohanů [Ř 2,15] je závislé na mravním zákonu, který je vepsán do srdce všech lidí, i když všelijak skresleně, neboť to, že znají Boha, ale nectí jako Boha ani jemu neděkují, působí zatemnění srdce a pošetlost [marnost] v myšlení [Ř 1,21]. Někdy má m. v NZ smysl ustrašené pochybnosti [L 24,38], jindy zlých, nespravedlivých soudů a rozhodnutí [Jk 2,4; Kral.: »soudcové v myšleních zlých«; Žilka: »soudci podle špatných měřítek«; Hejčl: »zlovolní soudci«]. M. Boží o nás, t. j. plány Boží s člověkem jsou spasitelné jeho plány [Jr 29,11] a proto jsou v očích žalmistových drahá [Ž 139,17], i když hluboká a nepochopitelná [Ž 40,6; 92,6], že má m. Boží význam úradek, plán, vysvitá ze zdůrazňování pevnosti a věčnosti Božího myšlení ve srovnání s radami lidskými [Ž 33,10n; Jb 5,12; 42,2; Ž 146,3n; Mi 4,12]. Hospodin pak oznamuje své m. člověku [Am 4,13; 2K 2,11]. Ježíš Kristus je jeho Slovo, v němž se m. Boží zjevila nejplněji [J 1,1nn 14].

Myšlénka [správněji: myšlenka], znameaná ve SZ záměr, snahu, plán [Kaz 7,29 Kral. smyšlinky, Iz 16,6], výmysl [Iz 65,2; Jr 9,14; 18,12].

Myzie. Římská provincie v Malé Asii, zabírající sz kout poloostrova. Hraničí na východní straně s Frygií a Bithynií, na jihu

[456] **Mzda**

s Lydií. Hornatá a lesnatá krajina s málo městy. Hlavní město bylo Pergamum [řec. Perga-mon] [Zj 1,11; 2,12-17]. Na západním pobřeží jsou dva zálivy: Adramytský a Elaeaský. Apoštol Pavel prošel M-i na cestě do Troa-dy [Sk 16,7n], jež ležela ještě na jejím území. Jiné město této provincie, uvedené v NZ, je Assos [Sk 20,12].

Mzda [Gn 29,15; 30,28; Ex 2,9; Dt 15,18; Iz 23,18; Ez 27,15; Ag 1,6; Za 11,12] jest odměna za vykonanou práci nebo prokázanou službu. Ez 29,18n nazývá m-ou žold vojáků, také odměna za levitskou a kněžskou službu nebo za půjčené tažné zvíře je Kral. nazývána m. [Nu 18,31; Mi 3,11; Ex 22,4]. V nejstarších dobách se platilo plodinami, zbožím, později také penězi [Gn 30,28-34]. Jákob sloužil sedm let za Lúu a dalších sedm za Ráchel [Gn 29,15.20]. Podle Mojžíšova zákona měla být m. vyplácena každého večera [Lv 19,13; Dt 24,14n]. Zadržování m. nebo její zkracování bylo pokládáno za zločin, rovnající se bezbožnosti kouzelníků, cizoložníků a křivo-přísežníků [Jr 22,13; Mal 3,5; Jk 5,4]. Jak velká byla denní m. dělníka, nevíme. V době nz byla denní m. rovna denáru [Mt 20,2: denní peníz]. Podle L 10,35 se zdá, že tato odměna nebyla nízká. Ježíš vyhlásil zásadu, že dělník je hoden své m. [L 10,7; 1Tm 5,18 sr. Mt 10,10]. V přeneseném smyslu se mluví o odplatě Boží jako o m-ě [Gn 30,18; 2Pa 15,7; Ž 127,3; Iz 40,10; 62,11]. Nejde tu o zasloužený nárok, ale o projev Boží milosti a Božího pozhánání. *Odplata.

M. nepravosti. Zdá se, že je to term. techn. pro zisk, který člověk získal za zradu nebo nespravedlnost [Sk 1,18]. Na této m-ě lpí hrabivost, je výrazem toho, že člověk podlehl démonickým svodům mamonu [2Pt 2,15; Ju 11]; falešní učitelé chtěli svým bezuzdným životem získati peníze a vliv. To je jejich očekávaná m. *Mamon.

V jiném smyslu se mluví v 1Tm 2,6 o »m. na vykoupení« [sr. Mk 10,45; Mt 20, 28; Tt 2,14]. Jde tu o výraz, vypůjčený ze SZ [*Výplata Lv 25,24.26.51n sr. Ex 30,12; Nu 35,31n; Ž 49,8]. V tomto výrazu se stýkají právo a milost. NZ je v duchu Ježíšově přesvědčen, že Ježíšova smrt je zástupným výkupným »za mnohé« [»za všechny« 1Tm 2,6], kteří sami nemohli toto výkupné zaplatiti [sr. Mt 16,26b; Iz 53,6.12; Mk 14,24; Mt 26,28]. Ježíš vstupuje na jejich místo ve svatě solidaritě a nese smrt, jejíž nutnost mu byla jako Boží uložení jasná [Mk 8,31.33]. Příjemcem tohoto výkupného [mzdy] je Bůh, nikoli ďábel, který naopak chtěl Ježíše od smrti odvrátit [Mk 8,33; Mt 16,23]. Člověk propadl pro svou neposlušnost svatému Bohu [Mt 10,28; L 13,28 sr. Ž 90,3.7nn]. Jen obětavou poslušností až do smrti kříže [F 2,8] v zastoupení hříšného lidstva mohlo být toto propadnutí Bohu zrušeno. Proto mohl Ježíš už za svého života odpouštět hříchy, že měl na mysli svou smrt jako důkaz své zástupné poslušnosti, jež jediná byla s to zlomit prokletí hříchu. A jako zmrtvýchvstalý znovu odpouští hříchy právě pro svou smrt, jež byla mzdou naprosté poslušnosti vůči Otci. *Odpuštění, vykoupení. *Obět.

Naalol [= napajedlo]. Někaké místo na území pokolení Zabulonova, odkud se nepodařilo vypudit kananejské obyvatelstvo [Joz 19,15n; Sd 1,30]. Bylo přiděleno levitům z čeledi Merari [Joz 21,35]. Snad dnešní Telí en-Nachl j. od Akko.

Naam [= sladkost, příjemnost]. Syn Ká-lefův [1Pa 4,15].

Naama [= sladká, příjemná]. 1. Město judské v rovině Šefela, jehož zříceniny jsou nedaleko nynější stanice Naane [Joz 15,41] na dráze z Jerusalema do Jaffy. Podle jiných jde o nynější Chirbet Fered nedaleko *'Arak Na'aman* [poblíž starověkého Tamna] — [Joz 15,57]. Rovina Šefela je pobřežní rovina od Gázy až po Jaffu.

2. Naama Ammonitská, matka krále Roboáma, syna Šalomounova, jejíž ammonitský původ SZ nikdy neopomine připomenouti [1Kr 14,21.31; 2Pa 12,13; sr. 1Kr 11,1].

Naamatský Zofar, jeden z přátel Jobových [Jb 2,11; 11,1; 20,1; 42,9], o němž jinak není nic známo. Vykladači se domnívají, že jeho rodiště nebo bydliště bylo v Naama v s. Arabii.

Naara [= dívka]. Manželka Ashura, předka obyvatele Tekoe [1Pa 4,5n].

Nabádati [stč. ponoukati, štváti]. Tak překládají Kral. dva hebr. výrazy, z nichž jeden znamená lákati, svést [Dt 13,6; Jr 38, 2], ponoukati [Joz 15,18; Sd 1,14], namlouvati [2Pa 18,2], proti někomu dráždit [1S 26,19 Kral.: vzbuditi proti někomu], druhý raditi [2Pa 22,3], poraditi [2S 17,11], ale také usouditi, rozhodovati se [Iz 14,28], obmyšleti [Iz 32,8].

Nabajot [jméno snad souvisí s božstvem Nebo]. Prvorozený syn Izmaelův a otec pastýřského kmene [sr. Iz 60,7] podle něho pojmenovaného [Gn 25,13; 28,9; 36,3; 1Pa 1, 29], žijící patrně na jv od Palestiny. Kmen tento je dosvědčen i nápisy assyřskými kolem r. 650 př. Kr., kde je jmenován spolu s kmenem Kedar [Cedar] právě tak jako v Gn 25,13 a u Iz 60,7. Izaiáš mezi těmi, kdo rozmnoží slávu církve Boží, jmenuje výslovně Cedarské a Nabajotské.

Nabal [= blázen], bohatý statkář z čeledi Kalefov, bydlící v Maon, krajíně judské, a majitel statku na Karmeli [1S 25,2-3]. Jeho bohatství skládalo se ze stáda ovcí a koz. Bible vypravuje o službách, které prokázal David se svými 600 muži pastýřům N., ochraňuje je proti lupičským nájezdům. Když N. stříhal ovce, což bývalo podle východního zvyku spojeno s obětím hodováním, poslal k němu David posly se vzkazem, aby i jeho

lidem udělil něco z nadbytku za prokázané služby. Ale N. je hrubě odbyl, předhazuje Davidovi nevěnost ke králi. Pro tuto urážku přísáhl David Nabalovi pomstu. Vytáhl proti němu se 400 muži. Pastýři však rychle zpravili Abigail, rozumnou ženu N., o tom, co se chystá. Ta se ihned vypravila s mnohými dary vstříc Davidovi. Podařilo se jí odvrátiti Davida od pomsty chtivého úmyslu. Když druhého dne oznámila Abigail N., který zatím vystřízlivěl z opilosti, co se stalo, působilo to na něho tak, že ho ranila mrtvice, neboť byl »tvrdý a zlých povah« [1S 25,3]. Za deset dnů nato zemřel. Abigail se stala potom ženou Davidovou [1S 25,42].

Nabíjení [Jr 51,33]. Jde tu o ušlapávání, udupávání humna [mlatu] před výmlatem obilí. Prorok oznamuje, že si Bůh už připravuje Babylon, aby na něm vykonal své soudy [sr. Iz 21,9n].

Nábot, muž jezezeelský, majitel malé vinice u paláce Achabova [1Kr 21,1], po níž zatoužil Achab, protože mu rušila celistvost jeho zahrad. Nabízel Nábotovi výměnou jinou vinici nebo peníze, ale Nábot odmítl tuto výměnu, nechtěje se vzdáti pozemků po otcích [Lv 25,23; Nu 36,7; sr. Ez 46,18]. Šlo o důvody náboženské, před nimiž měl úctu i Achab. Věci se však chopila energická žena Achabova Jezabel, jež znala jen sverepé zákony (bez)božného absolutismu. Dala naříditi obřadní půst, naznačující, že jde o vážnou věc, zjednala dva falešné svědky, kteří dosvědčili, že Nábot zlořečil Bohu a králi, a dosáhla toho, že Nábot i jeho synové byli ukamenováni [1Kr 21,13n; 2Kr 9,26]. Achab dostal tak Nábotovu vinici, vzápětí však mu oznámil prorok Eliáš, co ho za tento zločin stihne [1Kr 21,19-24]. Smrt Achabova, Jo- ráмова a Jezabelina byly považovány za Boží trest za toto bezpráví [2Kr 9,25.36].

Náboženství [stč. = zbožnost, pobožnost, náboženské obřady, projevy]. Kdekoli se mluví v Kralickém překladu Písma o náboženství, myslí se spíše na vnější projevy náboženské, na kult a formy uctívání božstva, než na úmyslný a uvědomělý poměr člověka k Bohu, stvořiteli a svrchovanému Pánu, na řád bohoslužebný spíše než na srdečnou důvěru. Ve SZ máme slovo n. jen jednou v Jb 4,6. V hebr. textu čteme však místo toho slova »strach, bázeň«, rozumí se »před Bohem«. Totéž slovo, které v Jb 4,6 je v Kral. bibli překládáno slovem n., je na jiných místech překládáno docela přesně »bázeň« [Jb 15,4; Ž 5,8; 19,10; Př 2,5; Iz 28,13]. Tedy něco, co se blíží velmi našemu chápání n. V NZ

[458] Nábožnost-Nabuchod.

jsou slovem n. překládána dvě různá řecká slova: *deisidaimonia* ve Sk 25,19, jež může znamenati bázeň před démony, božstvem, tedy zbožnost [Žilka: pověra], nebo náboženské zvyky; *thréskeia* [Sk 26,5; Ko 2,18; Jk 1,26.27], jež znamená bohoslužebné uctívání Boha, tedy kult [Žilka překládá Jk 1,26 »zbožnost«]. V Ko 2,18 jde o uctívání andělů, kteří mají zprostředkovat styk s nepřístupným Bohem. Růdkost výskytu pojmu n. v NZ ukazuje, že stojí v popředí zájmu ne kult, nýbrž víra.

Nábožnost. Tak překládají Kral. dva řec. výrazy: *eusebeia* [Sk 3,12] ve významu svatě uctivosti před Bohem, zbožnosti, kterýžto výraz jinde překládají *pobožnost [1Tm 2,2; 3,16; 4,7.8; 6,3.5n.11; 2Tm 3,5; Tt 1,1; 2Pt 1,3], a *ethelothrészia* [Ko 2,23]; tento výraz si Pavel nejspíše sám vytvořil k označení „libovolného pobožnůstkářství« [Žilka], jež se nedrží skutečnosti, vytvořené Ježíšem Kristem, a samovolně si vymýšlí způsob kultu.

Nábožný. Tak překládají Kral. pět řeckých výrazů, nejčastěji *sebemenos* [= ctící, ctitel, totiž Boha; Sk 13,43.50; 17,4.17], jenž je vedle přímého označení *prosélytos* [Kral.: nově na víru obrácený Sk 2,10] ustálený výraz pro proselyty, t. j. pohany, kteří se přidali k židovství. Židé aspoň podle pozdějšího podání rozeznávali dvojí proselyty: proselyty spravedlnosti, kteří přijali židovství cele [s obřízkou, křtem a obětmi], a proselyty brány, kteří přijali jen 7 příkazů *Noemových [sr. Gn 9,4–6], nikoli obřízku. Tito proselyté nižšího stupně byli snad nazýváni *sebenomenoi*. Jde o lidi, kteří mají posvátnou úctu před Bohem. Jiným řeckým výrazem, který Kral. překládají n., je *eulabés* [vl. = opatrný, úzkostlivý, svědomitý; L 2,25; Sk 2,5]. Jde tu o zbožnost, jež spočívá hlavně ve svědomitém plnění Zákona [pobožní Sk 8,2; 22,12]. Jejím zvláštním přízvukem je náboženská úzkost, strach, naprostá vážnost [sr. *eulabeia* = vážnost, Žd 12,28]. Jednou slovem n. překládají Kral. řecké *eusebés* [Sk 10,2], jež jindy tlumočí jako pobožný [2Pt 2,9]. Označuje člověka, jenž se dává při všem svém jednání věsti bázní Boží, tedy totéž, co ve SZ znamená *spravedlivý [Př 12,12; Iz 24,16; 26,7], šlechtitý [Iz 32,8], *upřímný [Mi 7,2]. Jednou tak překládají *deisidaimón* [Sk 17,22] k označení přehnané pobožnosti Athénanů, kteří z bázně, aby neurazili žádné božstvo, postavili oltář neznámému bohu. Jednou konečně tak překládají řecké *thrészos* [Jk 1,26] ve smyslu bohoslužebné zbožnosti. *Náboženství.

Nabroušený. V Ž 52,4 se mluví o nabroušené břitvě, která provodí lest. Podle Duhma se tu myslí na magické počínání: vřezáním jména, obrazu, symbolu do dřeva ostrým nožem lze zničit nepřítele, vhodí-li se toto dřevo pak do ohně.

Nabuchodonozor, babylonský *Nabú-kudurri-usur* [= Nebo, obraňuj mezník!], král

babylonský [605-562 př. Kr.], syn Nabopolasara, zakladatele velkokříše babylonské. Ještě za života svého otce vypravil se proti egyptskému faraónovi Nechonu II., jenž nejen napadl Palestinu [2Kr 23,29; 2Pa 35,20] a porazil krále Joziáša u Magedda [r. 609], ale chtěl rozšířiti říši až za Eufrat. Necho byl poražen v památné bitvě u Karchemiše r. 605 [2Kr 24,7; Jr 46,2]. Joakima, krále judského, učinil N. poplatným a odvedl za rukojmí na svůj dvůr něco synů z rodu královského a knížecího [2Kr 24, 1n]. [Podle Dn 1,6-7 byli mezi těmito rukojmími Daniel, Chananiáš, Mizael a Azariáš, což ovšem nelze chápat jako zprávu historickou, sr. *Daniel 4.] R. 598 podnikl N. nový útok proti Jerusalemu a odvedl výkvět obyvatelstva do babylonského zajetí [2Kr 24,10-17; 2Pa 36,6.10]. Když se pak nástupce Joachinův Sedechiáš spojil r. 589 s Egyptskými [Jr 37,5], vypravil se N. znovu před Jerusalem a po sedmáctiměsíčním obléhání jej dobyl r. 586, chrám vypálil, Sedechiáša oslepil a odvedl do zajetí spolu se zbytkem bohatšího lidu [2Kr 25,1-11; 2Pa 36,5-21; Jr 39 a 52]. Toliko »něco chatrného lidu« ponechal pod správou Godoliášovou [miní-li se tím božstvo, jak soudil zesnulý prof. Daněk, nebo skutečná osoba, jak se všeobecně přijímá, jež snad zavedla do země babylonské božstvo, je dnes ještě předmětem vědeckého bádání]. Ale vláda Godoliášova netrvala dlouho, ježto byl zabit od Izmaele, syna Neta-niášova z rodu domácí dynastie královské. Mezi r. 586-573 oblehl N. Tyrus [Ez 29,18], r. 582 napadl Koilesyrii, Moába, Ammona a odvedl dalších několik set Judejců do zajetí [Jr 52,30]. Kolem r. 567 napadl a vyplenil Egypt [Ez 29,19].

N. byl nejslavnější král babylonský. Zvelebil blahobyt, obnovil zaniklé vodovody, upravit řeku Eufrates, obroubív ji oboustrannými kamennými hrázemi, založil údolní přehradu u Sefarvaim [Sippara] k regulování zátop. Opevnil Babylon hradbami 50-60 km dlouhými, 12 m širokými, zřídil nádherný palác s rozsáhlým sadem, založil proslulé visuté zahrady pro svou choť Amyrtu [Nito-kris] původu médského. Později byly tyto sady přisuzovány Semiramidě. Opravil také velký chrám Mardukův. V Borsippě obnovil památný chrám boha Nebo [*Nabu*], na severních hranicích říše dal vystavěti »zed' médskou«, sahající od Eufratu k Tigridu, na ochranu proti nepřátelským nájezdům. Všecky tyto stavby mohl podniknout pracovními silami, jež získal deportacemi porobených národů. Podle Dn 4,13-33 byl stížen ke konci svého života zvláštním šílenstvím [lykanthropií], při němž nemocný, zbaven zdravého rozumu, má za to, že je zvířetem. Opouští způsoby lidské a oddává se životu zvířecímu. Po sedmi letech se uzdravil a znovu se ujal svého království. Zemřel star 84 roků. Za jeho nástupce význam říše poklesl. Perský král Kýrus [Kyros] r. 539 Babylona dobyl a říši Nabuchodonozorovu při vtělil ke svému území jako provincii.

Nabuzardan *Nebuzardan.

Nábytek - stč. příjem, movitý statek, majetek, bohatství; mn. č. nábytky = dobytek [Gn 45,20; Př 10,16].

Nabytí - od nabývatí, dosahovati [Jb 28, 18; Př 17,16], = dojití, dosažení [1Te 5,9; 2Te 2,14], dobytí [sr. 1Tm 3,13; Ef 1,14; 1Pt 2,9], získání [sr. Žd 10,39]. Tentýž tvar z 1Te 5,9 překládají Králův L 17,33 jako »obživiti« [Hejčl: zachrániti, Žilka: udržeti na živu].

Náčelník mezi očima, t. j. členka v podobě půlměsíce nebo věnců tepaných ze vzácných kovů. Byla odznakem Božích zasloužilců krále, kněze nebo ženicha, jenž při svatebních obřadech vystupoval jako král. Zdá se však, že n-y byly nošeny i jindy jako ozdoby; Iz 3,21 však miní nějaké nosní kroužky. Velekněžská čepice byla ozdobena zlatou členkou s nápisem »Svatý Hospodinu«. Podle Dt 6,8n; 11,18, sr. Ex 13,16 měl každý Izraelec při určitých příležitostech připevňovati páskou na čele [náčelník] a rameni slova »Slyš, Izraeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest atd«. Tím způsobem byl pohanskému zvyku nositi amulety dán nový obsah v duchu jahvistickém, aby se Izrael i viditelně odlišil od pohanského okolí [Př 3,3]. *Fylakteria.

Náčervený = načervenalý [Lv 14,37].

Nádab [dobrovolně dal]. 1. Starší syn Aronův a jeho manželky Alžběty [Ex 6,23; Nu 3,2]. Aron a jeho synové Nadab a Abi spolu se 70 staršími lidu, ustanovenými ke službě Hospodinově, stáli opodál, když Mojžíš sám vešel na horu Sinai [Ex 24,1]. Oba byli ustanoveni za kněze [Ex 28,1]. Avšak oba stihla smrt za to, že při pálení kadidla ve stáňku užili *ciziho ohně [Lv 10,1-7; Nu 26,61]. Co se tím miní, není dobře známo. Oba zemřeli bezdětní [Nu 3,4; 1Pa 24,2]. 2. Nadab, syn a nástupce Jeroboama I., krále izraelského. Panoval pouze dva roky. Chtěje rozšířiti svou říši, obléhal pevnost Gebbeton na s. hranicích území pokolení Dan [Joz 19, 44-47], která byla v držení Filištinských [1Kr 15,25-31]. Tam se spikl proti němu Báza z pokolení Izachar, zabil jej a kraloval místo něho. Tak se splnilo proroctví proti domu Jeroboamovu [1Kr 14,10n].

3. Nadab, syn Sammaiův z pokolení Judova [1Pa 2,28.30].

4. Nadab, syn Gabaonův z pokolení Benjamina [1Pa 8,30; 9,36].

Nadarmo. Tak překládají Kral. 6 hebr. a 5 řeckých výrazů, jež vyjadřují celou stupnici všeho toho, co nemá reality, je neskutečné, marné, nepůsobivé, v posledku falešné a lživé, nesmyslné, neopodstatněné a bezcenné, a proto v mnohých případech současně bezbožné a hříšné. Výrazu *šav* [něco bezobsažného, plánného, falešného, klamavého, nicotného] je užito na př. v Ex 20,7; Dt 5,11; Ž 89,48; Jr 2,30; 6,29; 46,11. Výrazu *rik* [prázdnota, marnost] v Lv 26,16; Ž 73,13; 127,1; Iz 65,23; Ab 2,13. Výrazu *šeker* [klam, lež, podvod] v 1S 25,21; Jr 8,8. Výrazu *hebel* [pára, oblak prachu, dech, nicota] u Jb 9,29; Ž 39,7; Iz

Nabuzardan-Naděje [459]

30,7; 49,4. Výrazu *tóhú* [chaos, pustota] u Iz 45,19. Konečně výrazu *chinnám* [zadarmo, bez odměny, bezvýsledně, bez příčiny, marně] u Ez 6,10; Př 1,17. Jen ze souvislosti a podle obsahu lze vystihnouti jemné rozdíly mezi těmito pojmy. Desatero zakazuje brání jména Božího n. [Ex 20,7; Dt 5,11]. Původně snad šlo o zákaz zneužívání jména Božího [doslovně užívání pro něco prázdného, nicotného] při magii [Boží jméno není kouzelným prostředkem, jímž by bylo možno Boha přivolat, nýbrž darem revelační Boží činnosti], hadačství a křivé přísaze [sr. Ex 20,16; Oz 4,2; 10,4 sr. Ex 23,1; Jr 5,2]. To ovšem nevylučuje dovolávání se jména Božího při přísaze [1S 20,42], při požehnání [2S 6,18], dokonce ani při zlořečení [2Kr 2,24], ale člověk si musí být vědom svatosti Boží a nesmí se dopustit zneužívání jeho jména. Později byl zákaz rozšířen na každé bezmyslenkovité, neuctivé vyslovování jména Božího [sr. Lv 19,12], tedy na jeho vyprazdňování [sr. Mt 6,9]. Každé odvrácení od Boha činí lidské počínání zbytečným, neužitečným, marným [Lv 26,16; Jb 9,29; Ž 127,1; Ab 2,13]. I příroda zavře takovému člověku své zdroje [Lv 26,20; Jr 46,11]. Ale i zbožný člověk mívá dojem, že koná mnohé věci n. [Ž 39,7; 73,13; Iz 49,4]. Bůh však nic nekoná n. [Ž 89,48; Iz 45,19; Ez 6,10; 14,23], ač se někdy i v ústech Božích ozývá smutek, že něco dělal n. [Jr 2,30].

V NZ jde hlavně o tyto řecké výrazy: *matén* [= bezúčelně, marně, bezvýsledně Mt 15,9; Mk 7,7 sr. Iz 29,13; Jk 1,26], *eiké* [= bezcenně, bez oprávnění, neopodstatněné, marně Ř 13,4; 1K 15,2; Ga 3,4; 4,11, sr. Ko 2,18], *kenos*, *kenós* [= prázdný, bezobsažný, nicotný 2K 6,1; Ga 2,2; F 2,16. Všecka tato místa vyzdvihují vědomí odpovědnosti za nezměrnost Božího daru a z něho plynoucího úkolu, ale také důvěru v moc Boží milosti, která zaručuje výsledky práce. Jk 4,5 zdůrazňuje tuto odpovědnost vůči Písmu]; *dórean* [hebr. *chinnám* = zadarmo, darmo, bezdůvodně, zbytečně, bezvýsledně Ga 2,21 sr. Mt 10,8; Ř 3,24; 2K 11,7; 2Te 3,8; Zj 21,6; 22,17; J 15,25]. *Daremný. *Marně, marnost. *Prázdný.

Naděje, t. j. pevné očekávání budoucích věcí a živá touha po jejich uskutečnění, znázorňovaná odedávna obrazem kotvy, udržující lodičku života na rozbořeném moři, znamenala ve SZ často víru nebo důvěru v Boží vedení a ochranu [Jr 17,7; Ž 40,5; 91,2 sr. J 5,45], takže ne nadarmo byla označena za »očekájecí víru«. Někdy je totéž hebr. slovo *tikvá* překládáno slovem naděje [Jb 5,16; Ž 71,5; Př 23,18; 24,14; Oz 2,15 a j.], jindy stč. slovem *čáka [Jr 31,17], očekávání [Př 11,23; Ž 62,6 a j.]. Jiné hebr. slovo pro naději *bittáhón* je překládáno do češtiny buď n. [Kaz 9,4] nebo doufání [2Kr 18,19; Iz 36,4]. Jindy totéž slovo, označující n. [kislá Jb 4,6] je překládáno bláznovství [Ž 85,9]. Jiné hebr.

[460] Nadějný Nadíti se

slovo pro n., *seber* [Ž 146,5] je překládáno také očekávání [Ž 119,116]. To všechno ukazuje jednak na bohatost tohoto pojmu, jednak na jeho charakter. Souhrnem lze říci, že se n. je očekávání dobrého, spojené s důvěrou a trpělivým vyhlížením na Hospodina. Má-li kdo n., znamená to pro spisovatele, že to s ním je v pořádku. V n. je síla [Pl 3,18], v beznaději je smrt [Ez 37,11]. Kde ovšem podkladem n. není Bůh, tam se dostaví Boží soud [Am 6,1; Ž 52,9; Jb 31,24; Ez 33,13; Jr 17,5; 7,4; 48,13; Ab 2,18; Iz 31,1; 2Kr 18,24].

Důvodem sz naděje jest tedy Bůh, který je výslovně nazýván nadějí Izraelovou [Jr 14,8; 17,7,13; 50,7; Ž 14,6; Ž 71,5; 130,5,7], nebo jeho milosrdenství [Ž 52,10; sr. Ž 13,6; 33,18] či jméno [Ž 33,21].

Předmětem sz naděje jsou většinou věci, patřící k pozemskému království Božimu [Iz 55,60n; Ž 72,96-98]. Je příznačné, že čím byly horší sociální a politické poměry, tím živější a fantastičtější byla n. Izraelova na příchod Božího království. Z této živé naděje vyrostla víra v mesiášské království [Iz 9,6n; 11,1-9] s plností nadpřirozených sil a víra ve vzkříšení z mrtvých [Iz 25,8; 26,19; Dn 12,2; Ž 16,8-11; 17,15]. Vrcholu dosáhla tato naděje v t. zv. apokalyptické literatuře, dochované mimo SZ.

Důvodem sz naděje je zmrtvýchvstání Ježíšovo, které je jednak naplněním sz nadějí, jednak důkazem, že se Bůh k lidstvu sklonil v nekonečné lásce [1Pt 1,3, sr. Sk 2,22-36; 1K 15,12-26; 1Tm 1,1]. Vzkříšení Kristovo je Boží nejmocnější čin, který vyvolal víru. Vzkříšení Kristovo je středem, jádrem spasitelských dějů Božích a zároveň předobrazem našeho konečného cíle a údělu a proto *základem* naší n. [R 5,1-5]. Proto může Pavel říci, že »nadějí spasení jsme« [R 8,24], neboť naše konečná spása je zatím trpělivě očekávána. V tomto životě máme jen závdavek konečné spásy [2K 5,5], t. j. svědectví Ducha sv. o Kristu, Kristus v nás [Ko 1,27]. V NZ je n. rozlišována od víry: víra se vztahuje na spasitelné skutky Boží v minulosti a v přítomnosti, naděje na budoucí skutečnosti království Božího v slávě. Někde je slovo n. přímo označením obsahu toho, co je očekáváno: Ga 5,5; Ko 1,5; Tt 2,13; Žd 6,18. Pavel se označuje za služebníka naděje evangelia [Ko 1,23]. Kořenem sz naděje je Duch sv. [R. 15,13]. Předmětem sz naděje je sláva Boží [R 5,2; 1Te 2,12], t. j. plné uskutečnění spásy lidstva a příchod Božího království v moci. Ježíš Kristus bude uznán jako Pán [F 2,9n; 1K 15,24-28], svatí Jeho budou oslaveni [R 8,17-25; 2Te 1,1 On; 1K 15,35-49], mrtví vstanou z mrtvých [Sk 24,15; 1Te 4,16; 1K 15,12-23] a vyvolení se budou těšiti z obecnství s Kristem [L 20,35n; Mt 5,8; J 14,2n; 17,24; Žj 7,14-17], který se podle zaslíbení vrátí [Mt 24,30; Sk 1,11; 3,18-21; Žj 11, 15-18], aby se ujal panství nad světem

[Tt 2,13]. Heslem prvních křesťanů bylo Maranatha [Pán přichází]: 1K 16,22; Žj 22,20.

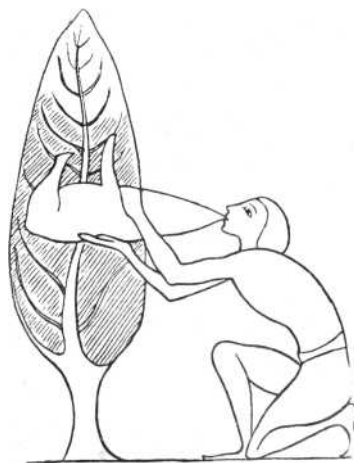
Tato naděje umožňovala prvním křesťanům snášeti protivenství i pronásledování. Byla to kotva jejich duše, zachycená o trůn živého a oslaveného Ježíše ve »vnitřku za oponou« [Žd 6,18n]: R 5,2-5; 8,18-25; 2K 4,14-18; 5,8; F 1,20; Žd 10,32-36; Žj 7,13-17. Při čtení těchto míst a vůbec při nz slově o příchodu Ježíšově na tento svět nesmíme zapomínat, že je v nich obsažena i naděje na proměnu řádu tohoto světa, založená arci v moci a lásce Boží, nikoli v síle lidské. Tato naděje byla křesťanům zdrojem chlouby, radosti, sdílnosti a vzájemné lásky [R 12,12nn] a čistoty [1J 3,3; 1Pt 3,15nn], nejen potěšením v utrpeních a zármutcích, zdrojem síly, pevnosti a stálosti. Křesťané doby nz se lišili od pohanů tím, že žili nadějí, jež byla jejich nejpriznáčnější známkou [R 15,4; 2K 3,12; Ef 2,12; 1Te 4,13]. Tato n., založená na vykupitelském činu Kristově, je také předjímkou konečné spásy [Ef 1,13n] právě tak jako Duch sv. [R 8,23; 2K 1,22; 5,5]. Viz *Doufání, doufati.

Nadějný [stč. = v koho (věč) je naděje]. Žd 11,1 : »Víra je základ věcí, jichž se nadě-jeme« [Žilka; Kral.: »nadějných věcí podstata] Hejčl: »Víra je základem toho, v co doufáme«]. Sr. 2K 4,18; 5,7. Víře jsou cíle, o nichž mluví naděje, tak jisté, a neviditelný svět tak skutečný, že jedná tak, jako by už byly přítomné a viditelné.

Nádherně, doslovně pohodlně, vesele, bodře, s dobrou myslí [1S 15,32].

Nádhernost vysokých očí [Iz 10,12], doslovně: ozdoba [sr. Ex 28,2,40; Jr 48,17], sláva [Sd 4,9], zde v přeneseném smyslu: pýcha jeho zupných očí.

Nadíti se = nadáti se, očekávat, dou-

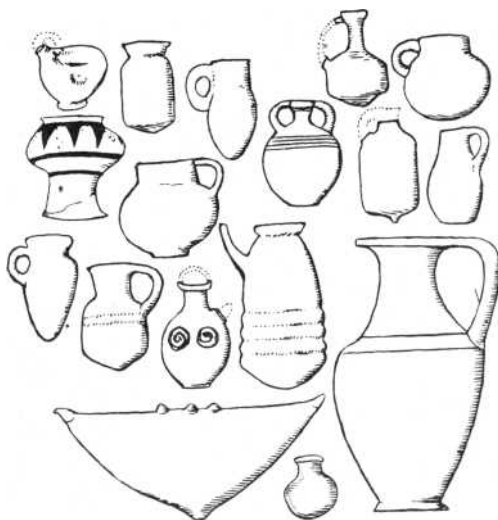

Nádoba na vodu z kozí kůže. Podobných se užívá na Východě dodnes, protože se v nich voda nekaží. Podle egyptské hrobní malby z Beni Hassan.

fati, na př. Jb 30,26; Mt 24,44; L 6,34; Sk 3,5; 1K 13,7*

Nádoba, nádobí, nádobka. Kral. tak nejčastěji překládají hebr. výraz *k'li* [Gn 24, 53; Ex 35,22; 2Kr 4,3; 2Pa 4,18; Jb 28,17], jenž znamená povšechně nádobí, nářadí, náčiní z kovu, kamene, kůže [Lv 13,49], dřeva [Lv 11,32], hlíny [Jr 18,4]. Kral. tentýž výraz překládají také klínót, klenót [Ex 3,22; 11,2; 12,35; Př 20,15; 2Pa 20,25; 32,27] nebo ozdoba [Iz 61,10; Ez 16,17,39], okrasa [Ez 23,26 sr. Gn 24,53]. Avšak i jiné hebr. výrazy překládají n., na př. *machtá* [Ex 27,3; 38,3; 2Kr 25,15; Jr 52,19; jde tu o jakousi pánev na uhlí, uhlák], aram. *ma'n* [Ezd 5,14.15; 6,5; Dn 5,2] a *nébel* [Iz 30,14; hrnčářská nádoba]. Hlavní typy n. byly tyto [viz Bič I., 176]: *saf*, *sallahat*, talířovité misky a misy [Kral. medenice Ex 12,22; miska 2Kr 21,13], *kós*, kelímkovité a pohárovité misky, též s nožkou, podoby až kalichů [Kral. koflík Gn 40,11; číše 2S 12,3; *dúd*, *parúr*, hluboké misy s držadly nebo uchy, zpravidla dvěma, někdy čtyřmi [Kral. koflík 1S 2,14; pánvice Nu 11,8; hrnec Sd 6,19]; *sir*, *kallachat*, hrnec na vaření dvojuchý, se zaobleným dnem. Někdy podoby polovázovité s prstencovým dnem a zdobený [Kral. hrnec Ex 16,3; 2Kr 4,39; Jr 1,13; kotlík Mi 3,3]; *kad*, nejružnější druhy džbánů jednouchých až čtyřuchých [Kral. bān Sd 7,16; věderce Gn 24,14-18; stoudev 1Kr 18,34; kbelík 1Kr 17,16], nošených na rameni; *pak*, *nébel*, konvice a lahvice s úzkým hrdlem [Kral. nádobka 1S 10,1; nádoba 1S 1,24; Iz 30,14]; *saappchat*, poutnička plochá láhev podobná dnešním polním lahvím [Kral. číše 1S 26,11, nádobka 1Kr 17,12]. Vedle toho

Nádoba - Nadsaditi [461]

Hebrejské nádoby z vykopávek Macalisterových v Gezeru (asi 800-600př. Kr.).

bylo ještě mnoho různého nádobí, o němž pojednáváme u jednotlivých hesel. Důležité je si připomenout, že mnohé n. sloužilo kultu, takže čteme-li, že Saul byl nalezen mezi »ná-dobím« [1S 10,22], můžeme uzavírat, že šlo o nádoby svatyně [Bič II., 106; sr. též 2Pa 4,16-22].

U Mt 9,17 [Mk 2,22; L 5,37n], kde Kral. mluví o starých nádobách, jde o kožený měch, zhotovený z celé kozí kůže, sešitý a na stezích vysmolený. V přeneseném smyslu je Pavel vyvolená n. Kristova [Sk 9,15] ke zvláštnímu úkolu. Jsou ovšem také nádoby hněvu a k potupě, připravené k zahynutí, a n. milosrdenství a ke cti [R 9,21-23; sr. 2Tm 2,20n; Zj 2,27]. *Vyvolení. Podle 2K 4,7 právě křehkost lidských svědků [nádoby hliněné] evangelia [»poklad tento«] ukazuje, že zdrojem jejich síly je Bůh. *Osudí.

Nádobka *Nádoba.

Nadouti se, nadut, nadutý. Tak překládají Kral. jeden hebr. [Ž 101,5] a dva řecké výrazy [*fyisústhai*; 1K 4,18n; 5,2; *tyfústhai*; 1Tm 3,6; 6,4; 2Tm 3,4], z nichž první překládají také výrazem nadýmání se [1K 4,6; 8,1; 13,4; Ko 2,12]. V podstatě jde o pýchu přirozeného, od Boha odvráceného člověka, jež působí zamlžení úsudku, protože je pod Božím soudem [Ž 101,5; Př 16,18; 21,4; 28,25].

Nadsaditi. V Ž 44 se popisuje, jak Bůh nechal svůj lid na holičkách a vydal jej na pospas jako ovce na porážku. Podle v. 13 to bylo bez peněz, doslovně: za směšnou cenu [Kral.: mzdu], jež nebyla přemrštěná [nadsazená]. Bůh neznesnadnil nepřítelům urvatí z lidu Božího co nejvíce, a to lacino.

Různé tvary džbánů, hrnců a mís ze střední doby bronzové v Palestině (asi kolem r. 1500 př. Kr.). Z nálezu při vykopávkách E. Sellina v Jerichu.

[462] Nadšen-Nahum

Nadšen, nadšení. 2Pa 20,14 doslovně: »Byl nad ním Duch Hospodinův« [sr. Nu 24, 2n; 2Pa 15,1; 24,20; Ez 11,5]. SZ je přesvědčen, že Bůh dává svého Ducha, inspiruje ty, kteří mají vyřídit určité poselství. Kral. tento stav nazývají nadšením. Jde tu především o dočasně pověření k nějakému úkolu, u Mesiáše o stav trvalý [Iz 61,1-3]. Tento Duch Boží vyzbrojuje určité lidi nejen rozumností [Jb 32,8], ale i uměleckou schopností [Ex 31,3; 35,31]. *Bible str. 74b [inspirace]. *Vdechnutí.

Nadýmání, nadýmání (se). Stč. nadýmání znamená popouzení. Jde tu o »tělesnou«, hříšnou vlastnost, jež vede k nafukování [Žilka], nadutosti nad druhými [2K 12,20]. Pouhé poznání nadýmá, činí domýšlivým, a tím popouzí druhé, jen láska buduje [1K 8,1; 13,4]. *Nadouti se.

Nafejský, Nafejšti. Nafis. Potomek Izmaelův [Gn 25,15; 1Pa 1,31], zakladatel čeledi, jež byla poražena pokoleními Ruben, Gád a Manasses. Pokolení Manasses se usadilo v jejich území v. od Jordánu [1Pa 5, 18-23].

Nagge [L 3,25], jeden z praotců Ježíšových.

Nah, nahý, nahota. Tyto výrazy mají význam doslovně ve smyslu neoblečený, holý [Gn 2,25; Jb 1,21; Kaz 5,15; Iz 20,2; Ez 18,7; Mt 25,38; Mk 14,51 a j.] nebo uboze, nedostatečně oblečený [Jb 22,6; Jk 2,15], bez tuniky [Jf 21,7 sr. 1S 19,24; Iz 20,2], i přenesený. Už ve stč. nahý znamená také bezbranný. Ve smyslu nezahalený, zjevný, odkrytý: Žd 4,13. Před Bohem nelze nic zakrýt [sr. Zj 3,17]. Podle 2K 5,3 Pavel nahotou rozumí osud zemřelých, pokud pro ně není připraveno žádné »nebeské tělo«. Je to stav úplně bezúčelnosti. Pro věřící však je už nyní v nebesích připraveno »tělo«, jež zhotovil Bůh a je věčné [2K 5,1, sr. i 1K 15,40-45.51-54]. Křesťan touží po tom, aby toto tělo mohl obléci hned v okamžiku smrti, neboť jen tenkrát nebude shledán nahým. Překlad v. 3 je velmi nesnadný. Hejčl překládá: »Sténáme, poněvadž toužíme se ještě přiodít svým obydlím v nebesích, jen budeme-li shledáni oděni, nikoli nazí« [= bez těla]. Žilka: »Jen nebudeme-li shledáni nahými, i když se jím odějeme«. Podle tohoto posledního překladu by bylo lze nahotou myslet nepřipravenost člověka [po př. snad: »duše«] pro nebeské tělo [sr. Zj 3,17; 16,15; Mt 22,11]. - Nahota ve smyslu naprosté nouze a ubohosti: Ř 8,35; 1K 4,11; 2K 11,27. Ve SZ o mravní a náboženské ubohosti: Ez 16,7. 37; Na 3,5 a j.

Nahabi, jeden ze zvědů z pokolení Neftalim, syn Vafsiův, vyslaný k prozkoumání zaslíbené země [Nu 13,15].

Nahaliel [= údolí Boží bystřiny], jedno z tábořišť Izraelců mezi Beer v. od území Moabského a Bamot [mezi Dibon a Balmeon Nu 21,19], snad na jednom z přítoků Arnonu.

Naharaim [Gn 24,10], t. j. řeky, obyčejně

spojeno se jménem Aram: krajina sv. od Palestiny, sklánějící se k břehům Eufratu, snad tedy Mesopotamie. Tam bylo město Náchorovo. *Aram Naharaim znamená česky »rovina mezi dvěma řekami«. Snad se myslí na Eufrat a Tigris anebo spíše na Eufrat a Chabur.

Náhas [= had]. Král ammonitský, který předepsal obyvatelům v Jábes Galád tak kruté podmínky otroctví, že se v zoufalství obrátili o pomoc k Saulovi [1S 11,1-11], který je osvobodil. Náhas je asi titul králů ammonitských a nikoli osobní jméno. Náhas, otec Chanuma, krále ammonitského, prokázal Davidovi platné služby. Když Náhas zemřel, poslal David k Chanumovi soustrastné poselstvo. To bylo však potupeno ohořením na půl brady [2S 10,2nn]. To zavdalo podnět k válce. *Nachas.

Nahat [?sestup, klid], nejstarší z potomků Rahuela, vnuka Ezaouva, kníže idumejské [Gn 36,3n. 13.17; 1Pa 1,37]. *Nachat.

Náhle, náhlý [stč. = rychle, prudce, ukvapeně, prchlivě]. Tak překládají Kral. několik hebr. a jeden řecký výraz, jejichž obsahové rozlišení lze vystihnouti jen ze souvislosti. Ve smyslu neočekávané, rychle Př 3,25; 6,15; 24,22; Jr 6,26; L 21,34; ve smyslu naléhavě, důrazně, přísně, důtklivě Dn 2,15 [sr. Dn 3,22]; ve smyslu netrpělivý, prudký, ukvapený, prchlivý Př 14,17.29.

Nahoditi se ve smyslu přihoditi se, dojíti k něčemu, Sk 21,35. Na ostatních místech ve smyslu náhodou se státi, poštěstí se, podaří se [Gn 27,20; Sd 17,8; 2S 15,20; Mt 18,13], býti právě přítomen [Sk 17,17].

Nahota *Nah, nahota.

Nahotově = přichystaný, připravený [Mk 3,9; 2K 10,6].

Nahromážditi [stč. nahromazditi] = nahromážditi, nahromaditi [Gn 41,49; Kaz 2,8].

Nahum [vykládá-li se jako zkrácenina z hebr. *N^cchumjá*, kterýto tvar arci textem není doložen = Hospodin utěšuje]. Prorok z Elkoš [Na 1,1], místa, o němž nevíme, zda je máme hledati v Judstvu, Galileji [Kafar-naum] nebo v 'el kuš poblíž Ninive. Jeho spisek je podle Humberta a Sellina umělou liturgií, sebranou z různých starších proroctví proti Ninive k novoročnímu nastolování Hospodina v Jerusalemě, jež bylo ustanoveno hned po pádu Ninive [r. 612 př. Kr.]. Začíná umělou písní, v níž každé nové thema, nikoliv verš — jak objevil J. D. Davis — začíná v hebr. postupně všemi písmeny hebr. abecedy [*a* — *m* kap. 1,2-8; někteří hledají ještě další písmena abecedy *n-š* v kap. 1,9-15, ale to už předpokládá různé zásahy do dnešní podoby textu a tím se prokazuje jako pochybný] anebo jim dává zaznít ve skupinách. Píseň oslavuje horlivost Hospodinovu, jehož pomsta stihne jeho nepřátele, jenž však současně je silou těm, kteří v něho doufají [1,2-8]; varuje před nasloucháním těm, kteří radí proti Hospodinu [1,9-11], a oznamuje nezvratný úmysl Boží vysvobodit Boží lid [1,12—14] a vyzývá jej k věrné účasti na bohoslužbách [1,15]. Na podkladě této teologie je popisován pád

světové říše [kniha má titul *»Břímě Ninive«], jež dočasně překáží kralování Božimu. Ličí obležení města [2,1-10], jež bylo peleši lvů a pastvištěm lvičat [2,11-13]. Toto obležení je trestem za prolhanost, ukrutnost, modlářství [3,1-4] a smilství [3,5-7]. Ninive není lepší než No [Théby], jehož obyvatelstvo bylo odvedeno do zajetí [3,8-10] Assyryskými r. 663 př. Kr. Tentýž osud stihne Ninive [3, 11-19].

Vykладаči vidí ve zhoubcích [2,2] médskeho vojevůdce Kyaxara a Nabopolassara z Babylona. V podstatě jde o náboženský hymnus na Boží soudy, neúprosně působící v dějinách, a na jeho konečné vítězství nade všemi nepřáteli. Amos, Ozeáš a Izaiáš prorokovali o tom, jak se Assyrie stane metlou Boží nad Izraelem. N. prorokuje zkázu i této metle Boží. O hříších judských nebo izraelských není v této liturgii ani zmínky, protože celý zřetel je obrácen na vrcholný zápas Hospodinův s jeho nepřitelem, kdy lid může jen passivně zůstat stranou.

Nahý *Nah.

Nacham [= útěcha], bratr ženy Hodiovy z rodu Judova [1Pa 4,19].

Nachaman [= soucitný], jeden z těch, kteří se vrátili z Babylona se Zorobábelem [Neh 7,7].

Náchas [= had]. 1. Otec Abigail a Sarvie, sester Davidových [2S 17,25 sr. 1Pa 2,16]. Tyto příbuzenské vztahy jsou však předmětem nejružnějších, namnoze nepodložených kombinací. Tak na př. prý vdova po něm, matka Abigail a Sarvie, provdala se za Izaie a stala se matkou Davidovou. Jiní vykladači mají za to, že N. bylo jméno ženy izaiovy; židovští vykladači tvrdí, že N. je jméno Izaiovo.

2. Jméno muže, který žil v Babbat na území Ammonitském [2S 17,27], snad totožný s *Nahasem Ammonitským. Možná však, že jde o Izraelce, jenž se usadil v Rabbat po jeho dobytí Davidem [2S 12,29].

3. Město přidělené pokolení Judovu [1Pa 4, 12]. Je-li »údolí řemeslníků« [v. 14] totožné s vadí 'Araba, pak by bylo možno N. ztotožňovat s Chirbet Nachas [= měděná rozvalina], kde se v železné době dobývaly a tavily kovy.

Nachat *Nahat. 1. Levita z čeledi Kahat, syn Zofaiův [1Pa 6,26], snad totožný s Tohu 1S 1,1; 1Pa 6,34.

2. Levita za krále Ezechiáše [2Pa 31,13], jenž měl na starosti oběti a desátky.

Nacházeti ve smyslu najít, vyskytovat se [Jb 38,8; 42,15]. Ve smyslu vluzovat se, vkrádáti se [do domů 2Tm 3,6].

Nachlebník stč. = jsoucí na chlebě, na stravě, strážník, čeledín, služebník. Abd 7 sr. Z 41,10.

Náchon [= pevný, připravený], podle 1Pa 13,9 zvaný Kidon. U jeho humna zahynul Uza, který se neprozřetelně dotkl truhly Boží, převážené z domu Abinadabova v Kariatjeharim do Jerusalema [2S 6,6]. Humno se od té doby nazývalo Pereš Uza, t. j. oboření na Uzu, roztržení Uzovo [sr. Ž 106,29; Ex

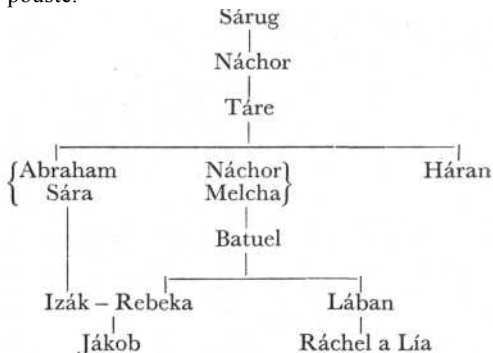
Nahý-Naim [463]

19,22,24; 1Pa 15,13; Jb 16,14; Ž 60,3n; 2S 5,20].

Náchor [= chrápal, funil], jméno dvou osob v rodině Abrahamově:

1. Náchor, děd Abrahamův, syn Sárugův, otec Tárův [Gn 11,22-25].

2. Náchor, vnuk předešlého, syn Tárův, bratr Abramův a Háránův [Gn 11,26-27], který se oženil s Melchou, dcerou Háránovou. Když Abraham s Lotem odešli do Kánanu, navrátil se Náchor do svého rodiště na v. břehu Eufratu. Stejně jako Jákob a Izmael [Gn 17,20; 25,16] byl i Náchor otcem dvanácti synů, osmi se ženou a čtyř se ženinou [Gn 22, 20-24]. Snad tu jde o vztah ke dvanácti obrazům zvířetníku. Po útěku Jákoba z Cháran přestaly příbuzenské styky mezi oběma rodinami. Náchor je pokládán za praotce aramejských kmenů, sídlících na s. okraji syrsko-arabské pouště.

Nachovaný [stč.] = nastřádaný [Kaz 5, 13; Iz 15,7].

Nachýlený, nacylovatí se ve smyslu nakloněný, přikláněti se: o stěně, jejíž špatný, sypký základ způsobil její odklon od kolmice, v přeneseném smyslu o člověku, jenž se podobá takové stěně, takže mu hrozí pád [Ž 62,4]; o stínu slunečních hodin nebo o večerním stínu [Ž 102,12; 109,23], v přeneseném smyslu o skonávajícím dnu [L 9,12; 24,29] nebo mizícím životě [Ž 102,12; Př 2,18].

Náchyllost, náklonnost, osobní sklon, zaujetí, stranickost [1Tm 5,21]. V řečtině jde o právnícký term. techn. pro předpokaté mínění ve prospěch obžalovaného nebo žalobce. Timoteus je varován, aby při provádění církevní kázně se nedal másti předsudky.

Naim, město v Galileji [L 7,11-12] na sz svahu Malého Hermonu [3 km jz od Endor a 8 km jv od Nazareta], vystupujícího až do výše 540 m nad hladinou Středozemního moře. Svah se sklání k rovině Ezdrelon. Dnes je tu nepatrná vesnička Nein. Někteří badatelé se domnívají, že Naim z dob Ježíšových bylo na vrcholu Malého Hermonu, kde je dnes svatyně. Na východě od městečka jsou hroby, vytesané do skály. Je odtud velmi pěkná vyhlídka.

[464] Náiot-Nakloniti

Náiot [= ?bydliště] v Ráma, místo, kde Samuel bydlíval většinu svého života [1S 19, 18-19], fidě zde prorockou školu. I David, utíkaje před žárlivým Saulem, nalezl zde dočasný útolek [1S 20,1].

Najednati, doslovně podle hebr. textu koupiti [2Pa 34,11] nebo připravit, opatřit, učiniti zásobu [Jb 27,16n sr. Př 6,8; 1Pa 22,3. 14; 2Pa 26,14].

Najímati *Najmouti.

Najítí, nalézáti, naléztí. Tato slovesa mají v bibli obvyklý i přenesený smysl. Na př. naléztí po delším hledání [1S 10,21; L 24,3. 23n; Zj 9,6]; najítí náhodou, na něco narazit, zastihnouti koho [Gn 4,14n; 18,28n; 1S 10,2; 2Kr 14,14; Mt 12,44; L 9,36; 24,2;] získati si [Gn 18,3; Ex 33,13; Nu 11,11; Sd 6,17 sr. Př 21,21; Jr 6,16; L 1,30]. V přeneseném smyslu shledati, objeviti na základě zkoušky, úvahy, pochopení [Dn 1,20; 6,5,22; Iz 53,9 sr. Gn 44,16; Neh 9,8; R 7,21; Ga 2,17; F 2,7], zvláště o nalezení Boha [Př 8,17; Iz 55,6; 65,1; Jr 29,13n; Sk 17,27], moudrosti [Jb 28,12; 32,13; Př 14,6] a j. V NZ mají tato slovesa převážně smysl překvapujícího objevu ve skrytém vztahu ke království Božímu [Mt 1,18; Sk 5,10; 8,40], na př. tam, kde jde o div [Mt 17,27; Mk 7,30; L 8,35; J 21,6; Sk 5,22n], o viru [Mt 8,10; L 18,8], o nadpřirozené dary [Mt 7,7n sr. L 11,9-13; Mt 7,14; 10,39; 11, 29; J 10,9; Sk 7,46; 2K 5,3; 2Tm 1,18; Žd 4,16; 9,12], o dar království Božího [Mt 13, 44,46], o setkání s Ježíšem [Mk 1,37; L 2,12; J 1,42,46; 6,25; 7,34]. Spása je vůbec popisována jako nalezení od Boha nebo Ježíše Krista [Mt 18,13; 20,6; 22,9n; 24,46; L 15, 5n,8n,24,32]. Záleží na tom, aby Bůh při svých dítkách nalezl ovoce [L 13,6n; 17,18; Sk 5,39; 1K 15,15; 1Pt 1,7; Zj 3,2; 5,4; 14,5]. Vážnost soudu je vyjadřována výrazem naléztí nebo nenaléztí [Mt 24,46; 2Pt 3,14; Zj 12,8; 16,20; 18,14,21n,24; 20,15].

Najmouti, najímati, nájemník. Ten, kdo pracoval za dohodnutou *mzdu, je v bibli nazýván nájemník [= námezdník], takže najmouti, najímati = zjednati za mzdu. Lia si za *jablečka zjednala Jákoba, aby ji způsobil otěhotnění [Gn 30,16]. »Nájemník« bylo užíváno k polním pracím [Mal 3,5], v hospodářství [L 15,17,19], k pastýřství [J 10,12n], k vojenským službám [Iz 16,14; Jr 46,21], k velkým stavbám [1Kr 5,27n; 2Pa 24,12]. Poněvadž šlo hlavně o cizince, bylo ustanoveno, že nájemník se nesmí zúčastnit náboženských slavností [Ex 12,45; Lv 22,10]; toto ustanovení ovšem neplatilo pro nájemníky ze zchudlých Izraelců [Lv 25,39n,55]. Smluvená mzda musela být vyplácena každodenně [Lv 19,13 sr. Jr 22,13; Mal 3,5]. Nařiká-li Jb 7,1n [sr. 14,6], že »dnové jeho jsou jako dnové nájemníka«, chce říci, že jeho život byl vyměřen jednak na určitý čas k určité práci, jednak k práci těžké, po jejímž skončení člověk touží [Jb 14,6]. »Břítvou najatou« [Iz 7,20]

je miněn král assyrský, kterého si Bůh zjednal k vykonání soudů nad Judou [sr. 2Kr 16,7n]. J 10,12 rozlišuje placeného pastýře [nájemníka], jemuž na ovčích nezáleží - jen když má zapláceno [sr. Jr 23,1-4], od dobrého pastýře, majitele ovcí, jenž doveze za ovce nasadit i svůj život.

Nakažení morní, t. j. morová rána. Tak překládají Kral. v Dt 32,24; Ž 91,3 hebr. výraz, který jinde překládají povětří vyvracející [Iz 28,2] nebo zkažení [Oz 13,14], tedy něco ničícího a hubícího. Tentýž výraz [*keteš*] byl u Židů, žijících mezi Starým a NZ, jménem hubícího démona.

Nakažovati [Ž 11,18], úplně kaziti, hubiti, rozežrati [jako mol L 12,33], porušiti v mravním smyslu [Zj 19,2 sr. 1Tm 6,5].

Náklad. Ve smyslu dnešním, jako na př. n. lodi [Sk 21,3]. Ve smyslu výlohy, útraty [Ezd 6,4; L 14,28; Sk 21,24; 1K 9,7]. Bez nákladů = zadarmo, bezplatně [1K 9,18]. Náklad učiniti = vynaložiti [2K 12,15].

Nakládání, nakládati ve smyslu jednání, jednati, zacházeti [Ž 149,9 sr. Dt 7,1n; Ex 5,23; Ž 103,10; Př 21,11; Sk 7,19; Ko 4,1]. V R 1,32 je slovesa nakládati užito ve smyslu stě. = stráníti, nadřizovati, tedy schvalovati, souhlasiti.

Nakloniti, nakloněný, nakloniti (se). Většinou v přeneseném slova smyslu: »Snažlivostí bývá nakloněn [= přemluven, příznivě naladěný] vývoda« [Př 25,15 sr. Neh 1,11; 2S 14,1; Sk 26,28]. O Bohu, jenž milostivě naklání ucho, aby mu nic neušlo z modliteb jeho lidu [2Kr 19,16; Ž 10,17; 17,1; 77,2; 130,2 sr. Ž 40,2]. O člověku, jenž naklání uši k přikázání, aby je pozorně vyslechl [Ex 15, 26; Jr 7,24; 35,15], nebo srdce jako symbol naprosté oddanosti [Joz 24,23; Ž 119,36]. Bůh je vyzýván, aby naklonil nebesa, t. j. aby zasáhl svou všemohoucností, přízní i soudy [Ž 144,5 sr. 2S 22,10]. Bůh nakloňuje srdce člověka, kam chce [Př 21,1]. Jk 4,5 mají Kral. podle Vulgáty: »Zdali k závisti nakloňuje duch ten, kterýž přebývá v nás?« Žilka: »Žárlivě touží Duch, jemuž dal přebývat v nás«. Hejčl: »Revnivě touží po duchu, ježž ubytoval v nás«. Jk zde cituje zpaměti Gn 2,7; Kaz 12,7; Iz 42,5; chce říci, že Bůh nás tak miluje, že až žárlí, když člověk více miluje tvory než Tvůrce. R 12,16 překládají Kral. »Ne vysoce o sobě smýšlejte, ale k nízkým se nakloňujte«, Žilka: »Nesmyslejte vysoké věci, ale věnujte se skromným«, t. j. snažte se věrně vyplnit nejprostší úlohy denního života, nejnižší služby u opovržených, chudých [sr. Mt 5,3; 11,29; 18,6,10; 25,40,45]. Místo prostého »milujte se vespeklem srdečnou bratrskou láskou« kladou Kral. »láskou bratrskou jedni k druhým nakloněni jsouce« [R 12,10]. Řecké »láskyplně smýšleti o někom«, »toužiti po někom« vyjadřují Kral. výrazem »býti nakloněn« [1Te 2,8; Žilka: »Tak nás všechno k vám táhlo«]. Řecké »Jsem na rozpacích mezi obojím«, »táhne mě to na obě strany« tlumočí Kral. »k oběmu se k tomu nakloňuji«

[F 1,23]. Zdá se, že slovesa nakloniti, naklonovati se byla v době Kral. ve zvláštní oblibě.

Nákovadlí [stč. nákovadlo, nákovadlen, nákovadlně] = kovadlina [Iz 41,7]. Překlad Kral. je poněkud nejasný. Heger překládá: »Slevač povzbuzuje zlatotepce, který kovadlinu perlikem hladí. Pravi: letování dobré by bylo, upevni hřebíky, by nehnulo se«. Orelli vykládá: »Slevač, jenž dokončil své dílo, povzbuzuje zlatotepce [sr. Iz 40,19], aby se chopil práce. Vyhlažovač kladivem přizpůsobuje zlatý potah obrazu. Ten zase povzbuzuje toho, jenž pracuje na kovadlině, aby vše upevnil hřebíky, při čemž své vlastní dílo chválí: letování je dobré«. Podle Orelliho tu jde o celou dílnu na výrobu model. Všichni jsou plni horečné práce, aby zabránili vyvolenému Božímu [Kyrovi] vykonati to dílo, k němuž ho Bůh povolal. Verš chce vyjádřit bezmocnost modlářského, protibožského pohanství, jež chce zrušiti Boží plány.

Nakřiviti se = skloniti se [Kaz 12,3]. Jde tu o obraz chátrání těla stáří, jež je přirovnáváno k domu a jeho obyvatelům [sr. Jb 4,19; 2K 5,1]. Ruce jsou strážní domu [»třásti se budou«], muži silní jsou kosti [sr. Pís 5,15]; ty se ohnou, nakřiví. Melici jsou zuby [»bude jich málo«], vyhlédající z oken jsou oči [»zatní se«].

Nález, soudní ustanovení, výnos [Př 19, 29].

Nalezač [stč. vynalezač, vynálezce]. Ř 1,30 popisuje [v. 28-32] duševní činnost těch, kteří neuznali za vhodné poznati Boha, takže byli uvrženi v nenáležitě smýšlení, jehož ovocem je vymýšlení zla.

Nalézati, nalézti, *Najiti.

Náležeti, příslušet, slušeti se [Ex 8,26; 2Pa 26,18; Ezd 4,3; Mk 2,24], býti potřeby [2Pt 1,3], patřiti někomu, připadati na někoho [L 15,12]. Zđ 6,9 překládají Kral. »náležejících k spasení«, t. j. věcí, jež patří k spáse, doprovázejí stav spásy, směřují ke spáse. Hejčl překládá: »Jsme přesvědčeni, že jste lepší a bližší spáse«.

Náležitý, příslušný. Ez 24,4 je prorok vyzván, aby přistavil hrec s vodou a vložil do něho příslušné kusy masa.

Naložiti. *Nakládati.

Nályšý, po jedné straně hlavy lysý [Lv 13,41]. Pleš byla pokládána za hanbu [2Kr 2,23], ale nevylučovala z kultu [Lv 13,40].

Náman [= příjemný]. 1. Člen rodiny Benjaminovy, syn Béliův [Gn 46,21]. Vešel s Jákobem do Egypta. Byl knížetem čeledi Námanské [Nu 26,40; 1Pa 8,3-4]. 2. Velitel vojska syrského krále Benadada [2Kr 5,1; L 4,27]. Podle židovské tradice právě tento Náman byl oním lučištníkem, který svou střelou zranil Achaba tak, že umřel. Tento čin prý mu zajistil vysoké postavení na dvoře syrského krále a rychlou kariéru: stal se velitelem syrského vojska, byl pobočníkem Benadadovým, doprovázeje ho při veřejných návštěvách i při docházení do chrámu Remmonova [2Kr 5,18]. Na vrcholu své slávy byl

Nákovadlí -Nápis [465]

stižen malomocenstvím. V Sýrii malomocenství nevylučovalo sice z lidské společnosti jako u Izraelců, ale budilo ošklivost. Byv upozorněn děvečkou své choti na proroka Elizea, vypravil se k němu, aby ho požádal o uzdravení. Elizeus nejprve pokofil Námanovu hrdost a pýchu. Nejen, že s ním jednal jen prostřednictvím služebníka, ale ani darů od něho nepřijal. Za to Gézi, služebník prorokův, přijal dary a nakazil se malomocenstvím [2Kr 5,27]. Žádost Námanova o tolik izraelské prsti, co mohou unést dva mezci, byla v tehdejší době docela přirozená: lidé byli přesvědčeni, že bohové mohou být uctíváni jen na své vlastní půdě [sr. 1S 26,19-20]. Náman chtěl sloužiti Bohu izraelskému i v zemi syrské. Proto musil míti trochu prsti ze země izraelské, na níž by při modlitbě stál. Možná však, že spíše z této hlíny chtěl postavit oltář Hospodinu [2Kr 5,17].

Náměsíčník [Mt 4,24; 17,15]. Jde tu spíše o padoucníci, epilepsii než o n-a v moderním slova smyslu. Nemoc se zhoršuje pravidelnými změnami měsíce. Je odlišována od ďábelství.

Nomeati se - ve smyslu vyraziti, narůstí [o vředech. 1S 5,9].

Namlouvatí, namluviti [stč. = mluvením pohnouti, nakloniti si], o člověku [2Pa 18,2; Př 1,10; Sd 14,15; 19,3; Sk 12,20], o Bohu [Jr 20,7; Oz 2,14].

Namsi, předeek, snad otec Jéhu, krále Izraelského [1Kr 19,16; 2Kr 9,2].

Namuel, syn Simeonův [Nu 26,12].

Naodpor = naopak [Ga 2,7].

Nápis. Ve 2Kr 23,17 nejde o n. v našem slova smyslu, nýbrž o vztyčený kámen na hrobě [»znamení pamětné« Ez 39,15, sr. Jr 31,21], o kamenný sloup, jenž býval nabilen [sr. Mt 23,27]. Jinak u Mt 23,5, kde se mluví o *fylakteriích, t. j. o modlitebních odznacích, skládajících se z pergamenových proužků, popsaných čtyřmi citáty sz [Ex 13,1-10. 11-16; Dt 6,4-9; 11,13-21] a uzavřených v krychlovém pouzdru. Židé si tato pouzdra upevňovali při modlitbě na levém rameni [poblíž srdce] a na čele, aby tak naznačili, že jejich srdce i mysl jsou obráceny k Bohu. Farizeové si libovali ve zvlášť širokých fylakteriích, aby na sebe upozornili a získali tak mimořádnou úctu. Opět jiné nápisy bývaly na mincích, běžných v Palestině. V různých dobách bývaly na nich různé n. a obrazy od 5. stol. př. Kr. Na př. n. JHD [Jehúdá] nebo jméno současného velekněze, někdy různé obrazce [rohy hojnosti, kotva, makovice, sedmiramenný svícen, datlovník, réva, klasy]. Někdy byly n. dvojazyčné, za Heroda jen řecké. Herodovci razili mince s podobou císařovou, římsí císařové však měli natolik ohled na náboženské předpisy židovské, že na mincích, běžných v Palestině, dali razit pouze jméno bez obrazu císařova. Za židovského povstání [r. 69-70; 132-135 po Kr.] byly nápisy na mincích jen hebrejské a obrazec připomínal různé kultovní předměty.

[466] Napítí se hojně-Nápoj

N. na kříži Ježíšově byl označením viny odsouzenecovy [Mk 15,26]. Podle římského zvyku byl takový n. [*titulus*] napsaný na desce nesen v čele průvodu na popraviště nebo byl umístěn na krku odsouzencově. Pak teprve byl přibit na kříž nad hlavou zločincovou [Mt 27,37]. Rozdílnost znění n. u evangelistů lze vysvětlit tím, že byl psán ve třech řečech [aramejsky, latinsky a řecky L 23,38]; evangelisté v tom viděli symbol proklamace Ježíšova mesiášství celému světu. Jan jediný poznamenává, že*Pílát dal zhotoviti tento nápis, aby urazil Židy [J 19,20nn]. Mt a Mk naznačují, že žoldnéři sami umístili tento n. na kříži, aby zvýšili Ježíšovu potupu.

Napítí se hojně [J 2,10]. *Opilec.

Naplněn, naplniti, naplniti se. Těchto výrazů je v bibli užito vedle původního smyslu býti pln něčeho [Dt 34,9; Ž 71,8; 72,19; Sk 2,4; R 1,29; Ko 1,9], učiniti něco plným [Gn 1,28; 1S 16,1; 1Kr 8,10; Ž 65,10; Jr 13,12; Mt 13,48; L 5,7; Sk 2,2,28; 1Tm 6,10] také ve významu: a) Dovršení Bohem ustanovené, určité doby [Gn 25,24; L 2,6; sr. Jr 25,12; Sk 7,30]. »Naplnil se čas« [Mk 1,15, sr. J 7,8] znamená »čas, určený Bohem, přišel« [sr. *plnost času Ga 4,4]. Takto Bohem ustanovený čas mohl býti předpovídan proroky. Proto n., n., n. se může být také b) označením toho, že předpovídaná událost se stala [2Pa 36,21]. Zvláště evangelia a Sk jsou plny těchto výrazů, jimiž Kral. překládají několik různých řeckých výrazů [Mt 1,22; 2,15,17,23; 4,14; 8,17; L 4,21; 18,31; 21,22; 24,44; J 12,38; 13,18; 19,24,28; Sk 1,16; 3,18]. Kral. někdy těmito výrazy překládají slova, jež doslovně znamenají c) učiniti, postavit, vykonati, uskutečniti, tedy splniti přání, dokončiti úlohu, záměr, splniti příkázání [2S 7,25; 14,22; 1Kr 2,4; 2Kr 23,24; 2Pa 10,15; Ř 13,8 sr. 8,4].

Některá místa v NZ zasluhují zvláštní pozornosti. L 21,24 mluví o »naplnění času pohanů«. Myslí se na dobu, určenou Bohem, v níž pohané budou vládnouti nad Jerusalemem. Tato doba pomine [sr. Dn 2,44n; 7,18-22] příchodem nového období [éonu], v němž bude vládnouti lid Boží, - L 22,16 překládá Žilka ve smyslu c) »dokud se nesplní všechno v království Božím«, Hejčl: »dokud se nenaplní v království Božím«. Večeře Páně je tu prorockou předjímkou království Božího, jež přijde v plnosti až při druhém příchodu Kristovu [sr. L 9,27; 19,11]. Pak teprve bude slavnost beránka dovršena jako vděčná vzpomínka na dosaženou spásu [sr. L 21,28; 18,7n; Ř 8,23; Zj 15,3n sr. L 12,37; 13,25,29; 14,15; 22,30; Zj 3,20]. Podle Mt 5,17n Ježíš nepřišel rušiti zákona, ale naplniti, t. j. uskutečniti jeho pravý záměr a vystihnouti jeho pravý, »plný«, celostní smysl. Ježíš svým učením a dílem dovedl Písma k cíli [Kral. »konci«, sr. Ř 10,4], ke konečnému uskutečnění jejich smyslu. V Ježíši Kristu se stalo, splnilo všechno, o čem Písmo mluví [Mt 5,18]. - »Naplněte míru

otců« [Mt 23,32], t. j. přidejte, doplňte ještě to, co vám chybí do plné rovnosti s otci, kteří mordovali proroky [sr. 1Te 2,16]. - »Jsem naplněn« [F 4,18] = jsem nasycen, spokojen, plně opatřen, bohat. - »Když naplněno bude vaše poslušnost« [2K 10,6] = jakmile se vaše poslušnost stane plnou, dokonalou [sr. totéž o radosti J 3,29; 15,11 sr. 16,24; 17,13; 1J 1,4; 2J 12]. - Ř 15,19 nutno překládati: »Tak jsem mohl dokončiti kázání evangelia Kristova od Jerusalema v okruhu až po Illyrii« [Col] nebo »Tak jsem od Jerusalema a dokola až po Illyrii dovršil kázání evangelia v Kristu« [Žilka]. Totéž o slovu Božím: Ko 1,25. Pavel chce užitím slovesa n. vyjádřiti tu myšlenku, že rozšířením evangelia po světě byl uskutečněn odvěký plán Božího spasení a zároveň, že toto evangelium, jež spočívá na zaslíbení, bylo realizováno, splněno, vyplněno, uskutečněno. *Plnost. Vyplniti. Podle Ef 1,23 je církev plností Kristovou [sr. Ko 1,20]; v něm přebývá podstatně všechna plnost božství [Ko 2,9] a skrze něho v církvi. On sám všechno všim naplňuje [sr. Co 2,10], takže se církev stává účastnou na božské plnosti.

Naplnění. Skopce n. [Ex 29,22]. Tak překládají Kral. hebr. výraz, odvozený sice od pojmu plný, plniti, znamenající však svěcení, dosazení kněze na úřad [Lv 8,33]. Jde tedy o skopce, jež měl úlohu při svěcení knězstva [skopce posvěcení Lv 8,22,29]; z jiných obětí nebylo pravé plece páleno, protože náleželo kněžím, ale u skopce n. bylo i toto spáleno. Tentýž význam posvětití má sloveso naplniti v Ex 28,41 [sr. Ex 29,9].

Naplniti se. *Naplněn.

Naplnovati. *Naplněn.

Napnouti. Podle Za 9,13 je Boží zbrání proti Javanovi [Řecku] spojený Izrael: Juda je lučistič, které Bůh napíná, Efraim šípem.

Nápoj. Nejobyvklejším n. starých Izraelců byla voda [Ex 23,25; 1S 25,11; 1Kr 13,8; 2Kr 6,22], někdy mléko [Sd 5,25], vinný ocet [Nu 6,3; Rt 2,14; Mt 27,48], víno [Gn 14,18; 27,25; Sd 19,19; Neh 5,15], zřídka silné opojné přípravky [Lv 10,9], jež byly Mojžišovým zákonem zakázány zvláště těm, kteří učinili »slib nazareův« [Nu 6,3; Dt 29,6; Iz 5,22; L 1,15]. Víno, nejčastěji červené [Dt 32,14], pili čisté nebo je míchali s vodou [Iz 1,22] a přidávali vonné koření [Pis 8,2] nebo omamující prášek myrhopový [Kral. »žluč« Mt 27,34]. Proroci vytýkali pití n-e opojného [Iz 5,22; 24,9; 28,7; Am 6,7] jako projev pýchy, která svévolně do služby Hospodinu vnáší prvky modloslužebných slavností pohanských, tudíž jako projev bezbožnosti. *Opilost. Pramenitá voda byla v Palestině zvl. v letních měsících vzácností. Proto hojnost vody bývala obrazem požeňování mesiášského věku [Iz 12,3; J 7,38]. Voda dešťová byla zachycována v cisternách [Jr 2,13]. Bylo-li sucho nebo za obležení musela být voda odměřována [1Kr 22,27] nebo kupována [Nu 20,19]. *Voda.

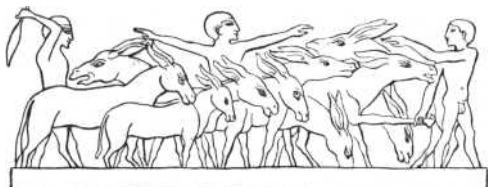
Ježíš přirovnává svou krev k n-i [J 6,55]

právě tak jako tělo k pokrmu, když chce naznačiti nejužší spojení věřícího s sebou, jenž chce dosáhnouti věčného života. Snad tu jde o obraz Večeře Páně. Apoštol Pavel pak v 1K 10,1-4 alegoricky vykládá Ex 16,4.35; 17,6; Nu 20,7nn jako předobraz křtu a Večeře Páně. Jako křesťané byli pokřtěni vodou a Duchem sv., tak byli v předobraze již pokřtěni Izraelci vodou Rudého moře [a doprovázeni oblakem] v Mojžiše a do jeho staré smlouvy. Mojžiš je tu předobrazem Kristovým. A jako při Večeři Páně pijí křesťané duchovní n., tak Izraelci pili z duchovní *skály, jež byla předobrazem Kristovým.

R 14,17 připomíná Pavel, že účast na království Božím není závislá na plnění obřadních předpisů SZ o pokrmech a nápojích, o tom, co je čisté a nečisté [v. 14 sr. Mk 7, 15nn], ale tím spíše příkaz lásky nutí křesťana a umožňuje mu, aby se zřekl své svobody požívat pokrmy a pítí nápoje, jejichž požívání nábožensky uráží »slabé u víře«. — Zd 9,10 ukazuje, že sz předpisy o pokrmech, nápojích a různých druhích umývání jsou pouze vnější ustanovení, jež patří do tělesné oblasti, nejsou však s to způsobiti duchovní očistu, kterou přináší jediné Kristus, velebně nově smlouvy.

Napoly [L 23,45], stč. pól = půl. Napoly = napolo, z polovice, na půl, vejpůl.

Napojiti. Odepřít někomu nápoj bylo pokládáno za projev bezbožné lakoty a nepřátelství [Nu 20,17-20; sr. Gn 24,14; Př 25,21; Mt 10,42; J 4,9]. Totéž platilo i o dobytku. Dáti pítí něčím zvířatům bylo znamením pohostinství a přátelství [Gn 24,14; Ex 2,16].

Napájení dobytka ve starém Egyptě. Nástěnná malba z Beni Hassan.

Napomáhati, doslovně spolupracovati, pomáhati, účastniti se práce [Mk 16,20; 1K 16, 16]. Milujícím Boha všechno, tedy i utrpení [R 8,17.18.25], napomáhá, spolupracuje k dobrému, t. j. ke spáse, k připodobnění obrazu Syna Božího [v. 29]. Podle Jk 2,22 víra spolupůsobí se skutky [Kral.: napomáhá skutkům], t. j. dodává jim hodnotu, a na druhé straně ovšem ve skutcích dochází svého cíle a osvědčuje tak svou skutečnost a životnost. 2K 6,1 dlužno překládati: »Spolupůsobice pak [s Bohem?] napomínáme [vás]«.

Napomenouti, napominání, napominati. Tak překládají Kral. jeden hebr. a 5 řeckých výrazů. Hebr. *zahar* [Kaz 4,13; 2Pa 19,10; Ez 3,21; 33,4-7] překládají jinde vystříhati [2Kr 6,10; Ez 33,8n], osvědčovati

[Jr 6,10], býti osvěcen [Ž 19,12; Kaz 12,12]. Původní význam [nejde-li arci o dva výrazy!] je býti oslněn a tedy varován. V NZ jde větší-nou o řecký výraz *parakalein* [podst. jméno: *paraklésis*], jenž znamená »přivolatí«, naléhavě k někomu promluvití. Tento základní význam se může rozvinout několikerým směrem. *Parakalein* v obecné řečtině běžně znamená žádati, prositi, také zváti. Je však také doložen význam vyzývati, domlouvati, napominati, a je možný také význam povzbuzovati, těšiti. Těto poslední možnosti se chopili překladatelé SZa do řečtiny, kteří tímto slovem zpravidla překládali hebr. *nacham* = těšiti. Obvyklý řecký význam však tím nebyl úplně zatlačen, a tak toto slovo nabylo v biblické řečtině zvláštní proměnlivosti a také velkého obsahového bohatství. Hodilo se znamenitě k vyjádření toho, že potěšující zvěst o milosrdenství Božím v Ježíši Kristu je zároveň závazkem, jinak řečeno: že apoštolské napominání nevychází z tvrdosti strohého zákonictví, nýbrž z radostné jistoty Boží milostivé lásky [R 12,1]. Proto toto slovo nz řečtiny nelze plně vystihnouti žádným překladem. Někdy se hodí spíše těšiti nebo povzbuzovati, jindy prositi, jindy konečně [a to je nejčastější] napominati. Je však nutno pamatovat, že obvykle spoluzaznívají i ty významy, které byly tím oním překladem opominuty. — Kraličtí *parakalein* překládají takto -*prositi* [Mt 8,5.31; 14,36; Mk 5,10; Sk 25,2; R 12,1; 15,30; 1K 4,16; 2K 2,8; 10,1; 1Te 5,14; Fm 10 a j.], *modlití se* [1K 4,13]. *Napominati* ve smyslu přátelského domlouvání: L 3,18; Sk 2,40; 11,23; 14,22; R 12,8; 2K 6,1; 8,6; 1Te 2,12; 3,2; 4,1; 1Tm 2,1; Ti 2,6; 1Pt 5,12; Ju 3 a j. *Napomenuti* [napominání]: R 12,8; 1K 14,3; 2K 8,17; 1Te 2,3 *Těšiti*: Mt 2,18; Mt 5,4; Sk 20,12; 2K 1,4.6; 2,7; 7,6.7.13; Ef 6,22; 1Te 3,7; 4,18. *Potěšení* [utěšení]: L 2,25; 6,24; R 15,4.5; 2K 1,3.5.6.7; 7,4; F 2,1; Fm 7 a j. *Žádati* Sk 28,14; 2K 5,20; 12,18; *žádost* 2K 8,4. Napominání čili povzbuzování je charisma, obdarování milostí [R 12,8 sr. Sk 15,32; 1K 14,3.31], jež se obrací nikoli na schopnost poznávací, na rozmnožení a rozšíření poznatku víry, nýbrž na vůli, na utvrzení života z víry. V tom smyslu autor Žd nazývá svou epištolu napomenutím [Žd 13,22], rovněž tak Pavel své kázání [1Te 2,3 sr. 1Tm 4,13, kde napominání stojí vedle čtení a učení; sr. též Sk 13,15]. *Potěšovati. Jiné sloveso, jež Kral. překládají n., je *parainein*. Znamená vyzývati, doporučovati [Sk 27,9.22]. Sloveso *protrepein* ve Sk 18,27 znamená povzbuditi, pobízeti, pobádati. Zvláštní pozornosti zasluhuje sloveso *núthetein* [Sk 20,31; R 15,14; 1K 4,14; Ko 1,28; 3,16; 1Te 5,12.14; 2Te 3,15], jež původně znamená klásti něco na mysl, potom vybidnouti k zamýšlení, připomenouti, varovati, kárat. V NZ převládá jak u slovesa, tak u podstatného jména duchovně pastýřský význam pedagogický, ať už jde o Boží soudy, jež jsou pro nás

[468] Napořád -Naproti

spasitelnou, výstrahou [Kral: napomenutím 1K 10,11] anebo o křesťanskou výchovu dětí, jež je popsána jako n. Páně [Ef 6,4]. Jde tu o to, co se nazývá v prakt. teologii cura specia lis, t. j. o duchovní péči mezi čtyřma očima, od osoby k osobě [Sk 20,31], jež se nejvíc podobá výchovné péči otcově o každé jednotlivé dítě [1K 4,14n; sr. 1Te 5,12,14]. Napominání v tomto zvláštním, křesťansky plném smyslu je jedním z vrcholných projevů křesťanova života [R 15,14], schopnost napominati se vespolek jedním z předních darů Kristovy církve [Ko 3,16]. Napomenutí je v podstatě výstrahou, úsilím o vysvětlení falešného, nepřiměřeného počinání nebo názoru [2Te 3, 11-15; Tt 3,10], ne o sborovou kázeň, k níž dochází teprve tehdy, jestliže n. bylo bez účinku. XX

Napořád, stč. — vesměs, bez rozdílu [Ž 14,3; Jr 6,28; Mi 1,2].

Napraven, napravení, napravení [se]. L 14,34 mluví o soli, jež ztratila svou slanost a nemůže ji už nabýt; Kral. »nemůže býti napravena« [sr. Mk 9,50]. Učedník, který se stal nevěrný království Božímu, podobá se takové neslané soli, jež je neschopna nápravy. Řecké sloveso, jehož je tu užito, znamená okřesťení [soli sr. Ko 4,6]. - Napravení [se] ve smyslu polepšiti [se], ukázniti [se] [Př 29,19], dát se varovat [Lv 26,23], poučit [Ž 2,10], cvičit [Dt 8,5], trestat [Př 29,17; Jr 2,19], kárat [Jr 10,24], obrátit [se] [Jb 6,29; 36,10].

2Tm 3,16 mluví o tom, že Písmo, všechnuté od Boha, »je užitečné k učení, k trestání, k napravování, k správě«. Žilka: »k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti«. Řecké slovo zde užité znamená »narovnání«, znovuzřízení. Jde tu o úmyslné pořadí působnosti Slova Božího: usvědčeného hříšníka Bůh připraví ke spáse skrze víru [2Tm 3,15], aby mohl být vychován ve spravedlnosti. - »Napravení« v Žd 9,10 znamená nový řád, jenž nastal příchodem Kristovým. Až do té doby platil starý řád obětní a kultický, který se dotýkal člověka jen z vnějšku. Tento řád »zákona a proroků« byl nahrazen novým, jímž se prolomil do tohoto času nový věk.

Důležitý význam má výraz »napravení«, pokud je v NZ překladem řeckého *apokathistemi*, *apokatastasis*, obnoviti, obnova, opětne přivedení, náprava, restituce původního stavu. NZ tu navazuje na sz představu, jež byla víc a více eschatologisována, o novém dosazení Izraele do zaslíbené země [Jr 16,15; 23,8; 24, 6; Oz 11,11] a k prvním jeho způsobu [Ez 16,55; sr. Dt 30,3; Ž 14,7; Jr 31,23]. Eliáš [Mt 17,11; Mk 9,12], podle samaritánské tradice Mesiáš, jménem Taheb, má být podle Mal 4,5n nositelem této nápravy. I učedníci Ježíšovi čekali nápravu království izraelského [Sk 1,6], Kristus však je poučuje o tom, že nejde o nápravu politickou, ale duchovní [v. 7n]. Jde o nové stvoření, obnovu všech věcí [Sk 3,20n], t. j. onoho stavu neporušenosti,

jaký byl po stvoření. Smrt bude zničena [Zj 20,14] a Bůh bude všechno ve všech [1K 15, 25-28]. Tomu ovšem nelze rozumět tak, jak mnil Origenes, že všichni, hříšníci i satan, se nakonec obrátí a spása bude platit všem. Tomuto pojetí brání n. z předsvědčení o příchodu posledního soudu [R 2,7nn; 2K 5,10 sr. Mt 22,14; L 13,23nn] a násilném potlačení všelikeho odporu [1K 15,25nn].

Napравování. *Napравen.

Napравовatel [Iz 58,12], obnovovatel [stezek k bydlení]. Cesty a stezky musí být opraveny a znovuvybudovány, aby se země stala obyvatelná a hustota obyvatelstva vzrostla [sr. Ez 38,8]. Heger překládá: »Budeš se nazývat 'Ucpavač trhlin', jenž ssutiny zřizuje na obydli«.

Napравовати. Kral. překládají tak na dvou místech dva různé hebr. výrazy. V Ž 50,23 jde o term. techn. »stavěti cestu«, t. j. jednati správně [Kral. napravovati cestu]. Žalmista chce říci: Chváliti Boha je dobré, ale nutným doplňkem toho je správný život, bez něhož - i když tu naprosto nejde o zasloužnictví - není myslitelná Boží spása. Většina vykladačů pokládá toto místo za nejasné. Stejně nejasný je Ž 55,20. »Nenapравuji«, doslovně »nemají změn« [o střídání stráží, pracovních směn]. Někteří vykladači tu myslí na obraz mravní proměny: »u bezbožníků těchto proměn není, protože se nebojí Boha.« Jiní myslí na proměny štěstěny a vykládají: »Protože u nich není proměn štěstěny, cítí se bezpečně, jsou sebejistí«. Jiní mění litery ve sporném hebr. výrazu a čtou: »Není pro ně žádných životních pravidel, a nebojí se Boha«. [Duhm.]

Napроsto. Tak překládají Kral. po každé jiný hebr. výraz. Všecky se shodují v tom, že vyjadřují úplnost nebo jistotu ve smyslu skutečně, opravdu [Jb 34,12], naprostou nicotu [Iz 41,24 sr. 40,17]. U Jr 15,18 Kral. přidávají podle smyslu výraz n. Bůh je tu v nedověře přirovnáván k jistě oklamavatelnému potoku, jenž v létě vysychá. Mal 3,9 překládají Kral. hebr. »zlořečením zlořečení jste« jednodušším: n. zlořečení jste. N. n. v 1K 5,1 znamená vůbec. Jinde tentýž výraz překládají Kral. všelijak [Mt 5,34, Žilka: vůbec], jistotně v 1K 15,29 [Žilka: vůbec]. V 1K 9,10 výraz n. znamená vesměs, za všech okolností, naprosto určitě. Tentýž výraz překládají Kral. také jistě [Sk 28,4], zajisté [L 4,23; Sk 21,22], jistotně [Sk 18,21], vždy [ve smyslu aspoň 1K 9,22], v záporu: nikoli ne [ve smyslu naprosto ne 1K 16, 12; sr. Ř 3,9], ne všelijak [= naprosto ne 1K 5,10].

Naproti. Jediné záhadné n. v Kral. překladu je v Kaz 7,14. Snad je možno lépe překládat: »Bůh také postavil jeden den proti druhému« [den dobrý vedle dne zlého]. Oba má člověk věčně přijímat [sr. Jb 2,10]. Těžší je výklad biblického zdůvodnění: »aby nena-lezl člověk po něm ničeho«. Někteří vykladači to chápou tak, že Bůh tak promíslil dobré a zlé v lidském životě podle nevyzpytatelných zákonů, aby se člověk neznepokojoval předvídaním

budoucnosti a plně spolehl na Boží péči [sr. 1Pt 5,7]. Vulgáta má místo »po něm« *contra eum*, t. j. proti němu [Bohu] ve smyslu: aby člověk neměl příležitosti proti Bohu si stěžovat.

Náprsník [Ex 28,15-28] byla jakási čtvercová kapsa na prsou nejvyššího kněze, přivázaná hyacintovou tkanicí za čtyři zlaté kroužky k *efodu [*náramenníku]. Byl osázen čtyřmi řadami drahých kamenů, po třech v každé řadě, do nichž byla vyryta jména dvanácti pokolení izraelských [Ex 28,29]. Tento n. byl nazýván též náprsníkem soudu, protože kněz jej na sebe bral, když měl oznámiti vůli Boží o nějaké sporné věci. V n. také byly uloženy posvátné losy *urim a thumim s výslovnou připomínkou, že mají být na srdci Aronově, když vcházetí bude před Hospodina [Ex 28,30]. Pod náprsníkem byl pás, »udělaný dílem krumpěřským« [vyšíváný Ex 28,39] z těžé látky jako n. *Kněz.

Napřed. Tohoto vyřazuje užito ve zvláštním významu pouze v Kaz 3,19. V hebr. textu je »přednost«: aniž jakou přednost má člověk před hovadem.

Napsán, napsaný, napsati. *Nápis, *Písmo, *Psáti, *Vypsati. Tyto výrazy mívají v bibli význam autoritativního, závazného a zavazujícího vyjádření vůle Boží, ať už jde o zákony z oboru právního nebo o normativní zachycení revelační činnosti Boží. Bůh sám napsal zákon i přikázání jako ověřený dokument smlouvy [Ex 24,12; 34,1; Dt 4,13]. Mojžíš [Ex 24,4; 34,27], Jozue [24,26], Samuel [1S 10,25] a j. píší ustanovení Boží [sr. 2Kr 17,37; Mk 10,5; 12,19; L 20,28; Sk 7,24] nebo slova, jež mají trvalou platnost [Sk 13, 33]. Závaznost a platnost toho, co bylo napsáno ve SZ, uznává i Nz [L 4,17.21; 20,17; J 15,25; Ř 4,23; 15,4; 1K 9,10; 10,11; sr. L 18,31; 21,22; 24,44; Sk 13,29; 24,14]. Evangelista Jan pak píše s vědomím, že i jeho slovo je závazné jako autoritativní svědectví o Kristu [J 21,24n], jež má vésti k víře [sr. J 20,30n; 1J 1,4; 2,1; 5,13]. Zvláště však Zj zdůrazňuje závaznost slov své knihy, jež byla napsána na Boží rozkaz [Zj 14,13; 19,9; 21,5] a za jeho vedení [Zj 1,3.19; 22,19]. Pavel je ovšem přesvědčen, že dílo zákona bylo napsáno i na srdcích pohanů [Ř 2,15], takže jsou bez výmluvy. Podobně Jr 31,33, ale o lidech nové smlouvy.

L 10,20 mluví o tom, že jména učedníků Ježíšových jsou napsána v nebesích. Je to obrazné rčení, navazující na starověký způsob zanašeni do občanských seznamů [sr. Zj 5,1]. Ve Zj máme jiné podobné obrazy, jež znamenají buď přejmenování vítěze [Zj 2,17] anebo naprostou příslušnost Bohu [Zj 3,12; 14,1]. Ovšem, i velká nevěstka, symbol protibozské síly, má jméno, napsané na svém čele. Všemi těmito výrazy chce autor Zj vyjádřit, že Bůh se nejen projevuje v čitelných znacích, ale také je svou spasitelnou vůlí přesně formuluje.

V 2K 3,2n píše Pavel, že věřící v Korintě jsou napsáni [vyryti] na jeho srdci [sr. Ex

Náprsník -Náramenník [469]

24,12; Př 3,3; 7,3; Jr 31,33]. Podle jiného rukopisu je doporučující list, o němž se Pavel zmiňuje ve v. 1, napsaný na srdcích Korintňanů, který z moci Kristovy vyhotovil Pavel. Korintňané sami jsou tak doporučujícím listem pro Pavla.

Narai, syn Ezbaíův. Jeden z udatných bojovníků Davidových [1Pa 11,37], který je v 2S 23,35 nazýván Farai, nejde-li o jinou osobu.

Náramek [náramnice], kovový, obyčejně stříbrný nebo zlatý ozdobný kroužek, případně vykládaný drahokamy a nošený na paži muži i ženami. Služebníci Abrahamův daroval Rebece n. obzvláštní váhy [Gn 24,22.30.47]. Izraelci na poušti věnovali n. ke zhotovení

Náramky: 1. Hyksoský zlatý z Telí AddúL 2. Palestinský stříbrný z knížecího hrobu v Gezeru. 3. a 4. Palestinské bronzové z hrobů v Beth Semes z 10. stol. př. Kr.

posvátných nádob pro stánek úmluvy [Nu 31, 50]. Ez 16,11 připomíná, že si Hospodin ozdobil lid judský mezi jiným i n., aby tak obrazně naznačil Boží dobrodiní, jehož si lid nevážil. Podobal se nevěstce, jež přijímala n. od opilých pohanů [Ez 23,42].

Náramenník [náramník, hebr. *'éfod*, Ex 25,7; 28,4-14] náležel původně ke posvátnému rouchu nejvyššího kněze, později však jej nosili všichni kněží. Zdá se však, že tu jde o jiný efod nežli byl velekněžský. Byl to krátký, pestře tkaný oděv bez rukávů, sahající od ramenou až po pás, skládající se z přední a zadní části, jež byly spojeny vázankami na ramenou, a opásaný pruhem látky, z jaké byl setkán. U roucha nejvyššího kněze byl na každém rameni kámen onychinový, z nichž na každém byla jména šesti pokolení izraelských [podle Josefa Flavia]. Náramenník byl přepásán zlatým pásem a vázankami barvy modré, purpurové a šarla-

[470] Náramnice -Národ

tové. Předpovídá-li Oz 3,4, že Izraelci budou bez efodu, znamená to nejen, že nebude kněží, ale i zánik možnosti dotazovat se Boha, neboť n. nosil nejvyšší kněz spolu s *náprsníkem, chtěl-li zvědět vůli Boží. *Efod.

Náramnice. *Náramek.

Narcissus [Ř 16,11], obyvatel Říma, z jehož domácnosti někteří byli křesťany.

Nardus, nardové koření, mast a olej, které byly připravovány z kořene východo-indické rostliny, mající botanické jméno *Nardostachys iatamansi*. Dodnes je hořký kořen nardu vyhledáván jako léčebný prostřed-

Nardostachys iatamansi, Kral. nardus.

dek, ve starověku pak byl pro svou vzácnou vůni vysoce ceněn. Bohaté dívky počítaly nádobu s n. za samozřejmou součást výbavy [Pís 4,13-14; Mk 14,3-5; J 12,3-5].

Národ. Hebr. a řecké výrazy *gój, gójim, ethnos, ethné* označují v nejstarších dobách jakoukoli pospolitost, jež se podobala tomu, co dnes označujeme pojmem n., tím, že šlo zpravidla též o společný jazyk nebo o společné území, zvyky, praotce, ale v prvé řadě zvláště o náboženství [Gn 10,5,20; Iz 2,4; Jb 12,23], ať už jde o Izraelce [Gn 12,2; 17,4nn; 18,18] nebo o jiné národy [Gn 22,18; 26,4; Př 14,34]. Rozdělení lidstva na n-y podle řeči, mravů a sídliště odpovídá podle jedné linie bibl. tradice Božímu řádu [Gn 10; Dt 32,8; Bůh je králem n-ů Am 9,7; Jr 10,7], podle jiné je následkem hříchu [Gn 11,1-9], ač-li právě toto místo nemá na mysli spíše úsilí po pyšném odstranění hranic, jež mezi jednotlivé n-y položil Bůh. Někteří vykladači [Bertram v TWNT II., 365] se totiž domnívají, že výklad Gn 11, jako by rozdělení lidstva na n-y bylo následkem hříchu, vznikl teprve pod vlivem hellenistic-

kého imperialismu a pacifismu v římském impériu. N.

Bible od počátku činí jasný rozdíl mezi Izraelem a ostatními n-y. Už to je příznačné, že Izrael, jemuž se dostává názvu *lid [sr. na př. 2S 7,23; 1Pa 17,21], je označován za n. tehdy, provinil-li se vůči Bohu neposlušností, porušil-li se tedy hříchem [Dt 32,28; Iz 1,4] a tak klesl na úroveň pohanů, tedy neizraelců. N., obvykle v plurálu: národové, se stal ustáleným označením pro pohany [Ex 34,10; Lv 25,44nn; Nu 14,15; Dt 15,6; 1Kr 4,31; Iz 11,10 sr. v. 14]. Izrael je lid Boží, ostatní svět jsou n-ové, sloužící modlům; bezbožníci a n-ové jsou souznačné pojmy [Ž 9,6.15.18; Ez 7,21]. Toto rozlišení sílelo úměrně k zesilujícímu vědomí, že Hospodin je vyvýšeným Bohem a klade na svůj lid absolutní a výlučné požadavky [Am 9,7n; Mi 7,18]. Z tohoto vědomí výlučnosti rostlo na jedné straně prorocké vědomí odpovědnosti za celý svět, jemuž má Izrael být knězem, prostředníkem známosti Božího zákona [sr. Ex 19,5n], ale ovšem v širokých vrstvách lidu též snadno nebezpečí nenávisti k ostatním n-ům, jež byly přirozeně považovány za odpůrce Boží. Toto nebezpečí bylo zmírňováno častěji se opakující připomínkou Izraeli ve SZ, že podle těla je také jen *gój* [na př. Ex 19,6] a že jen milostí Boží se stal »národem svatým« [tamtéž]. Mimoto ví tradice o přibuzenosti s Moabem, Edomem [Dt 2,1-13; 23,7n], Ammonem i Aramem a j. [Izrael před nastěhováním do Palestiny byl vpravdě složeninou mnoha »národů«, přesněji arci: kmenů, sr. Ex 12,38; Nu 11,4]. Případná nevraživost »národní« byla mírněna také jednak zákonem [*Cizí], jednak politickými smlouvami [Iz 7,1nn; 2Kr 16,5nn], jednak obchodním stykem [sr. 1Kr 9,27nn; 10,11; Ez 27], což ovšem nezřídka vedlo k duchovnímu porušení Izraele. Jednotliví králové se sice snažili vykořenit ze země všechny náboženské synkretism [2Kr 22 a 23], ale proroci v navázání na Ex 20,3 ustavičně musili vyzdvihovati odlišnost lidu Božího [Am 5,25; Iz 2,6; Jr 2,11; Sof 1,8], jež nepřipouštěla, aby se Izrael směšoval s pohany, i když bylo pohanům umožněno zapojit se do svazku lidu Božího [sr. Rut]. Kdo se ovšem nechtěl bezvýhradně podrobit pod zákon Hospodinův, neměl místa ani v jeho lidu. Proto byly zakázány smíšené sňatky s příslušníky ostatních n-ů [Dt 7,3]. Podle Dt 23,3n jsou Ammonitští a Moabitští z obzvláštního trestu vyloučeni ze shromáždění Hospodinova dokonce až do desátého kolena. Cizina byla pokládána za nečistou zemi, ježto v ní nebylo možno sloužit Hospodinu [Am 7,17 sr. Oz 9,3nn]. Náboženská méněcennost cizích božstev vedla snadno k tomu, jak již výše připomenuto, že se prostý Izraelec cítil povýšeným nad ostatní národy, určené podle lidových představ pro své nepřátelství vůči Hospodinu jen k zániku, protože nechápal hloubky náboženského citění proroků, jimž naprosto nešlo o nacionalismus a jiné pohnutky čistě lidské, nýbrž výhradně o oslavení a vy-

výšení Hospodina - a to právě i tehdy, když mluvili o soudu [Jr 10,25; 25,15-33; 46,28]. Proto také Izrael bude vyvýšen [Izrael je manželka Hospodinova, Oz 2,3; Jr 2,2; Ez 16; Iz 54,5n; má s ním zvláštní smlouvu, Oz 2,18,20; Jr 11,10; Jerusalema bude povýšen na zvláštní sídlo Hospodinovo, Am 1,2; Mi 4,1-3 = Iz 2,2-4]. Podle Ab 1,4,13 je Izrael spravedlivý, Kaldejci však jsou bezbožníci. Pocit výlučnosti Izraelovy vzrostl zvláště v zajetí babylonském, jež bylo pokládáno za trest toho, že Izrael zapomněl být lidem zvláštním mimo [= nad] všechny lidi [Ex 19,5]. Zvláště Ez, Ezd a Neh bojovali pro tuto výlučnost. *Gójim* byli prostě opovržení pohané [Ezd 6,21; Neh 5,8; Z 2,1; 135,15], bezbožníci, protivníci a nepřátelé Boží [Z 8,2; 68,2n; 74,4-23; 83,3n; 89,51n]. Izrael stále ještě čekal na vysvobození od nich [Ag 2,21nn; Za 1,18-21; 14; Dn 12,1]. Kniha Ester ukazuje na živelnou nenávist vůči pohanům. V době Makkabejských pak tato výlučnost dosáhla svého vrcholu. Vyprchalo však již téměř nadobro vědomí odpovědnosti za ostatní svět tak příznačné v posledu pro celý SZ. Nezapomeňme totiž, že nepřátelé, o nichž se tak často mluví v žalmech [7; 35; 69; 109 a j.] a kteří se dříve zpravidla pojímali historicko-politicky, dnes se ponejvíce chápou nábožen-sko-rituálně jako představitelé oněch chaotických mocností temna, jež Bůh-Stvořitel přemáhá, aby svému lidu připravil nový, blažený věk [sr. zvláště A. Bentzen: *Messias-Moses redivivus* - Menschensohn, Zürich 1948], a kteří ovšem v konkrétních situacích mohou nabýti i velmi konkrétní podoby. X

V celém SZ je však vedle této výlučnosti také silný misijní universalism. Už Gn 22,18; 26,4 mluví o tom, že Izrael se stane požehnaním pro všechny národy, jejichž zstatky zůstanou i po Božím soudu: Egyptští [Jr 46,26], Moabští [Jr 48,47], Ammonitští [Jr 49,6], Elamitští [Jr 49,39]. Všichni n-ové přijdou k Sionu, aby se naučili poznávat Boha [Iz 2,2-4; Mi 4,1-3; Iz 19,18-25; Jr 12,14nn sr. 3,17n; 16,19nn]; služebník Hospodinův bude světlem n-ů, pohanů [Iz 49,6; 51,4 sr. 45,14, 22nn; 55,4; 1Kr 8,41-43]. Tento misijní universalism je patrný i v judaismu přes všechnu jeho výlučnost. Vedly k tomu už knihy Rut a Jonáš. Některé školy [na př. Hillelova] otvíraly dokořán dveře t. zv. proselytům [sr. Mt 23,15], kdežto škola Šammáiova se proselytům co nejvíce bránila. Tento různý názor se dostal až do prvokřesťanské církve.

V NZ je pojem n. [*ethnos*, *ethnē*] označen jednak n. židovský [L 7,5; J 11,51,52; 18,35; Sk 10,22; 24,3.10.17; 26,4; 28,19; 1Pt 2,9], jednak národy světa vůbec [Mt 24, 7.9.14; 25,32; 28,19; Mk 11,17; 13,10; L 12, 30; 21,24; 24,47; Sk 13,19 sr. Dt 7,1; R 15,11; Ga 3,8]. Kde se myslí výslovně na pohany na rozdíl od Židů, naznačují Kral. už svým překladem [Mt 4,15 sr. Iz 8,23; L 21,24]. Ovšem někde ponechali n. [Mt 20,25; Sk 4,25; 7,7; 13,19; R 1,5; Zj 10,11; 14,8; 15,3n]. Asi na

Naroditi se [471]

60 místech jde o term. techn. pro označení pohanů na rozdíl od Židů a křesťanů [Mt 6,32 sr. L 12,30; Mt 10,5; 20,19; Sk 14,16]. Tito pohané stojí mimo společenství Izraele, žijí bez Boha na světě [sr. Ef 2,12; 4,17]. Dokonce i křesťané původu nežidovského jsou označováni za etné [pohany R 11,13; Ga 2, 12.14; Ef 3,1]. Na jiných však místech nekřesťané vůbec jsou označováni za pohany [1K 5,1; 12,2; 1Te 4,5 sr. Jr 10,25; 1Pt 2,12; 3J 7]. Křesťané totiž jsou pravým Izraelem. Jen čtvrté evangelium nezná výraz *ethné* jako označení pro pohany. Zato zná výraz *svět, jímž označuje jak zatvrzelé Židy, tak i pohany. Celkem možno říci, že Nz tu stojí pod vlivem SZ a rabínského židovství, když národy [= pohany] staví v protiklad Židům. »Kteříkoliv jiní národové« [R 1,14] je Kral. překlad slova *barbaros*, což je zžitý řecký název pro cizince, mluvící řečí Řekům nesrozumitelnou, potom označení lidí bez řecké kultury. Kraličti též řecký výraz Sk 28,2 překládají »lidé toho ostrova« [1K 14,11; Ko 3,11: cizozemec.] *Pohan.

Výraz »od národu do pronárodu« je doslovným překladem hebr. »od pokolení do pokolení«, t. j. na věky [Z 10,6; 61,7; 72,5 aj.; Iz 51,8; 58,12; Dn 3,33].

Naroditi se, narození, narozený a p. Narození dítěte, zejména hochá, bylo u Izraelců pokládáno za zvláštní Boží požehnání [Gn 21,6; Z 127,3; 128,3n]. Narozenému dítěti buď matka rodičky nebo sousedky nebo porodní báby [Gn 35,17; Ex 1,15-21] oddělily pupeční šňůru, omýly je, natřely solí a zavínuly [Ez 16,4]. Matka dítěte-chlapce byla sedm dní nečistá; narodilo-li se děvčátko, trvala nečistota 14 dní [Lv 12,2-8]. Nevíme, proč se činil tento rozdíl. Podle rabínských výkladů proto, že Adam-muž byl stvořen v prvním týdnu, Eva-žena však až v druhém. Otrokyne panina rodila na klín své neplodné velitelky [Gn 30,3] a ta tím prohlašovala dítě za své. N. bývalo slaveno každoročně hostinou patrně i v Izraeli, jako na př. u Egyptanů [Gn 40,20] a Peršanů. Právě-li Jb 1,4, že synové Jobovi pořádali hody »každý ve dni svém«, myslí snad na narozeniny. Není jisto, zda »den narození Herodesova« [Mt 14,6; Mk 6,21] znamená narozeniny nebo výročí nastoupení na trůn. Podle Gn 21,8 bylo také odstavení dítěte zvlášť slaveno buď doma nebo ve svatyni [1S 1,24]. Dítě bylo kojeno 2-3 léta.

Narození Ježíšovo z panny patří k druhotnému tradičnímu proudu nz, na nějž navázalo t. zv. apoštolské vyznání víry. Je doloženo pouze u Mt 1,18-25 a L 1,34n. Ani Jan [J 1,19; 3,13; 6,51; 8,58], ani Pavel [R 1,3; Ga 4,4; 2K 8,9; F 2,6-8] na tuto tradici ne navazují, tím méně ji zdůrazňují. Kromě toho je tato tradice v rozporu jednak s oběma davidovskými rodokmeny Ježíšovými, jež Mt 1,16 i L 3,23 dovádějí jen k Josefovi, jednak s různými zněními právě Mt 1,16. Tak na př.

[472] Naroditi se

jeden ze syrských překladů čte: »Josef pak, jemuž byla zasnoubena panna Marie, zplodil Ježíše nazvaného Kristem.« Přesto nelze tvrdit, že by místa, mluvící o narození z panny, byla vsuvkami. Snad byla tato tradice známa jen užšímu kruhu, když se o ní zmiňuje pouze Mt a L. I, když se Mt 1,22 dovolává Iz 7,14, nelze dobře říci, že mu jde o to, aby se vyrovnal s tímto proroctvím, protože každý čtenář hebr. bible věděl, že *'almá*, které Kral. překládá panna, znamená mladou ženu. Také nešlo pisateli o důkaz božství Ježíšova - v božství Ježíšovo lze věřit, aniž se dovoláváme narození z panny -, ani o napodobení tehdy běžné mythologie [celé mravní pojetí zvl. L 1,38 tomu brání], ani o vysvětlení bezhříšnosti Ježíšovy, neboť Marie sama spojuje Ježíše s hříšným pokolením, nýbrž o přesné zachycení tradice, jejíž původ snad nutno hledat u samé Marie [sr. L 1,1-4; 2,19 sr. v. 51.]. Jedno je jisto, že toto vypravování nezačíná v křesťanově víře tak ústřední místo jako na př. zmrtvýchvstání Kristovo. Věřit v Ježíše Krista jako Pána, a to ukřižovaného a zmrtvýchvstalého, je postačitelé ke spáse. I Mt a L jde o víru v Ježíše Krista, nikoli o víru v narození z panny. Mt a L prostě zdůrazňují Boha při práci. Tu jde vždy o tajemství a div. Nikoli narození z panny tvoří velikost a slávu Ježíšovu, nýbrž velikost Ježíšova činí uvěřitelným, že Ježíš se narodil mimořádným způsobem. Divem je základní skutečnost, že Syn Boží se stal tělem [J 1,14]. Tato skutečnost však není vázána na narození z panny.

Výrazy zrození, narození, naroditi se, zploditi a p. mají také význam obrazný. Porodní bolesti jsou prorokům i NZ-u obrazem utrpení [Iz 26,17; Jr 49,29; Mt 24,8; 1Te 5,3], zvláště utrpení eschatologického před příchodem Kristovým. Ale i jinak bývá mluveno o narození v přeneseném slova smyslu. Poměr učitele [mistra] a žáka bývá zobrazen poměrem otce a syna [2Kr 2,12 sr. Mt 23, 8-10]. Žák oslovuje svého učitele, poddaný svého krále, člen kultického společenství svého kněze »můj otče« [2Kr 6,21; 13,14; 1S 24,12; sr. Sd 17,10], a naopak učitel, král, kněz svého žáka, poddaného a příslušníka kultického společenství nazývá »synem« [1S 26,17; Př 1,10.15 a j.]. Pavel »rodí« učedníky a sbory skrze evangelium, t. j. skrze kázání [1K 4,15; Ga 4,19; Fm 10]. Je to zajímavá paralela k soudobému rabinskému názoru, že »prose-lyta [= pohan, jenž se stal Židem], jenž přestoupil, je jako právě zrozené dítě« a že získávání proselytů je plněním sz příkazu »Plodtež se a rozmnožujte se« [Gn 1,28;9,7], plozením. - Hříšní, od Boha nepravostmi odloučení lidé »rodí nepravost« [Iz 59,4 sr. 2Tm 2,23], stará smlouva [Zákon] zploduje k manství [Ga 4,24]. Izrael-Jerusalem se narodil [Ez 16,3n] právě tak jako se po exilu narodil nový lid Boží [Iz 54,1nn; Iz 66,8n sr. Ez 37,1-14; Ga 4,26n]. Bůh zplodil moudrost [Př 8,25], ale i mesiáš-

ského krále [Ž 2,7 sr. 2S 7,14; Ž 89,26nn]. Někteří vykladači se domnívají, že věta »já dnes zplodil jsem tebe« je term. techn. pro nastolení krále, jenž je přijat za syna Božího adopcí a dosazen do Božího dědictví. NZ vzta- huje výrok ze Ž 2,7 na Ježíše Krista. Podle Sk 13,33 je oním »dnes«, kdy byl zploden Syn, vzkříšení Ježíšovo, podle L 3,22 jde o sestou- pení Ducha sv. na Ježíše. Na který okamžik myslí Žd 1,5; 5,5, není jasné. Kraličti tu ve svých poznámkách k Šestidílce velmi přiléhavě upozorňují, že toto »dnes« má smysl pro nás, kdy se nám toto zplazení stane skutečností, ježto v Božích plánech je věčné. Jde tedy o to, kdy, v kterém okamžiku ono věčné Boží dění pronikne do našeho života a našich zkušeností viry! Je příznačné, že evangelijní vypravování o narození Ježíšově nenavazuje na Ž 2,7 [s výjimkou snad L 1,35]. Zmrtvýchvstání Ježíše Krista právě tak jako sestoupení Ducha sv. na něj zahájilo novou éru, nový eon, nový věk, v němž Kristus je »prvorozený mezi mno- hými bratřími« [Ř 8,17.29].

Neboť i věřící v Krista a jeho zmrtvých- vstání, mající závdavek Ducha sv., pokládají se za zrozené Bohem [J 1,13], za dítky Boží, za přenesené do nového věku [1J 3,14 sr. J 5,24]. NZ to vyjadřuje mnohými obrazy, aby nazna- čil naprostou rozdílnost mezi životem před uvěněním a po něm: nové stvoření [2K 5,17; Ga 6,15; Ef 4,24], vzkříšení [Ef 2,1.5n; Ko 2,12n], ale také zplazení, narození z Boha, z Ducha nebo z vody [J 1,13; Jk 1,18; 1Pt 1,3; 1J 2,29; 3,9; 4,7; 5,1.4.18; J 3,5n.8], znovu- narození [J 3,1-8; 1Pt 1,23; 2,2], druhé na- rození [Tt 3,5]. Nutnost naprosté obnovy je zdůrazněna zvl. u J 3,3.5.7 [sr. Jr 31,31-34; Ez 11,19; 36,26n; Ž 51,12], ježto se zde do- slovně mluví o »narození shůry« [sr. Jb 3,4; Jk 1,17; 3,15.17; J 3,31; 19,11], jímž je opán původce této proměny [sr. J 1,13; 1J 2,29; 3,9; 4,7; 5,18], který je jedině schopný způsobit tento div skrze svého Ducha [J 3,6; Ř 8, 15; Ga 4,6]. Je to tajemství [J 3,8], jímž nás Bůh dostává do obecnství s sebou [1J 1,3.6nn], a jež se projevuje činěním spravedlnosti [1J 2,29], nehřešením [1J 3,7nn], láskou [1J 4,7], přemáháním světa [1J 5,4] a vírou v Ježíše jako Krista [1J 5,1]. Člověk nemůže k tomuto duchovnímu zrodu přispět ničím právě tak, jako nemůže ničím přispět ke svému tělesnému zrodu. Vnější výrazem a zpečetěním tohoto divu je křest [Sk 10,44-48; Tt 3,5; Mk 16,16]. Ježíš snad Nikodéma přímo odkazuje na křest Janův, spojený s vyznáním hříchů [J 3,5]. Možná, že J 3,3 navazuje na Mt 18,3; Mk 10,15; L 18,17.

Apoštol Pavel obrazu znovuzrození nikde výslovně neužívá. Místo toho mluví o účasti na smrti a vzkříšení Kristově nebo o novém stvoření [2K 5,17], obvykle pak mluví o novém člověku [proti starému Ř 6,6; Ef 4,22.24; Ko 3,9n], nebo o vnitřním člověku [Ř 7,22; 2K 4,16; Ef 3,16]. Jeho existenci označuje jako život skrytý s Kristem v Bohu [Ko 3,3], jako Krista - náš život [Ko 3,4], jako nové já, jež

stoi proti »tělu« [Ř 7,17n]. Jinde praví, že nový, duchovní člověk »oblékl Krista« [Ga 3,27 sr. Ř 13,14], nového člověka, podle Boha stvořeného [Ef 4,24], pancíř spravedlnosti [= ospravedlnění Ef 6,14]. Pavel tedy počítá se zápasem starého a nového člověka. To snad nám pomůže pochopit nesnadná místa v 1J 2,29; 3,9; 4,7; 5,1.4.18, kde se předpokládá, že ten, kdo se narodil z Boha [tedy syn Boží 1J 3,1n.10 sr. J 1,12n na rozdíl od syna ďáblov 1J 3,10 sr. J 8,38-47], nehřeší, aniž může hřešit. Toto tvrzení zdá se odporovat tomu, co čteme v 1J 1,8-10; 2,1. C. H. Dodd upozorňuje na to, že 1J 2,1 gramatickou formou [aoristem] naznačuje, že jde o ojedinělé a nahodilé hříchy, kdežto v 1J 3,4-10; 5,18 o habitus, trvalý stav. Možná, že se na to Jan dívá právě tak jako Pavel. Je tu zápas mezi tím, co se zrodilo z Boha a co nemůže hřešit, a tím, co ještě patří starému člověku. Možná také, že tu jde, jak se domnívá Dodd, o eschatologickou naději o osvobození z hříchu v posledních dnech a že v každém případě má Jan na mysli jiné okolnosti: v 1,8-10 bojuje proti samolibosti a sebespokojenosti, v 3,9 a 5,18 proti těm, kteří podceňovali význam křesťanské ethiky vedle křesťanské dogmatiky. *Znovuzrození.

Druhé narození [Mt 19,28] znamená znovuoživení jednotlivců i větších celků, tedy vzkříšení z mrtvých a obnovu světa, jak vysvitá z paralely L 22,30 [»v mém království«] anebo z Mk 10,30 a L 18,30, kde se mluví o »budoucím věku«. Sr. 2Pt 3,13; Zj 21,1. Zvláštní význam má výraz d. n. v Tt 3,5, kde je vedle obnovení Duchem označováno za výsledek křtu. Toto d. n. zahrnuje jak eschatologickou novou existenci [Tt 3,7], tak mravní obnovení na tomto světě [sr. 2K 4,16; Ř 12,2]. Katol. církev navázala na toto místo své učení o křtu, jenž není jen symbolem spásy, ale skutečným působcem nového rodu, přeměny člověka. *Znovuzrození.

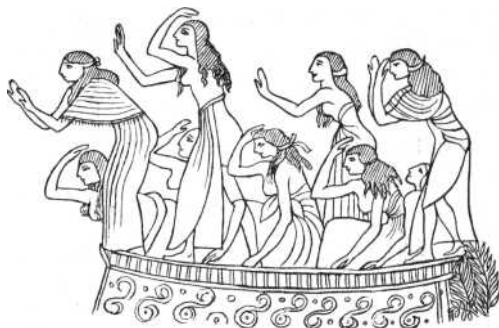
Náryšavý, narudlý, načervenalý [Lv 13, 19,24].

Naříditi ve smyslu zříditi, ustanoviti, zaříditi [2Kr 11,18; Sk 7,44; 1K 16,1]; ve smyslu naříditi, přikázati, rozkázati [Ž 7,7; Neh 10,32]; ve smyslu ustanoviti [2Pa 11,15; 1K 9,14].

Nařikání, nařikati. *Kvlení, kvílení. Ve SZ je nařikáním označen pohřební zpěv, jež obstarávali především příslušníci rodiny nejprve doma u mrtvol, potom i v pohřebním průvodu a na hřbitově. Při úmrtí významných osob se n. proměnilo v »národní smutek« [sr. 2S 1,17-27] a ozývalo se i se střeš [Iz 15,3; Jr 48,38] a na »místech vysokých«, t. j. na holých pahorcích [Jr 7,29]. Záhy se objevili nařikači z povolání [Jr 9,17.20; Am 5,16], zvláště ženy [Ez 32,16]. Toto n. má formální obdobu v kultických pohřebních zvyklostech starého Orientu, ale ve SZ nejde o oplakávání umírajícího božstva [Ez 8,14n je spíše příkladem zvrhlé ohavnosti, která se dostala do Izraele, než dokladem obvyklého n. nad

Náryšavý-Násep, násyp [473]

mrtvým; ani Sd 11,40 není dokladem], nýbrž o výraz zármutku, který v době prorocké nabyl pevných forem a obsahu. Bůh sám vyzývá proroky k n. nad zavržením lidu Božího [Jr 4,8; 9,10; Mí 1,8] nebo nad hrozícím zničením jiných národů [Ez 32,18], a tuto výzvu Boží vyřizují proroci všemu lidu [Jl 1,13n; Jr 9, 17-19; Am 5,16] na znamení pokání. I sz n. bývá totiž záramováno poselstvím spásy [Jr 38,15n.20]. Jaký byl obsah n., je patrné z Pl; 2S 1,19-27; Jr 9,18-20; Am 5,1nn.

Pohřební nařikačky, plačky. Malba z egyptského skalního hrobu v Beni Hassan.

V době mezi S a NZ se rozeznávalo mezi společným n-im a n-im, při němž se střídaly skupiny účastníků truchlozpěvu. O určitých svátcích bylo n. s pískáním na flétny zakázáno i doma, ale společné nařikání zakázáno nebylo leda až po pohřbu. N. zahajovaly flétnistky a ženy následovaly zpěvem smutečních písní, do nichž vpadali mužové výkřiky chvály. Na hřbitově placený řečník měl smuteční řeč.

V NZ máme narážku na tyto pohřební zvyky ve výroku Ježíšově u Mt 11,17; L 7,32. »Pokolení toto« je podobno dětem, jež se domnívají, že všichni musí tancovat podle jejich noty. Od asketického kazatele pokání žádá laskavou shovívavost vůči světu [sr. Mt 11,8] a od nositele radostné zvěsti askesi [Mt 11,19; Mk 2,18nn]. Chce Bohu předpisovat, co má skrze své posly zvěstovat [sr. 2Kr 22, 8nn]. Proto nazývá Jana Křtitele ďábelníkem [Mt 11,18] a Ježíše hříšníkem [Mt 11,19 sr. Mk 3,22] a tím se vyhýbá nároku Božímu [Mk 3,29n]. Kdo od Ježíše očekával a žádal n., stál proti vůli Boží. Ježíš byl a je zvěstovatelem radosti přesto, že L 23,27 vyzývá k pláči nad blížícím se soudem Božím. Předvídá, že i jeho učedníci budou plakati a kvíleti, ale že jejich pláč se obrátí v radost [J 16,20.22].

Nařikávatí. *Nařikání.

Nařizení. *Naříditi.

Nařizený. *Naříditi.

Nařaditi, stč. vydati všanc, nastavit [Mt 5,39; Ř 16,4].

Násep, násyp, nasypaný val kolem obleženého města, který měl znemožnit jakýkoli

[474] **Násilé-Následovati**

pomocný přísun nebo únik [Dt 20,19n; 2Kr 19,32; Kaz 9,14; Jr 6,6; Dn 11,15; Ab 1,10]. Velmi těžký je překlad Iz 6,13, kde Kral. překládají výrazem n. slovo, jež v hebr. znamená porážení [stromu]. Orelli překládá: »A zůstane-li v ní [v zemi] ještě desítina, i ta budiž zkažena - jako terebint a dub, když shazují prut - simé svatě je její prut.« Jini překládají: »A zůstane-li v ní ještě desítina, i ta bude spálena. Jako u terebintu a dubu, na nichž při porážení zůstane výhonek, tak je svatě simé jejím výhonkem.« Vykladači pak uvažují takto: Zůstane-li po velkých deportacích lidu Božího ještě desítina obyvatel, i ta propadne Božímu soudu. Ale jako terebint a dub vyražejí i po svém pokácení výhonky, tak i zničenému lidu Božímu zůstane svatě simé, ostatek, jenž »zase vpustí kořeny do své hloubky a vydá užitek vzhůru« [Iz 37,31]. V LXX chybějí poslední tři hebr. nadějná slova, takže prorocství končí v naprosté beznaději. Heger překládá v tom smyslu: »Zbude-li v ní jenom desetina, zkažena budiž i ta, jako dub nebo jako terebint, kterého kmen jest zkácen«.

Násilé, násilí. Ve smyslu násilného smilstva, prznění, ponižení [Dt 22,25; 2S 13,22; Est 7,8; Pl 5,11]. Ve smyslu útisku, útaku, donucení [2S 22,3; Ž 58,3; 72,14; Jr 51,35]. Ve smyslu býti ohrožen, vydírán, stisněn [Iz 38,14]. Záhadné je Kral. n. v Ž 88,16. Hebr. výraz, který tu Kral. překládají n., překládají jinde dětinství, mladost [Př 29,21; Jb 33,25; 36,14]. Cizojazyčné překlady mají vesměs »od mladosti«. Zalmista se tu popisuje jako člověk, umírající od mladosti. Iz 42,25 mluví v Kral. překladu o »násilé bojce«. Jde o furii války, o násilnosti, páchané ve válce.

Různě byl vykládán výrok Ježíšův u Mt 11,12. Někteří chtěli překládati: »Ode dnů Jana Křtitele si království nebeské mocně razí cestu« [sr. Mt 12,28; L 11,20], ale tento překlad nesouhlasí s dovětkem o násilnících. Jini se domnívají, že Ježíš tu naznačuje správné usilování o království nebeské [sr. L 13,24]. Překládají: »Království nebeské je bráno útokem«, ale to nesouhlasí s výroky u Mt 5,3nn; 7,21; 11,27-29; Mk 10,17nn. Z celé souvislosti však je pravděpodobné, že jde o nepřátelské činy vůči království nebeskému. Království nebeské je potíráno, osočováno, jeho příchod je zdržován, a ti, kteří je potírají, uchvacují je lidem, kteří by je mohli získat [sr. Mt 13,19; 23,13]. Ježíš tu myslí na ty, kdo kříží nepřátelsky jeho cesty. I to, že Jan Křtitel byl vsazen do žaláře, je předobrazem násilí proti království nebeskému a jeho uskutečniteli Ježíši Kristu.

Jiné zahrocení má ta úprava tohoto výroku Ježíšova, která je zaznamenána L 16,16. »Království Boží je zvěstováno, a každý se do něho násilně tiskne« [Žilka: »Každý se do něho dere«]. Je tu vyjádřena radostná skutečnost, že evangelium zaručuje každému volný přístup

do království Božího. Odpovídá to misijnímu zájmu Lukášových spisů.

Násilné [Gn 19,9; L 16,16] *Násilé, násilí.

Násilník. Tak překládají Kral. šest různých hebr. výrazů, z nichž jeden znamená toho, jenž šťve nebo popohání dobytek nebo lidi k otročké práci [Jb 3,18; Iz 9,4; 14,4; Za 9,8 sr. Ex 5,6; Jb 39,7], druhý označuje vyděrače nebo vůbec toho, jenž nespravedlivě, zle nakládá s člověkem [Ž 72,4; 119,121; Jr 21,12; 22,3], třetí toho, jenž nohama rozdupává, tedy: ničí [Iz 16,4], čtvrtý toho, jenž klade smyčku, aby polapil a uškrtl [Jb 5,5; 18,9], pátý označuje tyрана [Jb 6,23; Iz 49,25; totéž slovo překládají Kral. Iz 13,11 tyran, Iz 29,5 ukrutník], a konečně šestý značí utiskovatele [Ž 71,4]. V některých případech se snad myslí i na náboženského protivníka.

Násilný, stč. náramný, prudký [Jb 30,18; 33,19; Iz 8,7].

Naskrze, úplně [Lv 19,9].

Následovati, doslova: jíti, bráti se za někým [Iz 45,14; Př 7,22], běhati za někým [Oz 2,7]. Je však příznačné, že Kral. slovesa n. užívají jen v přeneseném smyslu přidržeti se, při čemž v NZ překládají tak 6 celkem různých řeckých výrazů nebo různých předložkových složenin, kdežto v SZ tentýž hebr. výraz překládají různě. Věrní Boží následují Hospodina [Nu 14,24 sr. Dt 1,36 a Joz 14,9; Nu 32,12; Dt 13,4; 1Kr 14,8; 2Kr 23,3 = 2Pa 34,31], odpadlíci však a nevěrní podle Kral. odcházejí za cizími bohy nebo po cizích bozích [stč. odejiti po = jíti za, přidržeti se], chodí za bohy cizími, postupují po cizích bozích [Sd 2,12; Dt 4,3; 6,14; Jr 11,10; Dt 8,19]. Příznačné pro Kral. překládání je 1Kr 18,21, kde se v téměř verši mluví o následování Hospodina a chození za Bálem, ač v hebr. je užito téhož slovesa. Jen Dt 11,28; 13,2; 1Kr 18,18; 21,26; Ž 31,7 [zde je užito jiného hebr. slovesa] mluví také o n-i bohů cizích, Bálů, marností a lží. Snad se tu původně myslelo na pohanská náboženská procesí za obrazy božstev nebo jejich symbolů [i truhla smlouvy podle Mowinckela byla prý v Jerusalemě středem kultického procesí o novoročních slavnostech, sr. 1S 6,12nn; Nu 10,33nn; Joz 3,3; 6,9.13], ale n. Hospodina ve SZ znamenalo především choditi po cestě, kterou prikázal [Dt 5,33; 2Pa 34,31], tedy: poslouchati.

V době mezi SZ a NZ, kdy byla zdůrazňována nadsvětlost Boží a n-i Boha se stalo konkrétně nepředstavitelné [Bůh je oheň sžírající Dt 4,24 a jeho cesta jde skrze moře Ž 77,20], snažili se židovští vykladači mluvit místo o n-i Boha o napodobení božských vlastností: povinnosti věřícího je oblékat nahého, jako Bůh oblékl Adama, těšit truchlící jako Bůh těšil Izáka, pochovávat mrtvé jako Bůh pochoval Mojžíše, vzdělávat zahrady jako Bůh vzdělal zahradu Eden a p. Ale i těmto vykladačům bylo problémem, zda napodobení je možné už zde, anebo zda nejde o možnost až v »posledních dnech«, tedy v mesiášském království. Zato se stalo sloveso n. ustáleným

označením poměru učitele a žáka [sr. 1Kr 19, 20n], což mělo význam pro NZ. Židovští učitelé [zákoníci] vedli často potulný život. Žák, jenž chtěl žít v obecnosti s učitelem, musel jej doslovně n. Z tohoto doslovného n-i se vyvinul i přenesený význam slova.

V NZ se nemluví nikde o n-i Boha [sr. však *Následovník], zato však o n-i Ježíše Krista ve smyslu stát se jeho učedníkem, připojit se k němu. V řečtině se užívá slovesa *akoluthēin* nebo jeho složenin. Ale Ježíšova výzva »Pojď, následuj mne!« [Mt 19,21] je výrazem mesiášské autority, nejen učitelského úřadu. Jít za ním znamená vzdát se jiných svazků a dosavadních zvyklostí [Mk 2,14; Mt 8,22; L 9, 59nn sr. Mk 10,21.28; 1,18; L 5,11], *zapřít sebe [Mt 16,24], přestat být svým vlastním pánem [J 21,20n], ale také mít účast na království Božím, jež se stalo v Ježíši Kristu skutečností [L 9,51nn; Mk 10,17.21; J 8,12], a ovšem i na utrpeních Ježíšových [Mt 8,19n; 10,38; Mk 8,34; J 12,25n sr. Zj 14,4]. Nejde tu tedy jen o fyzické chození s Ježíšem nebo za Ježíšem.

Praví-li se v 1Pt 2,21, že máme n. šlépějí Ježíše Krista, jenž nám zanechal příklad [vzor], myslí se tím na jeho utrpení ve prospěch druhých [sr. 3,18; 4; 1Te 1,6; 1J 2,6; 3,3 a j.] a trpělivě snášení protivitství, jemuž je vydán každý, kdo uposlechl volání evangelia. Tétož slovesa je užito v 1Tm 5,24, jež navazuje na v. 19: Hříchy některých lidí jsou zcela zřejmé a předem již vedou k odsudku, ale u některých se objeví až při posledním soudu [Kral.: následují, totiž soud].

Ještě jinde se mluví o n-i v přeneseném smyslu. Tak 2Pt 1,16 mluví o n-i »vtipně složených básní«, t. j. smyšlených bájí. Apoštolové nemuseli používat jako gnostikové všelijakých spekulací [o conech a pod.], protože byli očitiými svědky nebeské slávy Kristovy. Tétož slovesa je užito v 2Pt 2,2, kde se mluví o tom, že mnozí budou »n. zahynutí« falešných proroků. Myslí se tu na výstřednosti [kultické?] gnostiků [sr. v. 18; Ju 16], jež zesměšňují cestu pravdy; gnostikové sešli s přímé cesty Božích a Ježíšových příkázání a dali se na cestu [Kral.: »následovali«] Baláma, jenž za peníze provozoval kouzla [2Pt 2,15n]. - 1Tm 4,6 chválí adresáta dopisu, že jeho pokrmem jsou slova víry a pravé učení, jež si osvojil, na něž se soustředil a jež nepustil s myslí [Kral.: »následoval«]. - Kraličti však slovem n. překládají někdy i sloveso *diōkein*, jež původně znamená běžeti, honiti, pronásledovati, protiviti se. Tak je také překládáno u Mt 5,11n; 23,34; 1K 15,9; Ga 1,13; Zj 12,13]. Totéž sloveso však překládají také n. u L 17,23; Ř 9,30; 12,13; 14,19; 1Tm 6,11; Žd 12,14. *Následovník. *Následovný.

Následovník. V Kral. SZ pouze dvakrát. Je tak označen ten, kdo usiluje, kdo jde buď za nešlechterností [Z 119,150] nebo za spravedlností [Iz 51,1]. V NZ jde o překlad řeckého výrazu *mimētēs*, jenž znamená napodobitel [v divadle, umění, řemeslech, v chování a p.].

Při tom však nejde o napodobování vnějších způsobů života, nýbrž spíše o poslušnost příkazů, o uznání autority, o závaznost příkladu. Ap. Pavel vyzývá korintské křesťany, aby ho napodobovali [Kral.: »buďte následovníci moji« 1K 4,16]. Nejde o napodobování jeho osobních způsobů života, nýbrž o poslušnost cest [a učení] v Kristu, k jejichž osvětlení jim posílá Timotea [v. 17 sr. F 4,9]. V 1K 11,1 je tatáž výzva s připomínkou, že Pavel sám »napodobuje« [Kral.: následuje], t. j. je poslušen, řídí se Kristem [sr. 1K 9,19nn; 10, 32nn]. V 1Te 1,6 připomíná Pavel soluňským křesťanům onen okamžik, kdy působením Duchu sv. přijali zvěstované slovo přes mnohou tíseň [Kral. úzkost] a nepřátelství, jež proti sobě vyvolali. Tak se stali napodobiteli [Kral. »následovníci«] jak Pavlovými [sr. 1Te 2,2.14], tak Kristovými, protože se v těchto úzkostech osvědčili jako radostní učedníci Páně [sr. Mt 5,10nn] a tím se stali vzorem ostatním věřícím v Makedonii a Recku. Jako služebník Kristův klade sebe Pavel za vzor [příklad] i v 2Te 3,7n [Kral.: »kterak jest potřebí následovati nás«, Žilka: »jak máte napodobiti«, když soluňské křesťany napomíná, aby nikomu ve sboru nebyli na obtíž, ale práci si hleděli vydělat na živobytí. Ale i když tu nejmenuje Krista, nutno i zde předpokládat, že Pavel sebe klade za vzor jen v pokorném vědomí, že pohnutkou jeho příkazu je Kristus jako pravidlo víry a života [sr. F 2,5-11; Ga 2,20]. Proto tak směle vyzývá k napodobení sebe. Ve F 3,17 vsunuje Žilka do textu Krista, když překládá: »Staňte se již spolu se mnou napodobiteli Krista«. Jistě to není proti duchu Pavlovu, ale řecký text lze lépe překládat »Staňte se všichni spolu mými napodobiteli«. Při tom Pavel vyzývá, aby si všímali lidí, kteří tak žijí jako on a tak rozlišovali mezi dobrými a špatnými vzory [sr. 3J 11 : »Nenásleduj (nenapodobuj) zlého (totiž Diotrefa), ale dobrého (totiž Demetria)«]. I tu Pavel zdůrazňuje svou misionářskou autoritu a tak vlastně vyzývá k poslušnosti. Pisatel Žd 6,12 klade za příklad muže staré smlouvy, kterým se pro vytrvalou víru dostalo splnění slibů. Těto vytrvalé víry, jež se nelekala protivitství, mají být čtenáři listu napodobiteli [Kral. »následovníci«, aby i oni ji dosáhli [sr. Jk 5,10]. Podobný význam má výzva v Žd 13,7 [Žilka: »Napodobte jejich víru«]. Nejde tu o napodobení obsahu víry, ale o její osvědčení v životě i ve smrti. Poněkud jiný význam má 1Te 2,14, kde se mluví o soluňských křesťanech jako o následovnících [napodobitelích] církvi Božích na palestinské půdě. Pavel tu připomíná, že soluňský sbor není výjimkou, že je stihlo totéž, co jiné před nimi, když procházejí utrpením. Jde tu tedy o srovnání utrpení sboru soluňského s utrpením jiných sborů.

Jediným místem, kde se mluví o následovnících [napodobitelích] Božích, je Ef 5,1. Ale poněvadž se tu připomíná, že Efezští mají

[476] Následovný-Natanael

být napodobiteli Božími jako jeho milí synové, jde tu zase spíš o zdůraznění synovské poslušnosti, jejíž pohnutkou je Boží odpuštění [Ef 4,32] a láska v Kristu [Ef 5,2; Ko 3,13], než o stavění Boha za příklad, který lze napodobit tak, aby byl člověk podoběn Bohu, sr. Mt 18,33. Pavel tu zdůrazňuje Boží autoritu, již nutno být poslušen.

Závěrem možno říci, že býti n-em v NZ znamená připojit se k někomu, vstoupiti s ním do obecnství, jež se osvědčuje týmž smýšlením a způsobem jednání. Není to napodobování, jež činí křesťana dítětem Božím, nýbrž naopak: musí se stát nejprve dítětem Božím, abys mohl napodobit [Luther, sr. Mt 5,48].

Následovný [stč. jdoucí za něčím, chtivý něčeho] je ve spojení »horlivě n.« Kral. překladem řeckého **zelótēs* [Tt 2,14]. Jde o zdůraznění horlivosti k dobrým skutkům nebo pro dobro [sr. 1Pt 3,13], ovšem ne ve smyslu skutkaření. Jde o lidi vykoupené a v Kristu očištěné [sr. 2K 5,12], kteří usilují o stále vyšší dary [1K 12,31], horlivě žádají duchovních darů [Kral.: věci, 1K 14,1; sr. v. 12], snaží se o to, aby prorokovali [1K 14,39]. Ve všech těchto případech je užito slovesa *zeloó*. Jde o dary a skutky ke vzdělání církve.

Nastati, nastávati, nastávající ve smyslu časovém o něčem, co má přijíti [2Tm 3,1] nebo právě přišlo [Ž 65,9]. Podle 2Te 2,2 varuje Pavel před proroctvím, jako by onen den Páně [den soudu, sr. 1Te 4,15.17; 5,4nn.8] již nastával, stál před dveřmi, ano snad: jako by již nastal, byl zde. Apoštol zdůrazňuje, že druhý příchod Kristův budou předcházet určitá znamení. R 8,38 je lépe překládat »přítomnost« nebo »věci přítomné« [sr. 1K 3,22], tedy: to, co už přišlo, vedle toho, co ještě přijde [věci budoucí]. Sr. Ga 1,4, kde se mluví o »přítomném [nastalém] věku zlém«. Stejně je tomu v Žd 9,9, kde Kral. mají »na ten tehdejší čas« [Žilka: »což pro přítomný čas není leč podobenstvím«], při čemž se myslí na čas mesiášský, který už nastal a v němž sz oběti se stánkem jsou už jen podobenstvím, obrazem něčeho dokonalejšího, co přišlo v Kristu. Podle 1K 7,26 [Kral.: »nastávající potřeba«; Žilka: nastávající tíseň; Col: nynější utrpení] je Pavel přesvědčen, že křesťané už žijí v bolestech rodičího se nového věku [sr. R 8,22].

Nastojte [Ez 6,11; 30,2; Jl 1,15] stč. = = pomoc, běda, ach!

Nástraha [Iz 3,18], hebr. nádhera, sláva, jež je vyzývavá, tedy: vyzývavost.

Nástroj. Většinou o hudebních n-ích [2S 6,5; 2Kr 25,14; 1Pa 15,16; Ž 68,26; 92,4; Kaz 2,8] nebo o n-ích válečných [2Pa 26,15; Kaz 9,18; Jr 51,20]. O válečné n-e jde patrně i v Gn 49,5 [Kral.: nástrojové nepravosti; doslovně: n. násilí]. Iz 18,2 uvádí »nástroje z sítí«, t. j. lehké lodice, zhotovené z kůry papyrové nebo z rákosové třtiny [sr. Ex 2,3; Jb

8,11]. Jr 50,25 mluví v přeneseném smyslu o n-ích hněvu [sr. Jr 51,20].

Nastrojiti, nástrojovati, stč. připravit, zařídití [2Pa 35,16; Jb 38,37; Ž 61,8; 65,10; 78,20; 147,8; Jon 2,1; 4,7n], navéstí [Sk 6,11].

Nastupovati, stč. nalehnouti, udeřiti. Hebr. výraz doslova znamená jíti přes, jíti dále, takže Oz 10,11 může znamenat spíše, že Bůh šetrně míjel Efraima, než že na něho nalehal [promíjetí přestoupení Mi 7,18; Př 19,11 je vyjádřeno týmž hebr. slovesem].

Násyp. *Násep.

Natahovati lučistič, napínati [1Pa 5,18; Ž 7,13; 37,14; Jr 9,3], provazy u stanu [Iz 54,2]. N. zákona [Ez 22,26; Sof 3,4] = urážeti, porušovati, rušiti, znásilňovati zákon. 2Pt 3,16 mluví o tom, že někteří lidé »natahují«, t. j. překrucují smysl epístol Pavlových.

Nátan = [On (Bůh) dal]. 1. Vynikající prorok za dnů Davidových a Salomounových. Nejdříve se s ním setkáváme při poradě s Davidem o stavění chrámu [2S 7,2nn; 1Pa 17,1-15]. Pak se objevuje jako neohrožený karatel Davidova hříchu [2S 12,1-12 sr. Ž 51 nadpisek]. Když se Davidovi narodil syn, poslal Bůh Nátana, aby mu dal jméno. Nazval jej Jedidiah [= miláček Hospodinův] přesto, že David jej už předtím pojmenoval Salomounem. Zdá se, že Nátan měl na starosti výchovu Salomounovo. Měl tedy na dvoře vlivné postavení [2S 12,25]. Na jeho a Gádův podnět zařídil David hudební doprovod chrámové bohoslužby [2Pa 29,25]. Když David zestárl a šlo o ustanovení nástupce, stranil Nátan zřejmě Salomounovi. Upozornil jeho matku Betsabé na hrozící nebezpečí a pokusil se přemluvit krále, aby nástupnictví přenesl se staršího syna na mladšího Salomouna [1Kr 1,8-11. 22-38.45]. Při nastoupení Salomounově obřadně spolupůsobil. Jeho jménem jsou nadepsány dva spisy: »Životopis Davidův« [1Pa 29,29] a aspoň částečně »Životopis Salomounův« [2Pa 9,29]. Oba spisy se ztratily. Hrob Nátanův je ukazován v Halhul nedaleko Hebronu.

2. Syn Attaiův, otec Zabadův, z rodu Jerachmeelova z pokolení Judova [1Pa 2,36].

3. Syn Davidův a Betsabé, narozený v Jerusalemě [2S 5,14; 1Pa 3,5]. Buď on nebo prorok N. byl otcem Azariáše a Zábuda, úředníků Salomounových [1Kr 4,5]. O jeho rodu je zmínka ještě u Za 12,12. Uvádí se jako praotec Josefův v rodokmenu Ježíšově [L 3,31].

4. Syn nebo bratr člena Davidovy tělesné stráže [2S 23,36; 1Pa 11,38].

5. Jeden z předních Židů, kteří se navrátili při druhé výpravě s Ezdrášem z Babylona [Ezd 8,16].

6. Syn Bánia; Ezdráš jej přiměl k tomu, aby propustil svou pohanskou manželku [Ezd 10,39].

Natanael [= Bůh dal]. 1. Kníže z pokolení Izacharova, žijící v době putování Izraelců po poušti [Nu 1,8; 2,5; 7,18.23; 10,15].

2. Čtvrtý syn Izaiův, bratr Davidův [2Pa 2,14].

3. Jeden z kněží-trubačů, kteří doprovázeli truhlu smlouvy z domu Obededomova do města Davidova [1Pa 15,24].

4. Otec Semaiášův, levita-písař [1Pa 24,6].

5. Syn Obededomův, žijící za Davida [1Pa 26,4].

6. Jeden z knížat, jež Jozafat poslal po městech, aby učili lid judský [2Pa 17,7].

7. Přední z levitů za vlády Joziašovy [2Pa 35,9].

8. Syn Paschurův, kterého přiměl Ezdráš k propuštění pohanské manželky [Ezd 10, 22].

9. Kněžská hlava čeledi Jedaiášovy za velekněžství Joiakimova [Neh 12,21].

10. Jeden z kněžských synů, kteří doprovázeli posvěcení zdi jerusalemské hradbou na trouby [Neh 12,36].

11. Učedník Ježíšův [J 1,46-50; 21,2], o němž víme jen to, že byl z Káně Galilejské a že ho Filip přivedl k Ježíšovi. O jeho bezelstné povaze svědčí J 1,48. V prvních třech evangeliích se toto jméno nevyskytuje, ale všeobecně se má za to, že Natanael a Bartoloměj je jedna a táž osoba. Jan totiž, který dvakrát se zmiňuje o Natanaelovi, nikdy neuvádí jméno Bartoloměj. Mt 10,3; Mk 3,18; L 6,14 vesměs mluví jen o Bartoloměji a nikdy o Natanaelovi. Natanael snad bylo vlastní jméno, Bartoloměj [Bar Tolmaji] přijmení, tak jako Šimon Bar Jona [t. j. Šimon, syn Jonášův].

Nátisk [stč. = útlisk, nátlak]. Tak překládají Kral. deset různých hebr. výrazů, nejčastěji *chámás*, jež znamená násilí, bezpráví, lup, loupež [Př 13,2; Jr 6,7; Ez 7,23; 8,17; 45,9; Am 6,3; Abd 10; Mi 6,12; Ab 1,2], dále *osek*, *ašúkim*, znamenající vyděračství, křivdu, sužování [Jb 35,9; Ž 73,8; 119,134; Iz 23,12; Jr 6,6; 22,17; Ez 22,7; Am 3,9], dvakrát *sar* [tíseň, soužení Jb 15,24; Ž 119, 143] nebo *sára* [úzkost Iz 8,22; 30,6], jednou *ra'* [zlo, neštěstí Neh 1,3], *mispach* [prolévání krve?, bezpráví? Iz 5,7], *áká* [krákorání, drsné hlasy Ž 55,4]; *ámál* [namáhavá práce, dřina Ž 10,14; neštěstí Ž 94,20; Iz 59,4]. Jednou tak překládají *chajil*, jež znamená sílu, jmění, bohatství [Jb 20,18]. Kral. tu v Poznámkách připojují: »vedle nátisku t. jakž jiné rozličně a mnohotvárně dřel a loupil, totéž i sám trpěti musí«. Mnozí vykladači však chápou tento verš tak, že bezbožník musí navrátiti vše, co uloupil, a nahraditi to celým svým jměním podle svého bohatství.

Natrhnutí nehtem. Tento záhadný výraz, který jiní překládají ukrotiti, vztahuje se na celopal [oběť zápalnou] ptáků [Lv 1,15]. Podle Lv 5,8 šlo o zabiti ptáka, ale tak, že hlava nebyla cele oddělena. Nehtem byla otevřena krční tepna. Krev musela být vytlačena u oltáře, nikoli do nádoby jako u obětí jiných zvířat.

Naučen. *Učiti, vyučiti.

Naučení. Tak překládají Kral. ve SZ sedm různých hebr. výrazů, nejčastěji *músár*, jež znamená kárání, výstrahu, mravní vzdělání, získané kázní [Jr 7,28; 17,23; 32,33; 35,13];

tórá, poučení, návod, zjevení, zákon [Př 1,8; 6,23; 7,2; 13,14; 31,26]; dále *lekach*, t. j. to, co naslouchající přijímá, co ho chytí [sr. Př 7,21], přednášená nauka a na základě toho získaný názor, tradice [Dt 32,2; Př 4,2; 16, 21]; *tókachat*, napominání, přesvědčování, kárání [Př 13,18; 15,5]. Jednou *túšijjá*, pomoc, záchrana, umět si pomoci, rozvážnost, chytrost [Př 3,21]. Jednou *sav*, rozkaz [sr. Oz 5, 11]; Iz 28,10.13 naznačuje blábolení opilce, který se posmívá ustavičnému poučování prorokovu. Konečně jednou tak překládají hebr. *da'at*, poznání, vědění, známost, moudrost [Nu 24,16 sr. v. 3n]. V NZ tak překládají tři řecké výrazy: *didaskalia*, vyučování, nauka, učení [Ř 15,4], *katéchúmenos*, ten, jenž přijímá výuku [Ga 6,6], a *paradosis*, to, co bylo předáno, tradice [2Te 3,6].

Přes ojedinělé *da'at* [Nu 24,16] nejde nikde ve SZ o něco přijatého jen theoreticky, nýbrž o praktickou, zdravou moudrost [Př 3,21], uváděnou ve skutek, o poučky a návody pro život náboženský a mravní, jež přecházejí a přešly do života. Je příznačné, že ani v jednom případě není užito kořene *lmd*, *učiti, učiti se, *učení, zato tím více kořenů, jež znamenají nápravnou výchovu, dosaženou kázní a cvičením [Kral. hebr. *músár* překládají také cvičení Př 1,2.8 sr. 13,24; 22,15; 23,13n]. Proto také kázeň, cvičení a n. ve smyslu napominání bývají spojovány [Př 13,18; 15,5 sr. 12,1; 15,32]. Při tom SZ nezapomíná na to, že nejen ten, kdo je vychováván, má užitek, ale i ten, kdo dává naučení [Př 16,21; Kral. »přidává«, t. j. zvyšuje, rozmnožuje]. Za všemi těmito výrazy stojí v pozadí Boží *tórá* [Zákon], i když se mluví o n. lidském.

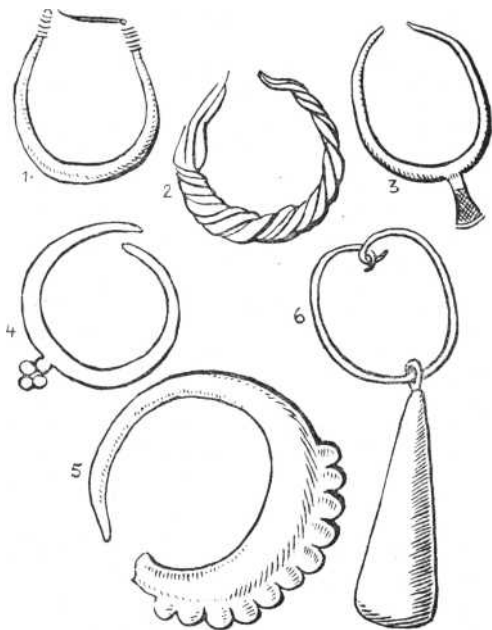
Didaskalia v NZ je většinou překládáno *učení, a to v množ. čísle, jde-li o učení lidská nebo ďáblská [Mt 15,9; Ko 2,22; 1Tm 4,1], v čísle jednotném, jde-li o učení křesťanské [1Tm 4,13; 2Tm 3,16 a j.], nebo *vyučování [Ř 12,7]. Ř 15,4 praví, že vše, co bylo ve SZ napsáno, je k našemu poučení. - »N. vydané« 2Te 3,6 je *paradosis*, což znamená původně tradici, to, co bylo přijato [Kral. jinde překládají ustanovení Mk 7,3.5, miní se tím nepsaná ustanovení, sr. Ga 1,14]; u Pavla křesťanský návod, ustanovení, učení [sr. 1K 11,2; 2Te 2,15, sr. 1K 11,23; 15,1-11], která nutno zachovávat, má-li člověk zůstat ve stavu spásy [1K 15,2], neboť tato n. byla přijata od Pána [1K 11,23; 15,3]. Žádná jiná ustanovení nemají ceny [Ko 2,8]. - »N. přijímatí« a »n. brátí« Gn 6,6 je *katéchein*, *katéchúmenos*, což označuje poučování o obsahu křesťanské víry [sr. 1K 14,19]. *Katéchúmenos* je tedy učedník, žák, jemuž se dostává *vyučování [sr. Sk 18,25]. Brzy se stal tento výraz term. techn. pro poučování těch, kteří se připravovali ke křtu.

Naučiti (se). *Učiti, vyučovati, vyučování.

Naum [pořečtená forma hebr. *Nahum*], syn Eslův, otec Amosův v rodokmenu Ježíšově

[478] Náušnice-Nazarejský

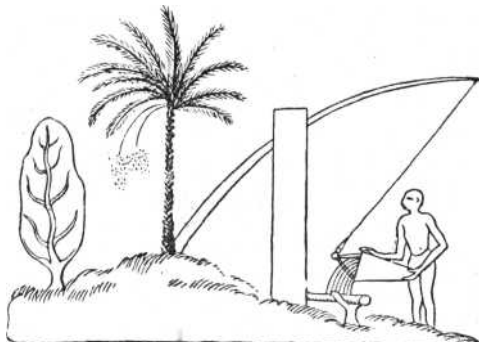
[L 3,25], vrstevník nejvyššího kněze Jasona za Antiocha Epifana.

Náušnice. Tvar jejich se nezměnil po tisíciletí. 1. Zlatá s uzávěrem. Syrský typ. 2. Zlatá z tepaných drátků. Syrská. 3-4. Oblíbený tvar z 13. stol. př. Kr. Ugaritské z Ras Šamra. 5. T. zv. kapičková z Tell Dzemme. 6. Fenický typ s přívěskem.

Náušnice. *Amulety.

Navážiti - vždy o vodě [Gn 24,19; Ex 2,18; J 4,11], jen Př 18,22 obrazně o lásce. Nabrati, načerpati vody váhou, vahadlem. Je to nerovnoramenné bidlo upevněné osou ve vidlici a zatížené na kratším konci kamenem k vyvážení kbelíku, který je pověšen na delším konci. *Vážiti. C.

Egyptský způsob vážení vody. Z hrobu v Beni Hassan.

Navážený, t. j. nachýlený, o zdi, jež hrozí sesutím [Z 62,4].

Návěští, znamení rukou nebo hlavou [kývati]; dávati n. = pokynouti [Iz 13,2; L 1,22,62; J 13,24; Sk 24,10].

Naváditi = naváděti, sváděti, učiti [1S 12,23; 2Pa 32,11; Sk 18,13].

Navštěvovati, navštívení, navštívení.

Tyto výrazy mají vedle doslovného smyslu [Sd 15,1; 1S 17,18; 2Kr 8,29; Mt 25,36,43; Sk 7,23; 15,36] většinou smysl přenesený: starati se, pečovati [Jr 23,2; Za 11,16], zvláště tam, kde subjektem této činnosti je Bůh. Jde tu o činnost, již Bůh zasahuje do života jednotlivce nebo národa, dávaje tak najevo svůj hněv [kdy navštíví, navštívení má význam trestání Ex 20,5; 32,34; Jb 35,15; Jr 5,9,29; 11,22; 13,21; u Za 10,3 je totéž hebr. slovo přeloženo jednou trestati, po druhé - když jde o milostivou péči - navštívit], nebo svou milost [Gn 21,1; 50,24n; Ex 4,31; 13,19; Rt 1,6; Z 8,5; Jr 15,15; Sof 2,7; sr. Dt 11,12].

NZ navazuje na rabínskou etiku, jež pokládala navštěvování nemocných za jeden z povinných skutků lásky. Syn člověka bude soudit také podle toho, jak kdo navštěvoval nemocné [Mt 25,35n.42n]. Ježíšovi ovšem nejde o jednotlivé skutky, ale o celkové smýšlení: člověk si musí být vědom toho, že tu není pro sebe, ale pro druhé, a toto vědomí proměňovat v čin [Jk 1,27]. N. znamená tedy starati se, jednati z vědomí odpovědnosti za druhé [v tom smyslu snad je třeba chápat i Sk 7,23; 15,36].

Ve sz smyslu o navštěvování Božím jest chápati L 7,16, kde vzkříšení mládence z Naim bylo těm, kteří to viděli, důkazem, že Bůh navštívil svůj lid. Totéž platí o L 1,68,78, kde Boží navštívení je spojeno s příchodem Kristovým [sr. Sk 15,14, kde je řecké sloveso, jež Kral. obvykle překládají »navštívití«, přeloženo »popatřil«; sr. Dt 11,12; L 19,44]. Ovšem i v NZ může »den navštívení« znamenat den soudu [1Pt 2,12 sr. Iz 10,3].

Navzdoru. Tak překládají Kral. dva řecké výrazy, z nichž první [F 1,15] znamená jevnivost, žárlivost, závist, svárliivost [sr. R 1,29; 13,13], druhý [F 1,16] osobní zaujatost, sobectví, rozdráždění [sr. Jk 3,14,16]. Apoštol Pavel chce říci, že pohnutky kázání mohou být různé: jedni káží z dobré vůle a lásky, druzí proto, že byli žárliví na Pavlovy úspěchy, jiní proto, aby v uvězněném Pavlovi vzbudili závist.

Nazarejský [Nu 6,2nn] znamená oddělený, zasvěcený Bohu nebo zdrželivý na čas nebo na celý život ve službě Boží. Mohli jimi být mužové i ženy. Snad i válečníci byli po čas válečného tažení n-mi [sr. 2S 11,11]. Nazarejský po čas svého slibu se zdržoval vína a opojných nápojů vůbec, snad na protest proti dionysovským kultům [Nu 6,3; Sd 13,14], nestříhal si vlasů, snad proto, aby se lišil od kultů, kde oběť vlasů byla pravidlem, nad mrtvými nenosil zármutek, aniž se k nim přibližoval, ani když šlo o nejbližší příbuzné.

Obřad předepsaný pro náhodné porušení slibu a pro jeho ukončení je popsán v Nu 6, 6-21. Příklad doživotního nazarejství vidíme u Samuele, Samsona a Jana Křtitele [L 1,15]. Často rodiče činili slib nazarejství za své děti ještě před jejich narozením [Sd 13,4,5; 1S 1,11,28]. V době Amosově světská lidé sváděli N-ě k pití vína [Am 2,11n]. V době mezi oběma Zákony silně vzrostl počet N. Nejen Jan Křtitel, ale snad i prorokyně Anna k nim patřila [L 2,36n]. Podle Sk 21,20-26 se zdá, že také Pavel učinil n. slib. Bohatí lidé často brali na sebe náklad za chudé N-ě, aby jim umožnili dodržení zákonných předpisů, zvláště při uplynutí nazarejství [sr. Nu 6, 13-20].

Nazarejství [Nu 6,4.18]. *Nazarejský.

Nazaret [?] = ratolet, sr. Iz 11,1 s Mt 2,23; jiní však vykládají jméno jako ochránkyně, strážkyně ve smyslu strážné věže], malé město [nynější El Násira], ne příliš valné pověstí [J 1,47] na jižních hranicích Galileje [Mt 2,22n], v pokolení Zabulon při silnici vedoucí z Tiberiady přes Nazaret do Jaffy [Joppe] na terase návrší »Nebi Sain«, sklánějícího se severními okraji k rovině Jezreel. Je to místo, kde Ježíš prožil své dětství, mládí a mužný věk až do 30. roku [L 2,51; 3,23; 4,16], takže byl znám jako Ježíš *Nazaretský [Mk 1,24]. Byl však dvakrát zavržen od nazaretských spoluobčanů [L 4,28-31; sr. Mt 4,13; 13,54-58; Mk 6,1-6]. Konstantin zde zbudoval basiliku [př. nad jeskyní, kde Maria obdržela zvěstování andělské], kterou egyptský král Bibar opět zbořil. V novější době zbudovali zde františkáni chrám s klášterem a poutnickým hospicem »Casa Nova«. Nynější Nazaret má asi 10.000 obyvatel různých náboženských vyznání [asi 3000 křesťanů]. Nad »dílnou pěstouna Josefa« vystavěli františkáni svatyni. Na místě staré nazaretské synagogy stojí chrám sjednocených Řeků. »Hora svržení«, s níž podle L 4,16-30 měl být Ježíš shoben a kamenován, leží podle tradice asi 3 km jižně od Nazareta po pravé straně silnice a ční do výše 200 m nad rovinou Jezreelskou jako strmá skála. Někteří badatelé právem tvrdí, že o tuto horu nemohlo jít. Musela ležet poblíž města. Stačilo podle rabinských předpisů, byla-li vysoká asi jako dva dospělí muži. Na sv. straně města při silnici jest vodní nádržka, jmenovaná Arabi Ain Sitti Mariam = Pramen Panny Marie. Je to jediný pramen města.

Nazaretský [řecky *Nazaráenos* Mk 1,24; 14,67; 16,6; nebo *Nazóraios* Mt 2,23; L 18, 37; J 18,5,7; Sk 2,22; 3,6; 4,10; 24,5. Kraličti obě jména překládají Nazaretský]. Označení Ježíšovo [Mk 10,47; L 4,34; 24,19; Mt 26,71; Sk 6,14; 22,8; 26,9] patrně proto, že vyrostl v Nazaretě [Mt 21,11; J 1,46; Sk 10,38]. Mt 2,23 vztahuje toto označení přímo na pobyt Ježíšův v Nazaretě. I křesťané byli pohrdlivě nazýváni »sektou Nazaretskou« [Sk 24,5] nebo vůbec Galilejskými [Sk 1,11; Mt. 26,69]. Zdá se, že obě označení pro prv. křesťany zdomácněla pouze na půdě palestinské a mezi

Nazarejství-Neapolis [479]

křesťany židovského původu [odtud je přejali Peršané, Armeni a později Arabové]. Potíž působí Mt 2,23 svým odkazem na proroky. Obvykle se myslí na Iz 11,1, kde výstřelek je překladem hebr. *nésér*, což se uvádí ve vztahu k Nazaretu. Spíše však je mysliti na Sd 13,5,7 [sr. 16,17], neboť Sd patří v hebr. kánonu k t. zv. Předním prorokům [sr. Am 2,11n]. Dnešní bibl. věda nepochybuje o tom, že N. je přepisem aram. *nasrájá*, odvozeného ze jména města Nazaretu [aram. *násrat*].

Nazareus [Nu 6,13.18; Pl 4,7] *Nazarejský.

Nazejtří = druhého dne [Jon 4,7; J 12,12; Sk 20,15; 27,18].

Názelený = nazelenalý [Lv 14,37].

Názon [věštba nebo had?]. Syn Aminadabův [Ex 6,23; 1Pa 2,10n], kníže pokolení Judova v době sčítání lidu na poušti [Nu 1,7; 2,3; 7,12.17; 10,14], otec Salmonův, který po pádu Jericha pojal za manželku Raab [Mt 1,5; L 3,32n]. Sestra Názonova Alžběta byla ženou Aronovou [Ex 6,23]. Podle Nu 26,64n zemřel N. na poušti.

Nazvaný, nazvati, nazývati = pojmenovaný, dáti jméno, pojmenovati, označiti [Gn 1,10; 5,2; 22,14; Sk 11,26]. Nesmíme však zapomínati, že v bibli má *jméno hlubší význam než u nás a že je často skrytým proctvím [Gn 35,10.18; Mt 1,21]. Nazývá-li Bůh někoho novým jménem, znamená to současně, jednak že proměnil jeho podstatu, povahu, přirozenost [Gn 32,28 sr. 17,5; Iz 62,2.4.12], jednak jeho okolnosti, k nimž se staré jméno nehodí [Iz 60,14; 65,15 sr. Zj 2,17; 3,12], ale nazývati jménem znamená často také výraz moci nad někým anebo zvlášť úzkého poměru k němu [sr. Gn 41,45; 2Kr 23,34; 24,17; Jr 7,10; Dn 9,18n]. Nazval-li Ježíš učedníky svými přáteli [J 15,15] nebo bratřími [Žd 2,11], je v tom víc než pouhé pojmenování [sr. L 6, 13n]. - Nazývati má v bibli také význam veřejně prohlašovati [Gn 30,13; Kaz 6,10]. Stě nazvaný = domnělý, klamný [1Tm 6,20; Zílka překládá: »co si lživě říká poznání«, Col: »klamná věda«]. Věta Gn 21,12 »V Izákovi nazváno bude tobě símě« znamená: »V Izákovi bude existovat, bude známo tvé símě«.

Nea. Nějaké místo na hranicích území, jež bylo přiděleno pokolení Zabulon [Joz 19, 13], někde poblíž Remmonu z. od moře Nazaretského.

Neapolis, přístavní město makedonské, dnešní Kavalla, první město, v němž se ap. Pavel se svými společníky po prv. dotkl Evropy [Sk 16,11]. Nepochybně i při druhé cestě do Makedonie zde vystoupil [Sk 20,1], a také na zpáteční cestě přes Troadu do Jerusalema odtud [Sk 20,6] vyrazil, ježto nebylo zvykem cestovati z Makedonie do Malé Asie po souši, jakmile bylo dosaženo Neapolis. Jak z mapy jest patrné, byla Neapolis vlastně přístavištěm města Filippi, odděleným od něho

[480] Neariáš-Nebe, nebesa

horským pásmem 480 m vysokým, ale spojeným s ním t. zv. Egnatiovou silnicí.

Neariáš. 1. Potomek Sechania [1Pa 3,22n] z rodiny Davidovy. - 2. Vůdce z pokolení Simeonova, který se zúčastnil za panování Ezechiášova nájezdu proti Amalechitským poblíž pohorí Seir [1Pa 4,42n].

Nebai. Jeden z předních lidí, který s Nehemiášem stvrdil smlouvu s Bohem [Neh 10, 19].

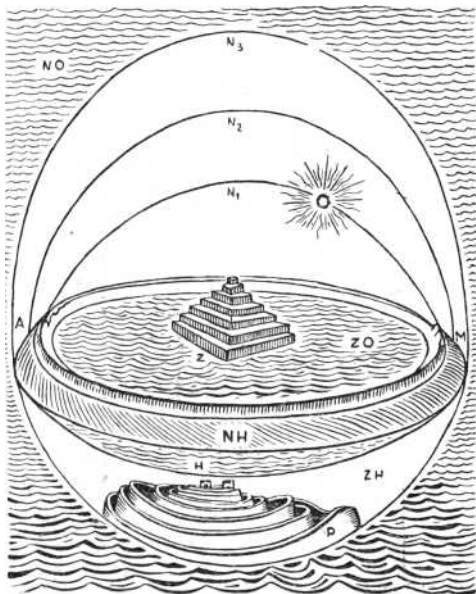
Neballat, město benjaminské po návratu ze zajetí [Neh 11,34], dnešní Beit Nabála asi 6 km sv od Lyddy a 2 km sz od Bethel.

Nebat [(Bůh) popatřil], otec Jeroboáma I. [1Kr 11,26].

Nebe, nebesa. SZ sdílel obecný starověký názor o stavbě vesmíru [souhrnně »nebe i země« Gn 1,1] a spojoval primitivní představy egyptské a babylonské, ale nepřijímal přitom jejich mytologii a kosmogonii [nauku o vzniku vesmíru z božských elementů]. Vesmír byl trojdielný [nebe svrchu, země dole, vody pod zemí Ex 20,4 sr. Ž 115,15-17]. Země tvořila střed vesmíru ve světovém moři [Ž 24,2], jehož se dotýkaly »končiny země« [Dt 33,17; 1S 2,10; Jr 16,19; Mi 5,4 a j.], měla podobu kruhovitě masy [Kral. »okršlek« Iz 40, 22], podepřené skalnatými sloupy [Ž 104,5], aby se nepohnula. Ale Bůh má ovšem v moci

i tyto základy [Jb 9,6] a stačí jen jeho pohled, aby se trásl zemský kotoúč [Ž 104,32]. Podle Jb 26,7 však země nespočívá na ničem. Pod ní, ne-li až pod mořem, na němž země plove, bylo podsvětí, *šeól*. Nad ní byla napjata polokulovitá obloha [nebesa Př 8,27n] jako stanové plátno [Ž 104,2; Iz 40,22]. Opírá se o nejvyšší hory [2S 22,8 »základové nebes«; Jb 26,11 »sloupové nebeští«, má brány [Gn 28,17] a průduchy, jimiž propadává déšť [Gn 7,11; 2Kr 7,2; Ž 78,23n], uschovávaný podle Jb 38,37 v měsích, zatím co kroupy, sníh, vítr a manna jsou uloženy ve zvláštních komorách [Jb 37,8; 38,22n; Ž 135,7n]. Na vnitřní straně n. byly upevněny hvězdy, slunce a měsíc [Gn 1,14-18; Ez 32,7n]. Pod nebesy [oblohou] plují oblaka [Ž 147,8], kterých Hospodin užívá jako vozů [Ž 104,3], a proletují se nebeští ptáci [Gn 1,26.28.30; 2,19n; 6,7; 7,3 a j.]. Na vnější straně nebes jsou nahromaděny nebeské vody [Gn 1,6n; Ž 148,4; Jr 10,13; 51,16]. Z výrazu »nebesa nebes« [Dt 10,14; 1Kr 8,27; 2Pa 2,6; 6,18; Neh 9,6; Ž 148,4] uzavírají někteří badatelé, že také Izrael jako Babylónaně věřil v několik nebeských vrstev, jiní však to pokládají pouze za básnickou hyperbolu. V žádném případě nejde o pokus vytvořit nějaký »přírodovědecký« názor, nýbrž o básnicko-náboženské názorné výklady denních poznatků, jejichž základní myšlenkou byl majestát Boží. Proto také nelze uvést biblický názor o vesmíru v nějaký ucelený systém jako u okolních národů. Izraeli chyběla mythologizující schopnost, jež by vesmír proměnila v soustavu na sobě závislých nebo navzájem bojujících božstev. Užíval sice výraziva okolních náboženství, ale jen k vyjádření svého základního pojetí Boha jako Stvořitele nebe i země [Gn 1,1; 2,4; 14,19.22; Ž 33,6; Př 3,19; 8,27; Iz 42,5; 45,18]. Proto také může bible současně mluvit o vesmíru jako o rozvinutém papyrovém svitku, popsaném souhvězdími jako znaky moudrosti Boží [Iz 34,4], nebo o paláci [Am 9,6; Ž 104,3].

Představa n. jako sídla Božího se zprvu prolínala, později však nabyla poznenáhlu převahy nad představami sídla Božího v stánku, na Sinaji, ve svatyních s truhlou smlouvy, v chrámu [1Kr 8,12; 2Kr 19,14] a p. Už Ex 24,9-11 ukazuje tímto směrem. Také výrazy, že Bůh »sestoupil na Sinai« [Ex 19,1.18.20 sr. Gn 11,5.7; 19,24; 24,3.7; Dt 33,26; Ž 18,11; 68,5; Iz 19,1] nebo že má »popatřit s nebe« [Dt 26,15 sr. 1Kr 8,30; Iz 63,15], nebo že dá »s nebe slyšeti svůj hlas« [Dt 4,36], nebo že »nebesa panují« [= Bůh panuje Dn 4,23 sr. Jb 20,27; Ž 73,9], nebo konečně zvyk zdvihati [rozprostírat] při modlitbě ruce k nebi [Dt 32,40; sr. Ex 9,29.33; Mk 6,41; 7,34; J 17,1] ukazují na nebeské božstvo. Není to ovšem myšlenka jen biblická. V textech, nalezených v Ras Šamra, mluví se také o nebeském Bálu, [Ba'lu šamima]. Ale v biblickém náboženství nabyla převahy. Bůh je Králem, jenž si zřídil paláce na nebesích [Ž 104,3], jež jsou nebeskou svatyní, kde mu slouží »vojstvo nebeské«, synové

Babylonská představa světa. Podle Meissnera. Z. Země. ZO. Zemský oceán. A. Západ. M. Východ. N 1 až 3. první, druhé, třetí nebe. NO. Nebeský oceán. NH. Nebeská hráz, děličice oceánů. H. Hlubokost, hlubiny (zemského oceánu). ZH. Základy hlubin. P. Palác mrtných, oběhnaný sedmerou zdi.

Boží [1Kr 22,19-22; Jb 1,6-12; Dn 7,9nn], andělé [sr. Mt 24,30; Mk 13,32; L 2,15; 15, 10; 22,43; Ga 1,8, dokonce i zlí andělé aspoň do určité doby L 10, 18; Zj 12,7n], a vykonávají jeho rozkazy [sr. Gn 2,1; Joz 5,14; Sd 5,20; 2Kr 2,11]. Zvláště od doby Dt je Hospodin chápán jako nadsvětelné božstvo, jež dává ve svatyni bydlet jen svému *jménu [Dt 12, 5.11.21; 14,23n; 16,2.6.11; 26,2]. Aby prorok měl vidění Boží, musí se otevřít nebesa [Ez 1,1 sr. v. 25]. To však neznamená, že by Bůh byl naprosto oddělen od země [Dt 4,39; 10,14], ale jeho nadsvětelnost je taková, že ani »nebesa nebes jej nemohou obsáhnout« [1Kr 8,27], a musí se snižovat, aby spatřoval všechno na nebi i na zemi [Ž 113,5n]. Tato nadsvětelnost někdy znepokojovala i věřící [Iz 64,1 sr. Jb 22,13nn; Pl 3,44] a vedla někdy až na samý pokraj deismu [Božího nezájmu na světě. »Bůh je na nebi a ty na zemi« Kaz 5,2]. Přesto však Izrael nikdy neztratil vědomí, že tento »Bůh nebeský« prosazuje na této zemi v lidských dějinách své plány [Ezd 5,11n; 6,9n; 7,12.21. 23; Dn 2,18.28.37.44].

Je jen důsledkem víry v nebeského Boha, že všechno dobré bylo nejen očekáváno s n. [Gn 49,25; Dt 33,13], ale také lokalizováno na n. Slovo Boží trvá na věky v nebesích [Ž 119,89] právě tak jako jeho pravda [Ž 89,3]. Podle Ex 25,9.40 vidíme, že Izrael sdílel všeobecně staroorientální přesvědčení, že v nebi vše pozemské už nějak praexistuje a že tedy věci pozemské jsou jen odleskem nebeských. Proto v n. byl i model [Kral. »podobeství«] stánku úmluvy, podle něhož měl Mojžíš zhotovit stánek na zemi. V nebi byla vyhotovena i kniha soudů a zaslíbení Božích [Ez 2,9n], i Boží meč [Iz 34,5], dokonce i království Boží, jež má sestoupiti na zem [Za 6,1-13] se *Synem člověka [Dn 7,13nn]. - Do n. byl též vzat Enoch [Gn 5,24] i Eliáš [2Kr 2,11 sr. Ž 73,24]. Ale to jsou ve SZ mimořádné výjimky.

Na druhé straně však i nebe je pojato do Božího soudu. Myslí se tu ovšem jen na vesmír, stvořený Bohem podle Gn 1-2,4a, který zanikne [Jr 4,23-26; Am 8,9] jako dým [Iz 51,6 sr. 13,13; 34,4; 50,3; Jl 2,30n; Ag 2, 7.22, Ž 102,26n]. Bůh nato stvoří nové nebe a novou zemi [Iz 65,17; 66,22], jež se stanou výrazem eschatologické spásy.

Teprve židovstvo mezi SZ a NZ pod vlivem babylonských spekulací přijalo názor o několika [2-10] nebeských vrstvách a hledalo pro to doklady ve SZ [»nebesa nebes« Dt 10,14; 1Kr 8,27; 2Pa 2,6; 6,18]. Nejčastěji byla představa sedmera nebe; v sedmém přebývá Bůh, ve druhém sídlí zlí duchové a andělé, očekávající zatracení, třetí nebe bylo považováno za ráj [sr. 2K 12,2.4] a p. Při tom se n. stalo opisem pro jméno Boží [království nebe, sláva nebe, v ruce nebe, jméno nebe].

Také NZ chápe výraz n. jednak ve smyslu fyzickém, jednak přeneseném, obrazně. Ve smyslu fyzickém nutno chápat rčení »pod nebem« [L 17,24; Ko 1,23; Sk 2,5; 4,12], jež označuje jednotu všeho stvoření i s hvězdami

Nebeský-Nebezpečství [481]

[Mt 24,29; Žd 11,12; Zj 6,13], s oblaky [Mt 24,30] a se vším, co má nějak vliv na lidský život na zemi [Mt 16,2n; 24,29; Sk 14,17; 26, 13; Jk 5,18]. »Nebe i země« jako ve SZ je označením vesmíru [Mt 5,18; 24,35; Mk 13, 31; L 12,56; 16,17; Sk 14,15], stvořeného Bohem [Sk 4,24] skrze Krista [Ko 1,16.20]. I tento vesmír jednou pomine [2Pt 3,5.7.10.12]. Bůh stvoří nové n. a novou zemi [2Pt 3,13].

V náboženském smyslu je n. označením příbytku Božího, jeho trůnu [Mt 5,34; Sk 7, 49; Zj 11,19] a ovšem i jeho moci [Mt 11,25; Sk 17,24], svrchovanosti [R 1,18; Ko 4,1], vznešenosti, velebnosti [Žd 8,1] a jinakosti ve srovnání se stvořením [Mt 5,16.45.48; 6,1.9; 7,11.21; 10,32n; 12,50; 16,17; 18,10.14.19; 23,9; Mk 11,25n; L 11,13]. Tak jako v židovství i v NZ, zejména v evangeliích, se výrazu »nebesa« někdy užívá na označení Boha, jehož jméno nebylo vyslovováno z obavy, aby nebylo přestoupeno 3. příkázání. V tomto smyslu je třeba chápat zejména výraz »království nebes« čili »nebeské« u Mt. Syn člověka sestoupil s nebe [1K 15,47], je vzat na n. [Mk 16,19; L 24,51; Sk 1,10n; 2,34] a je v nebi [J 3,13; Žd 4,14; 8,1; 9,24; 12,25; 1Pt 3,22]. Je to znamením jeho vznešenosti, slávy a vůči člověku naprosté svrchovanosti [Sk 2,34-36; Ef 1,20-22; F 2,9-11]. Proto žádali farizeové a saduceové znamení s n. [Mt 16,1 sr. 24,30; L 9,54].

N. představuje vyšší životní řád, odlišný od řádu tohoto světa [Mt 22,30], řád neporušitelný a nepamějitelný, jehož hodnoty nutno hledat a shromážďovat už na zemi [Mt 6,20; Mk 10,21; L 12,33; 2K 5,1n; F 3,20; Žd 10, 34]. Tělesný, »přirozený«, nekající člověk ovšem je od n. odloučen a nemůže od n. očekávat nic než soud [L 15,18.21; 18,13; R 1,18; Zj 18,5]. Ale pro kající a věřící v Krista jsou už nyní ukládaný poklady v nebi, t. j. tam, kde je Bůh [Ko 1,15; 1Pt 1,4 sr. Mt 5,12; Mk 10,21; L 10,20; Žd 12,23]. Ovšem tyto nebeské spásné hodnoty se příchodem Kristovým začaly prolamovat na tuto zem [J 6,31-35], jednou však sestoupí celý nebeský řád na zem jako město s nebe [Zj 21,2.10]. N. je tedy místem spásy. V něm se vedou rozhodující boje o spásu člověka [sr. Zj 12,7]. Zdá se, že Pavel, jak už byla zmínka, rozeznával tři souběžné sféry nebeské: n. ve fyzickém smyslu slova, n. v náboženském smyslu jako protiklad země a v tomto n. ráj, v němž jest patrna Boží přítomnost [2K 12,2; sr. Zj 2,7] a sláva [sr. Zj 21,23]. Tentýž názor má patrně i Žd 4,14; 9,24. *Království nebeské.

Nebeský, na rozdíl od zemského, je-li zdůrazněna vznešenost, vyvýšenost [J 3,12], to, co přísluší nebeskému řádu [1K 15,40.48n; Žd 3,1; 6,4; 8,5; 11,16; 12,22], souhrn všech spásitelných darů v Kristu [Ef 1,3]. V některých případech znamená n. totéž co Boží. *Nebe, nebesa. *Království nebeské.

Nebezpečství, ně. nebezpečí, stč. = ne

[482] Nébo-Nečistota, nečistý

bez péče, nejistý, nezabezpečený, ohrožený. Kraličti tak překládají podle souvislosti několik hebr. a řeckých výrazů [1S 20,21; Kaz 10,9]. Hebr. »kráčet po duši« překládají jednak »s n-ím hrdel našich« [1Pa 12,19], jednak »opovážiti se života«, t. j. nasaditi život [2S 23,17]. Jiný hebr. výraz, znamenající doslovně »míti duši v ruce« [sr. Jb 13,14], překládají »býti v n.« [Ž 119,109]. V NŽ tak překládají pět řeckých výrazů. První z nich [*kindynos*] znamená n. v našem slova smyslu [L 8,23; R 8,35; 1K 15,30; 2K 11,26], jiné zpupnost (moře), řecky *hybris* Sk 27,21], další nejistotu [*episfalés* Sk 27,9], obtížnost, lopotnost [*ekalepos* 2Tm 3,1; tentýž výraz překládají u Mt 8,28 ukrutný]. Ve Sk 27,17 Kraličti slovy »místo n-é« nahrazují zeměpisné označení t. zv. Velké Syrty, jednoho ze dvou zálivů na libyjském pobřeží u Cyrenaiky, jež byly nebezpečné pro stále se měnící pískové dno. Žilka překládá »mělčina«.

Nébo. 1. Jméno hory v pohorí Abarim v zemi Moabské v. od Mrtvého moře naproti Jerichu [Nu 33,47n], snad vrcholek hory *Fazga [Dt 3,27 sr. 34,1], dnešní Džebel en-Nebá 13 km v. od ústí Jordánu. Patrně byla tato hora v souvislosti s babylonským božstvem Nébo [Iz 46,1]. Vypravuje se, že Mojžíš s hory Nébo přehlédl před svou smrtí krajinu zaslíbené země [Dt 32,49; 34,1]. Opravdu je odtud za jasného počasí vyhlídka až k Hermonu, pod nímž leží Dan, a ke Karmeli s mořem Středomořím. Na této hoře podle židovské tradice byla uschována truhla Boží po vyvrácení Jerusalema.

2. Jméno města na území pokolení Rubenova na v. straně Jordánu [Nu 32,3.38; 33,47; 1Pa 5,8]. Iz 15,2; Jr 48,1.22 uvádějí toto město jako državu moabskou. Leželo jižně od Ezebonu, snad na úpatí hory N.

3. Ezd 2,29; 10,43; Neh 7,33 mluví o synech z Nébo, kteří se navrátili ze Zorobábelem ze zajetí. Poněvadž jméno to přichází ve spojení s Bethel, Hai a Lyddou, soudí mnozí, že nutno hledati toto místo na území pokolení Benjaminova, snad dnešní Núba v. od Chirbet Kéla.

4. Jméno babylonského božstva Nabú [Iz 46,1; Jr 48,1], jež bylo považováno za vynálezce klínového písma a pána písařů a spojováno s oběžnicí Merkurem. Podle babylonských nápisů panuje toto božstvo nad vojsky nebeskými a zemskými. Bylo uctíváno hlavně v Borsippě u Babylonu, kde byla velkolepá jeho svatyně, dochovaná ve zříceninách t. zv. Birs Nimrud. Nébo bylo totožné s egyptským božstvem Totem, řeckým Hermem, římským Merkur. Socha jeho s dlouhým rouchem byla nalezena v Ninive. Jméno tohoto božstva jest v četných babylonských složeninách jako Nabuchodonozor, Nabopolasar, Nebuzardan atd. Nébo znamená česky »hlasatel«; myslí se tím na hlasatele bohů.

Nebužazban [= Nébo, spas mne!], baby-

lonský hejtman Nabuchodonozorův [Jr 39,13], jenž doprovázel jeho vojska na výpravě proti Jerusalemu. *Rabsaris.

Nebuzardan [= Nébo dává potomka], hejtman nad žoldněři, vysoký důstojník při dvoře Nabuchodonozorově v Babyloně. Po dobytí Jerusalema byl N. zanechán v městě, aby dokončil jeho zkázu [2Kr 25,8-11.18-21; Jr 39,9n; 52,12-30 sr. 41,10; 43,6]. Zdá se, že opustil město, když přivedl některé z předních Izraelských jako rukojmí do Ribla, kde bylo hlavní ležení Nabuchodonozorovo [2Kr 25,18-20]. Na výslovný rozkaz Nabuchodonozorův choval se laskavě k Jeremiáši, jenž vybízel lid k podrobení se Babylonu [Jr 39,11-14; 40,1-5]. Po čtyřech letech jest N. opět v Palestině, když Nabuchodonozor táhl přes Judstvo proti Egyptu. Při této výpravě odvedl N. 745 zajatců z Judstva do Babylonie [Jr 52,30].

Nebydlitelný, stč. = neobyvatelný [Jr 6,8].

Nečas = nepohoda [Mt 16,3].

Nečistota, nečistý. *Čistota, čistý. Nečisté bylo u Izraelců vše, co bylo Zákonem prohlášeno za nečisté [sr. Lv 10,10; Ez 22,26]. V nejstarších dobách šlo patrně o zbytky starobylých primitivních představ o *tabu*, t. j. o předmětech a osobách, jež byly pokládány za nositele zvláštních sil, častokrát životu nebezpečných [sr. Ex 19,12n; Za 13,2 mluví o démonech jako o nečistém duchu, Kral. »duch nečistoty«; sr. Mt 10,1; Mk 1,23; 3,30; 9,25; L 4,33 a j.]. *Tabu* byl král i kněz; proto byli nedotknutelní. *Tabu* byla krev jako nositelka života. *Tabu* byla některá zvířata, o nichž se předpokládalo, že jsou vtělenými božstvy. Kdo se dotkl takového *tabu*, byl považován za nebezpečného svému okolí, protože byl nabit týmiž silami; byl tedy prohlášen za nečistého a spolu s ním vše, čeho se dotkl [sr. Joz 7,24]. Ani bohoslužby se nesměly zúčastnit, ježto styk s božstvem předpokládal, že z člověka bylo odstraněno vše, co nějak souviselo s protivnými silami protibožskými. Proto byl n-ý vyloučen z bohoslužby a tím vlastně i z pospolitosti »národa« [Lv 7,20n; 11,24.40; 17,15]. Podle primitivních představ zvláště porod [souvisel s božstvem, otvírajícím život, sr. Bič I., 234], smrt, pohlavní styk a vše, co souviselo s pohlavním ústrojím, prozrazovalo styk s tajemnými silami a proto znečišťovalo. Bylo potřebí zvláštního očišťování, aby se takto znečištěný člověk mohl opět stykati s ostatními a zúčastnit se kultu [Ex 19,10; Nu 8,15 sr. Lv 16,1nn.19.23nn]. Někdy i země byla považována za nečistou. Proto v ní byla bohoslužba nemožná [2Kr 5,17; Oz 9,3; Am 7,17]. Rozumí se, že nečistými mohly být i věci [Lv 7,21], nářadí a nábytek [Lv 15,26], zkrátka vše, čeho se n-ý dotkl. N-ým byl každý pohan, protože sloužil modlům.

U Izraelců byly za n-é považovány zvláště některé pokrmy. Tak bylo zakázáno jísti maso ze zvířat udávených nebo zdechých, snad proto, že v nich zůstala krev [Ex 22,31; Dt 14,21]. Jen cizincům směly být takoveto

zdechliny prodávány [Dt 14,21]. Nebylo dovoleno jísti tuk obětních zvířat [Lv 3,17], který byl zasvěcen Bohu. Seznam zvířat zapovězených k požívání jest v Lv 11,1nn a Dt 14,4nn. Jde tu především o přežvýkavce, kteří nemají zcela rozdělená kopyta [na př. velbloud Lv 11,3], anebo jež chodí na tlapách [Lv 11,27 sr. Dt 14,4nn], dále o šelmy i ptáky, požívající zdechliny [Lv 11,13-19; Dt 14,12-18; v tomto seznamu je zahrnut i netopýr, jenž byl považován za ptáka], o hmyz, nemající noh ke skákání [kobylinky byly pokládány za čisté Lv 11,20-23], o vodní živočichy, nemající ploutve a šupiny [Lv 11,9n], zvl. ty, kteří nějak připomínají hada, o zeměplazy a vše, co leze anebo se plazí po zemi [Lv 11,29n] nebo má více než čtyři nohy [Lv 11,41n]. Nečisté jsou vůbec pokrmy, obětované modlám. U některých zvířat je záповěď zdůvodněna jejich vlastní nečistotou [požívala zdechliny], jindy tím, že jimi byla uctívána pohanská božstva [vepř na př. byl starokananejským obětním zvířetem a v Babylonii, Sýrii a na Cypru pokládán za posvátné zvíře; myši, hadi a zajici byli pokládáni za nositele démonických sil; velbloud souvisel v Egyptě s božstvem Seth a p.], jindy zase tím, že svým zjevem vzbuzovala ošklivost. Nelze zatím najít nějaké všeobecné pravidlo pro rozlišení mezi zvířetem čistým a n-ým. Podle Pedersena je n. vše, co porušuje nějak neporušenost, celistvost »dušek«, co nemůže být »duší« asimilováno [sr. Ez 23,17].

Vedle určitých pokrmů byl i u Izraelců pokládán za znečišťující pohlavní styk a všecko, co souviselo s pohlavním životem muže i ženy. Po každém pohlavním styku bylo třeba projítí očištnou rituální lázní [Lv 15,16nn] dříve, než se člověk směl zúčastnit bohoslužebného života. Za zvláštních okolností byla předepsána úplná pohlavní zdržlivost [Ex 19,15], jež byla předepsána i ve válce, protože ve SZ jde téměř vždy o svaté války, zahájené bohoslužbami [Dt 23,9nn; 1S 21,5; 2S 11,4.11]. Z téhož důvodu snad byli novomanželé osvobozeni od vojenské služby na dobu jednoho roku po uzavření sňatku [Dt 24,5]. Za zvlášť nečistý byl považován porod. Ten znečišťoval ženu na 7 dní. Dalších 33 dní byla považována za polonečistou. Nesměla vstoupiti do před síně chrámové. Bylo-li zrozené dítě dívkou, prodlužovala se doba nečistoty na dvojnásobek. *Naroditi se. Teprve po této lhůtě směla rodička obětovati očištnou oběť [Lv 12; 15,18; sr. L 2,24].

Malomocenství vylučovalo z bohoslužebného i společenského života [2Kr 7,3n sr. Lv 13], snad proto, že za jeho původce byl pokládán satan [Jb 2,7]. Byl-li kdo uzdraven, musel se podrobiti zvláštnímu očištnému rituálu [Lv 14]. Malomocenstvím mohl být nakažen a tím také kulticky znečištěn i dům [Lv 14,40]. Musel býti zbořen a jeho kamení a trámy vyneseny na místo nečisté za městem [Lv 14,45].

Mrtvola znečišťuje člověka, rovněž účast

na pohřbu nebo pohřební hostině [Nu 19,11; Dt 26,14; Jr 16,5; Ez 43,7n; Oz 9,4; Ag 2,14; sr. Mt 23,27]. Vojáci po válce nebo bitvě potřebovali zvláštního očišťování, protože přišli do styku s mrtvolami [Nu 31,19-24]. Kdo se dotkl mrtvoly, byl n-ý po sedm dní [Nu 19,11].

Lidské výkaly byly pokládány za kulticky znečišťující na celém východě [Ez 4,12]. Proto Mojžíš vydal zvláštní nařízení o mistech, vztahujících se k lidské potřebě [Dt 23,13].

Že krev jako nositelka života byla pokládána za nepoživatelnou, bylo už řečeno [Dt 12,23]. Lv 17,11 odůvodňuje zákaz jedení krve tím, že byla určena Bohem k očišťování oltáře, chrámu i člověka. Kdo se prohřešil proti zákazu požívání krve, měl být »vyhlazen z lidu svého« [Lv 7,27; 17,10.14]. Krev menstruační byla zvlášť znečišťující [Lv 15,19-24].

Podle povahy a stupně n-y byl i způsob očišťování rozdílný. Při znečištění pouze zevním dostačila mnohdy pouhá koupel nebo umytí; to bylo na př. při dotyku mrtvoly zvířete [Lv 11,32; 15,7.16nn]. K odstranění těžšího znečištění bylo potřeba celopalu nebo očištné vody s různými přísadami [původně snad šlo o protikouzlo Nu 19,9nn; 31,22nn]. Nečistota mohla být také vložena na zvíře a jím odnesena na poušť [*Azazel; Lv 14,7; 15,13nn; 16,21nn]. Při dotknutí mrtvého těla trvalo očišťování sedm dní. Očišťování po chorobě, menstruaci, šestinedělí trvalo tak dlouho, jak dlouho trvalo znečištění [Lv 12-15]. Také pro očištění domu, roucha a nádobí byly předepsány zvláštní obřady [Lv 13,46; 14,34-57].

Když SZ vedle kultické čistoty počal klásti pojem *svatosti a kultickou čistotu [Lv 10,10] odůvodňoval tím, že Bůh je svatý [Lv 11,44n; 17,26; Dt 21,6nn; Ez 22,26], stala se kultická čistota symbolem mravní čistoty a nečistota symbolem hříchu, zvláště u proroků [Iz 1,15nn; 6,5; sr. Ž 51,4; Jr 33,8]. Farizeové a zákoníci v době mezi oběma Zákony sestavili složité předpisy o n-ě a očišťování, o umývání před jídlem, po jídle a během jídla, před čtením Zákona a před modlitbou, ovšem s mnohými dovolenými výjimkami. Vedle toho ovšem kladli i zákoníci důraz na mravní čistotu, na čistotu duše, řeči a p. Ale kultická čistota stála v popředí.

NZ přejímá částečně židovské názory a předpisy o kultické nečistotě hrobů [Mt 23,27], malomocných [Mt 8,2-4] a označuje demony za nečisté duchy [Mt 12,43; Mk 5,2.8.13; 7,25; L 4,36; 6,18; 8,29; 9,42; Sk 5,16; 8,7; Zj 16,13; 18,2]. Ale co se týče pokrmů a zvířat, platilo slovo Ježíšovo Mk 7,1-23 [sr. Mt 15,11]. Podle řečeného textu Mk 7,19 se zdá, že nutno čísti verš »očišťuje všechny pokrmy« ve vztahu na Ježíše: »I řekl jim, očišťuje všeliké pokrmy: Tak jste i vy nerozumní?...«. Tak to vykládá už Chrysostomus v souhlasu se Sk 10,15. Na rozdíl od vnější, kultické nečistoty mluví Ježíš o nečistotě vnitřní [Mt 23,25nn; Mk 7,20nn;

[484] Nedabia-Nedostatek

sr. Mt 5,8]. Učedníci z počátku nepochopili dalekosáhlou těchto výroků Ježíšových, takže žádali od pohanů, kteří se připojili k církvi, zachovávat některých vnějších předpisů o kulturní čistotě [Sk 15,28n] a sami se z počátku vyhýbali styku s pohany. Petrovi bylo třeba zvláštního vidění, aby odvrhl tyto předsudky [Sk 10,1-16; 11,9; sr. Ga 2,11nn], ačkoliv už předtím porušil židovské předpisy tím, že se usadil u Šimona, jehož koželužské povolání jej činilo kulticky n-ým [Sk 9,43]. Pavel ve své praxi činil ústupky některým lidem, kteří zásadu Ježíšovu nedovedli plně pochopit [Sk 21,26; Ř 14,20], jinak však ve svých sborech dával plnou svobodu [Ko 2,16; 1Tm 4,4n], ale z lásky ke »mým« doporučuje zachovávat starých předpisů [Ř 14,15,21] a neláme hůl nad těmi, kteří pro svědomí nemohou jíst maso obětované modlám [Ř 14,14; 1K 8,7]. Tak přenáší v duchu Ježíšově pojem n-y z vnějšku do nitra člověka [Tt 1,15]. To, co vylučuje z obecnosti Božího, není n. kulturní, ale mravně náboženská [Ř 1,24; 6,19; 2K 7,1; 12,21; Ef 4,19; 5,3,5; sr. 2K 6,17; Iz 52,11; Zđ 12,15; 2Pt 2,20]. Opakem n-y je posvěcení [1Te 4,7]. N. je skutek těla [Ga 5,19]. A jako kulturní n. se přenáší na ty, kdo se stýkají s posvátnými lidmi, tak podle Pavla posvěcení má vliv i na ty, kteří se s posvátným člověkem stýkají [1K 7,14]. *Očistiti, očisťování.

Nedabia [= Hospodin dal dobrovolně]. Syn krále Jekoniáše [kolem 590 př. Kr. 1Pa 3,18].

Neděle. *Den Páně.

Nedobře. Ga 4,17 jest lépe překládati: »Horlí pro vás, nikoli [však] upřímně« [Žilka: »ale nejednájí dobře«].

Nedocházeje k Jordánu [Nu 22,1], t. j. opodál jordánského brodu, doslova: »z oné strany Jordánu« [s hlediska toho, který je už za Jordánem, v zaslíbené zemi; sr. Nu 32,19. 32; Dt 18,7; Joz 20,8 a j.].

Nedochůdce [stč. = dítě předčasně zrozené], mrtvý plod [Nu 12,12], potrat [Jb 3,16; Kaz 6,3], nedonošené dítě. V 1K 15,8 užívá Pavel výrazu n. sám o sobě ve spojení se svým viděním vzkříšeného Pána. Snad se chce přirovnati k člověku, jenž duchovně neuzrál v pravý čas; kdyby byl uzrál v pravý čas, byl by se stal učedníkem Ježíšovým už za jeho pozemského života jako ostatní apoštolové. Ale u něho bylo třeba mimořádného zákroku Kristova [zjevování zmrtevýchvstalého Krista ostatním apoštolům bylo už uzavřeno!], aby uvěřil a stal se apoštolem. Snad tu myslí Pavel i na určitý druh násilného zákroku, kterým ho Kristus vytrhl z dosavadního života, když používá výrazu pro potrat. Je však také možné, že mu šlo prostě jen o zdůraznění mimořádnosti, abnormálnosti jeho vidění Vzkříšeného: viděl jej ve značném časovém odstupu od dřívějších vidění, když řada vidění už mohla být považována za uzavřenou. Přitom tento výraz,

jenž byl patrně nadávkou v ústech jeho odpůrců, může ovšem být i výrazem apoštolovy pokory: ano, jsem n., nehodné apoštolství, protože jsem pronásledoval církve! Současně však je tento výraz i projevem vděčnosti za mimořádnou milost Kristovu. Někteří vykladači se domnívají, že tu Pavel myslí na dobu před svým obrácením, kdy byl podoben potratu bez skutečného života. Jiní zase mají za to, že se Pavel přirovnává k Izraelovi, jehož čas znovuzrození ještě nepřišel [sr. Mt 23,39], takže jeho obrácení [Sk 9,3-6] je předjímku, předčasným příkladem toho, co se jednou stane s Izraelem [sr. Ez 20,35-38; Oz 2,14-17; Za 12,10 až 13,6; Ř 11,25-27].

Nedopatření. Z n. = omylem, nechtě, neúmyslně [Lv 22,14; Nu 15,24]. SZ velmi pečlivě rozlišoval mezi úmyslným a neúmyslným proviněním, na př. mezi vraždou a zabíjením [Nu 35,11.15.23; Dt 4,42; Joz 20,3,9].-N.

Toto rozlišování vyrůstá z právního citění Izraelcova, jež ovšem svými kořeny tkví plně v jeho náboženské víře. I když právo božské [fas] a lidské [ius] se neodlučitelně prolínají, je přece podstatný rozdíl v tom, sleduje-li člověk svým činem přímo nepřátelský akt namířený proti Bohu a jeho požadavkům, nebo poškodil-li jen člověka bez úmyslu zasáhnout do výsostných práv Hospodinových. Úmyslná vražda znamená takovýto zásah do práv Boha, který jediný je dárce života a tudíž i pánem života a smrti. Vinník nemá naděje na milost. Tvrdě podle zásady »oko za oko...« [Ex 21, 23-25, sr. Lv 24,20 a Dt 19,21] zní trest: »smrti umře«. Zabil-li však někdo druhého nechtě, fekli bychom nešťastnou náhodou, nedopatřením, nebude pykat vlastním životem, protože naprosto nechtěl zasáhnouti do Božích práv. Odtud teprve také správně zhodnotíme volání žalmistovo po zničení nepřátel. Nejde jen o soukromé účtování a lidskou mstivost, nýbrž o Boží svatost a bezpodmínečnou úctu k jeho Zákonu. Nepřátelé, o nichž čteme v žalmech [*Nepřítel], jsou právě oni různí »činitelé nepravosti«, kteří stojí proti Bohu a tím i proti jeho věrným, snažíce se je zničit. Odtud trest podle zásady odvety: co jsi chtěl způsobiti druhému, stihne tebe. Ještě i v Ježíšových slovech se s touto zásadou setkáváme, sr. *Blázen 3. B.

Nedospělý v řeči [2K 11,6], nevzdělaný v řečnickém umění, nezběhlý v řeči, prostý [Sk 4,13].

Nedostatek. Tímto výrazem překládají Kraličti několik hebr. kořenů, jež naznačují, že něco chybí [Gn 47,15; Ž 23,1; 34,10; Iz 51,14; Jr 44,18; Ez 4,17 sr. Dt 15,8], ubývá, je stráveno [sr. 1Kr 17,16], že se něčeho nedostává [sr. Gn 18,28], ale také, že něco není v pořádku, tedy mravní poblouzení, hřích [Jb 4,18]. Také v NZ tak překládají 8 řeckých pojmů. Jeden z nich [hysterein, hysterema] znamená n. ve všeobecném smyslu [L 22,35; 1K 1,7 sr. L 21,4; 2K 9,12; 11,9 sr. F 2,30; Ko 1,24], po př. nepřítomnost někoho [1K 16,17]. Jiné výrazy: hētéma: porážka, úbytek

[Kral.: zmenšení Ř 11,12], chyba [1K 6,7]; *elattonein*: chyběti [2K 8,15]; *chreia*: potřeba [1Te 4,12]; *leipein*: postrádati [Tt 3,13], zůstávatí pozadu [Jk 1,4]; *astheneia*: mdloba, mravní slabost [Žd 7,28 sr. Ga 4,13]; *ananké*: tíseň, soužení, vznikající z napětí mezi novým stvořením v Kristu a starým člověkem, světem [2K 6,4; 12,10 sr. 1Te 3,7].

Nedověra. Tímto slovem, které v stč. znamená nedůvěru nebo nedostatek pravé víry, překládají Kral. dvě řecká slova. První z nich, *apistia* [Mk 9,24; 16,14; Ř 4,20], může označovat pouhou slabost víry, kolísání a pochybování toho, kdo si věřit přeje a po víře touží. V tomto smyslu je tohoto slova užito zejména Mk 9,24, kde proto české n. je velice výstižné. Výrok otce nemocného chlapce byl vždy právem chápán jako výraz modlitebního zápasu o plnost víry. V druhých dvou případech chtěli Kral. volbou slova n. místo obvyklého nevěra asi naznačit, že u učedníků nebo u Abrahama nelze předpokládat skutečnou nevěru, nýbrž toliko víru ještě ne plně upevněnou. Totéž řecké slovo jinde znamená skutečnou, vědomou nevěru [Mt 13,58; Ř 3,3; 11,20,23; 1Tm 1,13; Žd 3,19] neboli nevěrnost [Žd 3,12]. - Na jednom místě, Žd 4,11, překládají Kral. slovem n. řecké *apeitheia*, které znamená neposlušnost, nepoddanost, po př. i vědomou, vzpurnou nevěru. Jinde Kral. totéž slovo překládají nevěra [Ř 11,30,32; Žd 4,6], vzpoura [Ef 2,2], nepoddaný [Ef 5,6]. XX

Neduh, neduživý. *Nemoc.

Nedvěd, nedvědice stč. = medvěd, medvědice. Jde o t. zv. syrského medvěda barvy žlutavě hnědé, který kdysi žil po celé Palestíně, nyní však je pouze na Libanonu, podél Jordánu, na Hermonu, v Galádu a Bázanu. Živí se rostlinami; je-li vydrážděn, je nebezpečný [Iz 11,7; Am 5,19], zvláště je-li připraven o mláďata [2S 17,8; Př 17,12; Oz 13,8; sr. 2Kr 2,24]. Medvěd u Dn 7,5 podle některých označuje Medii. *Danielova kniha. Zj 13,2 spojuje 4 zvířata z Daniele v jednu šelmu s medvědími tlapami. Tato šelma označuje všecku moc světa. Iz 11,7 vidí dobu všeobecného míru, jež se bude vztahovat i na přírodu, takže kráva i medvědice se budou pásti spolu vedle lva, vlka, beránka a j.

Nefeg. 1. Jeden ze synů Izara, syna Kahat [Ex 6,21].

2. Syn Davidův, narozený v Jerusalemě [2S 5,15; 1Pa 3,7; 14,6].

Nefisesim [Neh 7,52]. *Nefusim.

Neftalim [= můj zápas, spor, sr. Gn 30,8]. 1. Šestý syn Jakobův, druhý syn Bály, děvečky Rácheliny. - 2. Pokolení, odvozuující svůj původ od N., syna Jakobova. Když se Jákob stěhoval do Egypta, oblo toto pokolení už 4 kmeny [Gn 46,24; Nu 26,48n]. Po sčítání bojovníků pod horou Sinai mělo pokolení N. 53.400 mužů [Nu 1,43; 2,30], ale když došli k hranicím země zaslíbené, již jen 45.000 [Nu 26,48-50]. Při rozbití stanů na poušti zaujímalo pokolení N. spolu s Danem a

Asserem místo s. od stánku úmluvy [Nu 2,25-29]. Po příchodu do země zaslíbené patřil N. k šesti pokolením, jež pronášela kletbu proti přestupníkům Zákona s hory Hébal [Dt 27,13 sr. Joz 8,33]. Území pokolení N. bylo v severní Galileji, hraničíc na jihu na území Asser, na východě na území zajordánského pokolení Ma-nasses [Joz 19,32-40]. Hlavní město bylo Kádes, domov *Baráka [Sd 4,6,10], který ve spojení s *Deborou podnikl vítězný boj proti Jabinovi, králi kananejskému v Azor. Debora v nadšené písni opěvuje vítězství [Sd 5,18] a připomíná také pokolení N. mezi těmi, kdo pomáhali vítězit. Tři města na území N. byla přidělena levitům z kmene Gersonova [Kádes Joz 20,7; Hamotdor a Kartam Joz 21,32, z nichž první bylo současně městem útočistým]. Horní Galilea nebyla Izraelci úplně podmaněna. Její obyvatelé smísili se s příbuznými Izraelci. Ne nadarmo má toto území přívlastek »Galilea pohanská« [Iz 9,1, kde »lidná« znamená pohanská; Mt 4,13-15]. O pozdějších osudech tohoto kmene jest známo jen velmi málo. Zúčastnil se boje pod vedením Gedeonovým [Sd 6,35; 7,23]. Podle 1Pa 12,34 vyslalo pokolení N. k podpore Davidově 1000 důstojníků a 37.000 bojovníků. Podle 1Kr 7,14 byl Chiram, umělý měditepec, synem nějaké vdovy z pokolení N., ale 2Pa 2,14 mluví o tom, že tato vdova pocházela z pokolení Dan. Je pochopitelné, že území N. bylo vystaveno nájezdům syrským i assyrským, jak patrně z 1Kr 15,20 a 2Kr 15,29, podle níž assyrský král Tiglatfalasar odvedl obyvatelstvo N. do zajetí assyrského [asi r. 734 př. Kr.]. Iz 9,1-7 prorokuje, že v mesiášské době spatří země N. velké světlo. Korozaim, Kafarnaum a Tiberias ležely na území, jež kdysi patřilo tomuto pokolení [Mt 4,12-16], takže NZ v působení Ježíšovu viděl naplnění Izaiášova proroctví.

Neftoa [= otvor; spíše však jest spojit toto slovo s předchozím »vody« (hebr. *mé*) a vykládat je jako studnice Me(r)neptahova podle egyptského faraona (Calice, pak i Noth a Jirku)], studna z. od Jerusalema na hraniční čáře území Judova a Benjaminova [Joz 15,9; 18,15], snad dnešní Liftá 3,2 km sz od Jerusalema.

Neftuim, potomek Chamův, syn Mizraimův [Gn 10,13; 1Pa 1,11]. Snad tu jde o označení dnešního Egypta, t. j. Deltu.

Nefusim, jedna z rodin kmene Netinejských [Ezd 2,43,50], jež se vrátila ze zajetí babylonského. Neh 7,52 ji nazývá Nefisesim. Snad její původní jméno bylo Nafejšti, Nafis [Gn 25,15; 1Pa 1,31; 5,19].

Neginot [Ž 4,1; 6,1; 54,1; 61,1; 67,1; 76,1] jest chápáti buď symbolicky [»v různých«, což by znamenalo melodický způsob hudebního doprovodu, anebo jako strunový nástroj, jimž byl doprovázen zpěv Žalmů. Tak tomu rozuměli i Kraličtí otcové. Heger překládá: »Majetek sbormistra sboru neginoth«.

[486] Nehemiáš-N. kniha

Nehemiáš [= Hospodin potěšuje]. 1. Jeden z předních Izraelců, kteří se vrátili se Zorobábelem ze zajetí babylonského [Ezd 2,2; Neh 7,7].

2. Syn Azbukův, hejtman nad polovicí kraje Betsur. Převzal opravu jedné části zdi jerusalemské [Neh 3,16].

3. Syn Chachaliášův, číšník krále perského Artaxerxa I. Longimana v Susan [Neh 1,1; 2,1]. Všecko, co o tomto muži víme, jest obsaženo v biblické knize, která dnes má jeho jméno. Vypravuje se tam toto: Ve 20. roce panování Artaxerxova [465-424] přišel jakýsi Žid z Jerusalema a oznámil Nehemiášovi, jak

Král Sardanapal I. a jeho číšník, státní tajemník. Část velkého reliéfu ze severozápadního paláce v Nimrudu.

neutěšené jsou nyní poměry v jeho vlasti. N. se rozhodl, že se odebere do Jerusalema k zjednání nápravy. Král mu dal r. 445 dovolenou, ustanovil jej správcem nad Judstvem a N. se vypravil na cestu v měsíci dubnu [Nisan] r. 444 s průvodem, jaký jeho novému úřadu náležel, a s pověřujícími listinami k »vývo-
dům za řekou« [Neh 2,7n; *tiršátá* v Neh 7,70 je totéž jako naše »excelence«]. - V Jerusalemě se mu stavěly v cestu mnohé nesnáze, ale N. přesto přikročil k dílu: ohledal zdi města, aby mohly býti opraveny, svolal lid a povzbudil jej k stavění hradeb. Přes odpor sousedních polopohanských knížat Sanballata, Tobíáše a Gesema [Neh 4 a 6] byly hradby dostavěny během 52 dní [Neh 6,15; 25. Elul jest náš 17. září]. Učinil také opatření pro rozmnožení obyvatelstva hlavního města, opatřiv přístěhova-
lým byty [Neh 11]. Nato byla obnovena bohoslužba, sociální břemena odstraněna, dluhy odpuštěny [Neh 5,12]. Zákon Hospodinův byl slavnostně předčítán, slavnost stánků
okázale slavena [Neh 8,17] a t. zv. rok sobotní,

t. j. rok odpočinutí země, slavnostně zahájen. Po dni všeobecného pokání uzavřena byla s Bohem 15. října [24. Tišri] smlouva, podle níž se obyvatelstvo zavázalo k těmto sedmi bodům: 1. Choditi v zákoně Božím. 2. Nevstupovati ve smíšená manželství. 3. Světiti sobotu a zachovávat rok sedmý. 4. Na přísluhování v chrámu dávat s hlavy jednu třetinu šekelu ročně. 5. Dodávati dříví pro potřeby chrámové. 6. Odváděti prvotiny z úrod. 7. Odváděti desátky [Neh 10,29-39]. Smlouvu tuto potvrdilo jménem všeho lidu 22 kněží, 17 levitů a 45 zástupců lidu. N. zůstal v Jerusalemě dvanáct let do r. 433 [Neh 5,14], potom se navrátil ke králi. K žádosti Židů se však po krátkém čase vrátil do Judstva [Neh 13,6]. Sňatky s cizozemkami neustaly, vnuk nejvyššího kněze Eliasiba pojal za manželku dceru Sanballata z Bethoron, potomka osadníků, které kdysi do země přivedl král Essarhadon. Cizozemec Tobíáš obdržel od nejvyššího kněze pokoj v předsiní chrámové, levitům se nedostávalo dílu, sobota nebyla ostříhána, bohoslužby byly nepořádně obstarávány, kněží dávali špatný příklad jiným, rušice smlouvu levitskou a jednálice proti Zákonu. N. vynaložil všechny své síly na nápravu [Neh 13,30]. Tak se stal spolu s Ezdrášem zakladatelem dnešního židovství. Podle Josefa Flavia zemřel N. ve vysokém věku. Po něm nastoupil před r. 411 př. Kr. nějaký Bagoši, Bagoas [elefantinské papýry].

Nehemiášova kniha tvořila původně jeden celek s knihou Ezdrášovou, protějškem a doplňkem k 1. a 2Pa. Stála za Ezd [v LXX Ezd-Neh tvoří jednu knihu pod jménem Ezdráš] a před 1. a 2Pa. V hebr. originálu byly obě knihy rozděleny teprve r. 1448. Účelem této velké historicko-náboženské sbírky bylo podati historii lidu Božího na tomto světě od Adama až po zřízení židovské obce za Ezdráše a Nehemiáše. Ze kniha Nehemiášova v dnešní podobě nemůže pocházeti od Nehemiáše, jest patrné z toho, že seznam velekněží končí jménem Jadduovým [Neh 12,11.22], který zastával svůj úřad kolem r. 400. V té době Nehemiáš už nežil. Celé dílo [1. a 2Pa, Ezd, Neh] vyšlo z kruhů kněžských: projevuje zájem především o kult, libuje si v rodokmenech, jež pokládá za doklad Božího vyvolení, neví nic o desíti kmenech severní polovice bývalé říše izraelské, ježto v těchto deseti kme-
nech spatřuje pravděpodobně předchůdce Samaritánů, sleduje myšlenku Boží odplácení spravedlnosti v dějinách, vynechává vše, co by mohlo poškoditi ideální obraz Davidův atd. Neznámí kněžští pisatelé tohoto díla pracovali snad na podkladě historických dokumentů, úředních aktů dvora Kyrova, Daria I. a Artaxerxa I., pamětí Ezdrášových [Ezd 4,7-6,15; 7,12-26] a Nehemiášových [Neh 1-7; 12,31-40; 13]. Všecky tyto dokumenty byly přepracovány pro bohoslužebné potřeby asi mezi r. 432-400, ale ani potom nezůstaly bez doplňování, prepisování, historisování, jak to v náboženské literatuře bývá. Prof. Daněk [na

Husově evang. fakultě bohosl. v Praze] měl dokonce za to, že i rodokmeny původně obsahovaly normální vypravování, jež později kněžím nebo jiným zpracovatelům bylo nepříjemné. Je to odvázná hypotéza, již se ze světočec autorit na př. zabýval i židovský učenec Torczyner-Tur Sinai, byť i jen na vybraných oddílech sz. Podle knihy Neh se vrátila ze zajetí pouze pokolení Juda, Benjamin a Levi. I to jest přiznání.

Obsah knihy Neh lze sestavit takto: 1. N. přichází do Jerusalema [kap. 1-2]. 2. Ponouká k opravě jerusalemských hradeb [kap. 3]. - 3. Cíní opatření proti nepřátelům [kap. 4]. - 4. Zavádí hospodářskou reformu v Judstvu [kap. 5]. - 5. Zdi opraveny přes nový odpor nepřátel [6,1-7,4]. - 6. Seznam těch, kteří se vrátili z Babylona se Zorobábelem [7,5-73]. - 7. Ezdráš vyučuje Zákonu [kap. 8]. - 8. Lid vyznává svůj hřích [kap. 9] a zpečetuje smlouvou s Bohem [kap. 10]. - 9. Úřední záznamy a výnosy: sčítání lidu v Jerusalemě a menších městech [11,3-25], seznam kněží a levitů [12,1-23], zasvěcení jerusalemských hradeb [12,27-43], hospodářské zabezpečení kněží a levitů [12,44-13,3]. - 10. Nehemiášův druhý návrh do Jerusalema [13,4-9], jeho náboženské reformy [13,10-30]. Ještě stručněji lze vyjádřit obsah této knihy takto: stavění zdi jerusalemské [kap. 1-6], vnitřní reformy a očista jerusalemské obce [kap. 7-13].

Nehet. U starých Arabů bylo zvykem, že si vdova po dobu truchlení nestříhala nehty na nohách ani na rukou. Ořezání n-ů bylo znamením, že doba smutku přestala. Dt 21,12 navazuje na tento zvyk: zajatá žena si neofezávala n-y na znamení smutku nad zajetím. Podle 2S 19,24 Mifibozet »neošetřoval noh svých« [LXX výslovně praví, že si nestříhal n-y na rukou a nohou] na znamení smutku nad nepřítomností Davidovou. Když se Nabuchodonozor pomátl na rozum, »vzrostly na něm vlasy jako peří orličí a nehty jeho jako pazoury ptáčích« [Dn 4,30].

Nehiel, místo na hranicích území Asse-roya [Joz 19,27], snad dnešní Chirbet Ja'nin asi 3 km s. od Kábulu na pokraji roviny Akko.

Nehodně. O počínání, způsobu života, jež není v soulase s evangeliem [sr. F 1,27], s Kristem jako Pánem [sr. Ko 1,10], s křesťanským povoláním [sr. Ef 4,1; 1Te 2,12; 2Te 1,11]. Pavel mluví o nehodném přístupu k Večeři Páně v 1K 11,27. Myslí tu na ty, kteří byli příčinou stranického roztrhování sboru, a na ty, kteří se chovali bezohledně k chudým [sr. Mt 5,23n], tedy na přistupování bez lásky, nepřiměřeně evangeliu.

Nehodný, nebýt hodný, nezasluhovati si [L 7,6n; 15,19,21; J 1,27; Sk 13,25,46]. Evangelia je hoden pouze ten, kdo je přijímá [Mt 10,13; 22,8], kdo si cení Krista nade všecko [Mt 10,37n; Zj 3,4] a kdo přijímá jeho posly a svědky [Zd 11,38]. N. v Tt 1,16 znamená doslova »neschopný, nezpůsobilý«; v Zd 10,29 »obyčejný«, »všední«. Podle 1K 6,2 »svatí«, t. j. údové lidu Kristova, nejsou ne-

hodní toho, aby ze svého vlastního středu ustanovili bratry, kteří by rozsuzovali »nejmenší věci«, t. j. rozmanité spory, patrně o vnější věci, které se vyskytly mezi členy sboru.

Nehotový [2K 9,4] = nepřipravený.

Nechelamitský Semaiáš, falešný prorok [Jr 29,24]. Snad pocházel z nějakého místa, zvaného Nechem.

Nechilot, v nadpisu Ž 5, značí snad nějaký nástroj dechový [snad flétnu] nebo nápěv, podle něhož měl žalm býti zpíván.

Necho II. [2K 23,29], král egyptský, syn Psameticha I., zakladatele dynastie saidské [XXVI.], stal se nástupcem svého otce r. 610 př. Kr. Když Médové a Babyloňané válčili proti Assyřským, podnikl polní tažení do Syrie, porazil Joziáš, který se mu postavil v cestu, v bitvě u Megiddo [bibl. Mageddo 2K 23,29-30; 2Pa 35,20-24], dobyl Syrie [r. 609]. Nástupce Joziášova Joachaza sesadil, odvedl do Egypta, a dosadil Eliakima-Joakima na trůn. Potom však, když postoupil až k Eufratu, byl od Nabuchodonozora II. v bitvě u Karkemiše [Circesia] na horním Eufratu r. 605 na hlavu poražen, takže ztratil všechny dosavadní výsledky svých vítězství kromě Gázy [2K 24,7]. Musel se rychle navrátit do Egypta. Jinak jest památný tím, že pokračoval ve stavbě kanálu z Nilu do Rudého moře, kterou započal už Ramses II. Jemu se přikládá za zásluhu, že přiměl fénické námořníky k obeplutí Afriky. Zemřel r. 593.

Nechum [= útěcha]. Jeden z navrátilců ze zajetí babylonského [Neh 7,7], nazývaný u Ezd 2,2 Rechum.

Nechusta [= bronzová], dcera Elnatana z Jerusalema, manželka Joakima, krále judského, a matka jeho nástupce Joachina [2K 24,8].

Nechustam [= měděný had, zřejmě slovní hříčka, narážející na výrazy *n'chóšet* = měď a *nácháš* = had], pojmenování měděného *hada, zhotoveného Mojžíšem na poušti [Nu 21,9]. Za dnů Ezechiášových byl tento had modlářsky uctíván [2K 18,4] a proto zničen. Zdá se, že zde máme stopy uctívání hada [draka] v Izraeli [Zohet v 1K 1,9 znamená česky »had«; Neh 2,13 mluví o studnici drakové]. Ježíš v rozmluvě s Nikodémem [J 3,14n] přirovnává svoji smrt léčivému povýšení hada na poušti a víru učedníků dobrovolnému a úmyslnému patření uštknutých na měděného hada.

Nejbídnější ze všech lidí nazývá Pavel v 1K 15,19 ty, kteří nevěří ve vzkříšení z mrtvých. Pak totiž nevstal z mrtvých ani Kristus a byli by ztraceni i ti, kteří zemřeli ve víře v něho. A zasluhovali by více soucitu než pohané; neboť víra ukládá tolik povinností a tolik sebezáporu, o nichž pohané vůbec nevědí. »Křesťanova naděje by byla nejen marná, nýbrž byla by přímo zápornou hodnotou: vzpínat se k Bohu, brát na sebe všecku vnitřní

[488] Nejcelistvější-Nejvyšší

a často i vnější trýzeň hledání Boha, je zlem a neštěstím [Žilka překládá: nejnešťastnější], je-li výhled omezen jen na tento život« [J. B. Souček, Výklad 1K str. 166].

Nejcelistvější - nejpevnější, nejtvrdší, o pevném, zdravém, jadrném dřevu [Iz 44, 14]. Č.

Nejistota. V n-u [1K 9,26] = jen tak neurčitě [Žilka], nanejisto [Col]. Snad tu jde o obraz z pěstního zápasu. »V duchovním životě jde o docela určité a pevné cíle, dané Bohem, ne o nějaké neurčité a bezcílné nadšení. Proto duchovní život vyžaduje přísné sebekázně« [J. B. Souček, Výklad 1K str. 105].

Nejednostejný - nestejný, neshodný, rozličný, rozdílný. V Dt 25,13.14 o rozdílné, tedy falešné míře a závaží. *Jednostejný. Č.

Nejistý. »Život tvůj bude nejistý před tebou« [Dt 28,66], doslovně: »život tvůj bude viseti [na vlásku] před tebou«, t. j. nebude mít pevné opory, takže se strašití budeš ve dne v noci, že se vlásko přetrhne. Je to obraz stálého nebezpečí. N. hlas [1K 14,8] = neurčitý zvuk. N-é zboží [1Tm 6,17] = bohatství, na něž se nelze spolehnout, protože je nespolehlivé.

Nejjistší sekta v náboženství [Sk 26,5] = nejpřesnější, nejprísnejší. Jde o farizeje, kteří vypracovali nejsložitější a nejpřesnější systém životních předpisů, jež usilovali zachovávat do posledního puntíku.

Nejistivější je podle Jr 17,9 člověko srdce. Myslí se tu na jeho klamavost, nespolehlivost nebo i úkladnost. V Ž 49,6 je totéž slovo překládáno v tomto posledním smyslu: »kteří mi na paty šlapají«, t. j. kteří o mne ukládají.

Nejmdlejší [1K 12,22]. Mdlý stě. = slabý, nepevný. Nejslabší údy v těle Kristově jsou stejně potřebné jako nejsilnější s nápadnými dary.

Nejmenší. *Maličký. »Nemůžete s to býti, což nejmenší jest« [L 12,26] = »nemůžete-li [nedokázete-li] ani nejmenší věci«. »Mně to za nejmenší jest« [1K 4,3] = mně pramálo záleží na tom, mně je maličkostí...

Nejnepoctivější [1K 12,23]. Stě poctivost někomu učiniti = prokázati mu poctu. Žilka překládá: »Zrovna ty, které se nám zdají méně čestnými v těle, odíváme větší ctí«, t. j. pečlivě přikrýváme.

Nejnižší strany země [Ef 4,9], dolní části, nižší oblasti země. Chce se tím označit největší ponížení Ježíše Krista, jenž z nejvyšší slávy u Otce [sr. J 3,13] sestoupil nejen do obvyklých podmínek lidství, ale z lásky k lidem až do těch neubohozejších okolností. Někteří vykladači tu myslí na článek o sestoupení do pekel [1Pt 3,19n], ale souvislost spíš ukazuje na smrt a hrob jako na největší ponížení Ježíše Krista, anebo na Ef 2,17, kde se mluví o sestoupení oslaveného Krista-Ducha k těm, kteří byli daleko, i k těm, kteří byli blízko.

Nejopatrnější. Stě. opatrný = rozvážný, moudrý, obezřetný [Iz 29,10].

Nejpilnější [Joz 23,11]. Stě. býti pilen = snažně pracovati, usilovati o něco.

Nejposlednější. Tímto přívlastkem bývá v NZ označen poslední článek nějaké skutečnosti, článek neopakovatelný a dovršující to, co v čase už nastalo. Příchod Ježíše Krista na tento svět byl začátek posledních dnů [Žd 1,2; 1Pt 1,20], jež jsou charakterisovány jednak vylitím Ducha sv. [Sk 2,17], jednak zlými časy, posměvači, Antikristem [2Tm 3,1; Jk 5,3; 2Pt 3,3; Ju 18], budou však ukončeny dnem nejposlednějším s posledními a nejposlednějšími ranami [Zj 15,1; 21,9], s přemožením n-ho nepřitele, smrti [1K 15,26], se vzkříšením z mrtvých, soudem a spásou [J 6, 39n.44.54; 11,24; 12,48; 1Pt 1,5]. Právě-li Pavel v 1K 15,8, že jemu nejposléze se zjevil zmrtvýchvstalý Kristus, naznačuje tím nejen to, že se považuje za nejmenšího z apoštolů [*Nedochůde], ale také to, že u něho bylo ukončeno zjevoování Kristovo.

Nejposléze. *Nejposlednější.

Nejpravější, nejoprávdivější, nejskutečnější. Z 119,43 doslovně: »nevynímej z úst mých slova pravdy«.

Nejprv, **nejprve** ve smyslu především [Mt 6,33; Sk 3,26], napřed [Mt 7,5; 13,30; 1K 11,21; 15,46], nejdříve [Mk 16,9], první [Mt 17,27; L 2,2; J 5,4], předem [Sk 15,14], z počátku [Žd 2,3].

Nejpřednější ve smyslu nejvybranější, nejvydařenější, nejslavnější [Gn 23,6; Ex 15,4; Př 3,9; Pis 1,1], hlavní [Ez 27,22]. Ž 119,160 překládají jini: »počátek slova tvého«, nebo »souhrn, summa tvého slova« [sr. Ex 30,12, kde je v hebr. užito téhož výrazu], nebo »tvé slovo je pravda od samého počátku«.

Nejpřevrácenější, o srdci [Jr 17,9]. Jinde překládají Kral. tentýž výraz jako nevyčlelitelné, nezhojitelné [Jr 15,18], neduživé [Mi 1,9].

Nejslovoutnější [2S 23,18] = nejslavnější.

Nejsvětější. *Svatý.

Nejtajnější pokojík [1Kr 20,30; 22,25; 2Kr 9,2; 2Pa 18,24], soukromá místnost majitele domu [sr. Gn 43,30], komora [Sd 16,9.12; Iz 26,20], ložnice [Ex 8,3; 2S 4,7; 13,10; 2Kr 6,12; Kaz 10,20; Jl 2,16] a p., ale také různé pokojíky v chrámě [1Pa 28,11].

Největší. *Veliký.

Nejvyšší Bůh, hebr. 'el 'eljón, označení božstva [Gn 14,18]; není však proto nutno z tohoto titulu uzavírat na polytheistickou minulost Izraele, »jenž nikdy neměl polytheistický pantheon, v němž by byl tento výraz přiměřený« [L. Köhler, Theologie des Alten Testaments 1936, s. 39]. Jde spíš jen o příležitostný, básnický návrat k polytheistické terminologii k označení vznešenosti Boží, zvl. v žalmech [celkem 22 x, na př. Ž 97,9; 107,11 a j.] a v básnických místech ostatních knih [Nu 24,16; Dt 32,8; 2S 22,14; Iz 14,14; Pl 3,35.38]. V Gn 14,18nn užívá pisatel tohoto jména záměrně, protože Melchisedech, i když ctitel pravého Boha, přece jen není Izraelec, a pisatel se tedy vyhýbá označení Boha jako

Hospodina [Gunkel]. Kraličtí ovšem překládají i jiné hebr. výrazy jako n. k označení vznešenosti Boží: Bůh jedná vznešeně mocí svou [Jb 36,22, Kral.: »je nejvyšší mocí svou«], Daniel je služebníkem N-ho [aram. *'illáj* Dn 3,26; 4,14.21n.31; 5,18.21; 7,25]; jiného výrazu je užito u Jr 17,12; Mi 6,6 kde Kral. hebr. *máróm* [= vysokost Ez 17,23; 20,40; výsost Iz 24,18; 33,5; 2S 22,17; Jr 25,30] překládají N. Překlad je ovšem sporný. Snad by měl znít: »Trůn slávy, výsost od počátku, místo naší svatyně«. Jinde však Kral. *'eljón* překládají jako výsost [Dn 7,18.22.25.27]. Všude jde o označení vyvýšenosti, vznešenosti, nadsvětlosti a slávy Boží. Podobně je tomu v NZ [L 1, 32.35.76; 6,35; 8,28; Sk 7,48; Žd 7,1].

Nejzadnější = nejbezvýznamnější, nejnepatrnější, nejneváženíjší, pohrdaný [Jr 50, 12; 1K 6,4].

Nejzadárnější. *Zdárnost, zdárný.

Nejžadostivější, to, v čem má člověk největší zalíbení, po čem nejvíce touží, čeho si nejvíce žádá, drahocennost [Př 3,15; Kaz 12,10].

Nekající, neochotný k *pokání, obrácení. Pavel v R 2,4-5 staví proti velké dobrotivosti, snášenlivosti a dlouhočekaní Boží, jež má vésti k pokání, a zatvrzelost srdce, jež se nedá pohnouti k rozhodujícímu obratu směrem k Bohu ani kázáním evangelia.

Nekeb [= díra, úžlabina]. Pohraniční místo na území Neftalimovců [Joz 19,33], snad totožné s *Adami [některé překlady čtou Adaminekeb].

Nekoda [= tečkovaný, skvrnitý], zakladatel jedné z rodin Netinejských [Ezd 2,48.60].

Nekvasený [Ex 12,39; Lv 2,4; Nu 6,19]

*Kvas, kvasnice.

Nelid. R 9,25 navazuje na náznačná jména Ozeášových dětí [Oz 2,23 sr. 1,10], jež měla naznačiti, že Izrael bude pro svůj hřích zatvrzen a přestane být lidem Božím, ale později přijme Bůh kajícího Izraele a s ním i pohany na milost, takže se stanou opět jeho lidem [sr. 1Pt 2,10].

Nelitostivý [2Tm 3,3] = nelaskavý, necitelný.

Nemluvnátko, nemluvně. Kral. tak překládají ve SZ hlavně dva hebr. výrazy, jež znamenají plod ještě nezrozený [embryo Jb 3,16] nebo novorozené [1Kr 3,26] a kojence [Ž 8,3; Iz 49,15 sr. 65,20, kde Kral. mají »dítě«; Pl 2,11]. Jinde tyto výrazy překládají pojmem malíček [Jb 21,11; Na 3,10; Jr 6,11; Jl 2,16]. Překladačské těžkosti působil Ž 8,3 už pro LXX. Moderní překladači mění hebr. text [na př. Duhm: »Dej mi oslavovat slávu tvou na nebi ústy nemluvnat a kojenců! Upevnil jsi moc svou kvůli svým nepřítelům«]. Smysl hebr. textu je ten, že Bůh činí ze zvatlajících nemluvnat mocné svědky své síly, kterou mohou postihnout i nepřítelé Boží [sr. Mt 21,16]. N. je biblickým pisatelům obrazem slabosti, nedospělosti, bezmocnosti a bezbrannosti, prostoty, v LXX pak i obrazem zbožných, kteří stojí pod zvláštní ochranou Boží

[Kral. v tom případě překládají »neumělý« Ž 19,8; »sprostný« Ž 119,130 a často »hloupý« Př 1,22.32; Ez 45,20].

V NZ je pojem n. překládáno jednak řecké *brefos* [= embryo, kojeneček L 1,41; 2,12.16; 18,15; Sk 7,19; 1Pt 2,2], jednak *nēpios* [= nedospělý Mt 11,25; L 10,21 a j.]. U Mt 21,16 jde o nedospělé [sr. Mt 21,15]; někteří vykladači však na základě L 19,37-40; J 12, 12.17 se domnívají, že nemluvnátka označují všeobecně učeňníky Ježíšovy, tedy obrazně: prosté, jednoduché, bezmocné, jichž si svět nevážil. V tomto smyslu jest chápati Mt 11, 25 = L 10,21. Bohu se zalíbilo skrytí poznání evangelia před moudrými a opatrnými a zjevití je chudým a hříšníkům, opovrženým a nemohoucím spoléhat na svou moudrost, na tělo a krev [Mt 16,17]. V tom právě je velikost Boží milosti. Proto Ježíš, sám tichý a pokorný srdcem, zve k sobě pracující a obtížená [Mt 11,28nn], kteří jsou s to v něm poznati a uznati Mesiáše [sr. 1K 1,19-29].

U Pavla překládají Kral. řecké *nēpios* jednak jako nemluvně [R 2,20; 1K 14,20; Ef 4,14 sr. Žd 5,13], jednak jako dítě [1K 13,11; 14,20; 1Te 2,7], jednak jako malíček [Ga 4,1.3]. Podle Pavla jsou děti jen v jednom směru příkladem pro dospělé, že totiž ještě v plné míře nepoznaly zlo, špatnost světa, že jsou nezkušené ve zlu [1K 14,20], ale jinak mu jde o to, aby jeho čtenáři co nejdříve vyrostli z dětského stavu křesťanství a nesli se k plnoletosti, kterou dává Kristus [Ef 4,13n]. Děti se dávají totiž ještě unašet každým větrem učení, kladou přílišný důraz na vnější dojmy a projevy Ducha, jako je mluvení jazyky [1K 14,19n], potřebují poručníků [Kral. ochránců], správců a pěstounů [Ga 3,24n; 4,1-3], protože jsou nedospělé a na úrovni otroků, ale dospělý křesťan se musí snažit vyrůst z této nedospělosti, jež si ještě zakládá na všelijakých spekulacích [gnosi 1K 13,10n]. Ovšem, Pavel se pokládá za učitele duchovních nemluvnat, a to větším právem než Židé [1K 3,1 sr. Ž 2,20]; proto je krmí mlékem [sr. Žd 5,12n], učí je počátečním základem učení o Kristu [sr. Žd 6,1], ale usiluje o to, aby se nesli k dokonalosti, k plnosti Ducha sv., jež se jeví přemáháním tělesnosti [1K 3,3n. U Korinťanů se jevila tělesnost v tom, že se dělili v řevnivě strany.]

Je vidět, že mezi Pavlem a synoptiky je jakýsi rozdíl v nazírání na pojem dítě, nemluvně: u synoptiků je nemluvně obrazem prostoty, potřebnosti, bezradnosti, jež činí otevřeným pro evangelium, u Pavla obrazem duchovní nezralosti, nedospělosti, které nutno překonat.

Nemoc [stč. = bezmoc, slabost, nedostatek]. *Lékařství. N. byla ve starověku všeobecně považována za trest božstev pro nedodržování hlavně kultických předpisů a náboženských ustanovení, takže výrazy označující »hřích«, jsou současně výrazy, označující

[490] Nemocný-Nemoudrost

n. U Platona je n. pokládána také za obraz mravního provinění, jež vede k vnějšmu neštěstí. Toto hledisko převládá ve SZ, jenže tu nejde o pouhý obraz, nýbrž o příčinnou souvislost mezi hříchem a Božím trestem [Dt 28, 58nn; 2Pa 21,18; Jb 33,19]. Hospodin žádá především obětí zkroutěného a potřebovaného ducha [Ž 51,18n]. Opuštění nepravosti a uzdravení ze smrtelné nemoci spolu těsně souvisí [Ž 103,3n sr. 31,11; 32; 107,17nn]. Něsti nemoci a nésti hříchy jsou obměnné pojmy [Iz 53,4.12; vůbec celá tato kapitola ukazuje na souvislost hříchu, bolesti, potřeby a nemoci]. I celé »národy« mohou být trestány n-i pro své hříchy [Iz 1,5n; Oz 5,12nn]. Zvláště v době židovství byl propracován příčinný vztah mezi hříchem a nemocí, ale n. je považována také za druh Boží milostivé kázně [sr. 2Pa 16,12] a za prostředek mimořádné Boží blízkosti.

NZ převzal z valné části sz názor na n., i když nevyklučoval přirozené příčiny [Mt 12,22nn; 17,18; Mk 2,5n; L 13,11.16; J 5,14; 1K 11,30; Zj 6,8; 16,8nn a j.]. Ježíš však prolomil židovský názor o mechanické souvislosti hříchu a n-i [J 9,3n; 11,4 sr. L 13,1n]. N. je pro většinu blahodárným kázeňským prostředkem otce Boží lásky [1K 11,32; 2K 4,17; 12,7nn]. Ježíš odpouštěl hříchy a uzdravoval [Mk 2,5nn; J 6,2; Mt 8,16n]; i apoštolové uzdravovali podle rozkazu Ježíšova [Mt 10, 8; Sk 19,12; 28,8; 1K 12,28] a bojovali proti n-i modlitbou i přirozenými prostředky [2K 12,8; Ko 4,14; 1Tm 5,23; Jk 5,13nn]. Mk 2,17 přirovnává Ježíš hříšníky k nemocným a staví se na stranu hříšníků, jimž chce pomoci k obecenství s Bohem. Jsou n-i k smrti [J 11,4] právě tak jako hříchy k smrti [1J 5,16]. 2Tm 2,17 přirovnává bludné učení k rakovině.

Zvláštní pozornosti zasluhuje Iz 53 svým učením o zástupném nesení n-i. Tuto kapitolu vztáhl NZ jistě v duchu Ježíšově na jeho utrpení a smrt [Iz 53,7n sr. Mt 8,17; Sk 8,32n; 1Pt 2,22.24n]. Jeho utrpení a smrt jsou nesením našich n-i, t. j. hříchů. Tim, že je vzal na sebe, také je odstranil. Podobná myšlenka je u Ez 4,4-8, ale tu nejde o zástupné nesení nepravosti, jež by přineslo smíření s Bohem, nýbrž jen o symbolické ztotožnění s hříšníky. Ap. Pavel v 2K 4,10nn mluví o svém utrpení [sr. 2K 11,27nn] jako o mrtvení Pána Ježíše na svém těle [Žilka: pečeť smrti Ježíšovy, Col: utrpení Ježíšovo] pro druhé [2K 1,5nn; Ko 1, 24 sr. Mt 5,11]. Je přesvědčen, že tak doplňuje míru utrpení, jež byla Bohem vyměřena pro tělo Kristovo [= církve] na této zemi a tak jaksi urychluje konečné vykoupění. Nejde tu o nějaké doplnění obětí Kristovy na kříži, jež dokonale vykoupila z hříchu [R 6,10], ale o zástupné umenšování toho utrpení, jež bylo Bohem určeno pro církev jako tělo Kristovo na tomto světě.

Někdy řecké *astheneia* je pojímáno ve smyslu ne-moc, slabost, mdloba [*Mdletí,

mdlítí]. Tak Pavel poukazuje na rozdíl mezi »tělem tělesným« a »tělem duchovním«, jehož dosáhnou věřící v Krista po vzkříšení. Tělo tělesné je ne-mocné [sr. Mt 26,41], duchovní mocné [1K 15,43n]. Ale i toto ne-mocné tělo se může státí jevištěm moci Kristovy, jež se dokonale zjevuje právě na pozadí tělesné mdloby [2K 12,9]. I Kristus, o němž platí 2K 13,3, byl ne-mocný, pokud chodil v těle [2K 13,4; Žd 5,2]. Ale Kristova [Boží] ne-moc [KraL: mdloba] byla silnější než lidé [1K 1, 24-27], protože v ní právě se zjevila Boží moc. A tak i ti, kteří jsou v Kristu, mají sice podíl na jeho ne-moci [2K 13,4], ale jsou silní mocí vzkříšeného Krista [2K 12,10], a tak jejich ne-moc je příčinou jejich chlouby [2K 11,30; 12,5.9.10 sr. 13,9]. Pavel ovšem zná i ne-mocné, slabé, mdlé u víře, k nimž silní u víře mají mimořádné povinnosti [R 14,1 sr. 1K 8,9nn; 9,22]. Ne-mocní u víře jsou ti, kteří se ještě cítí vázání předpisy své předkřesťanské minulosti [1K 8,7.10; R 14,2].

Nemocný. *Nemoc, *Mdletí, mdlítí.

Nemoudrost, nemoudrý. Ve SZ tak překládají Kral. tři různé hebr. výrazy, které na různých místech překládají také jako bláznovství [Ž 38,6; Př 5,23; 14,24 a j.], bláznivý [Ž 5,6; 73,3; 75,5; Jr 4,22]. Označují tím hlavně vlastnost člověka, nezakotveného v Bohu [nemoudrost a bláznovství patří k sobě právě tak jako nemoudrost a bezbožnost, bezbožnost a bláznovství Kaz 1,17; 2,12; 7,25; 10,13 sr. Ž 14,1]. Proto také n. a vina [Kral. »výstupkové« Ž 69,6] jsou paralelní výrazy. U Jb 12, 17.19 praví Kral., že Hospodin sám uvádí rádece a kníže na n. v hebr. textu stojí: vysvlečenost, nahota [sr. Mi 1,8].

V NZ se mluví o hněvivé n-i [L 6,11], t. j. o nerozumu, jež vede k nerozumným činům. 2Tm 3,9 označuje jako n. činy *Jannese a *Jambrese a těch, kteří v posledních dnech uvádí křesťany v blud. Pavel je nazývá lidmi na mysli porušeními a u víře spletenými, kteří sice zachovávají tvářnost zbožnosti, ale síly této zbožnosti není na nich znát. Někdy znamená n-ý tolik co nevzdělaný, prostý [R 1,14]; Pavel se cítil zavázán kázat i těmto lidem, i když ví, že n. je namnoze zaviněna svěhlavou neposlušností k Božímu zjevení [R 1,21.31]. V též smyslu nazývá Pavel v Ga 3,1.3 své čtenáře n-ými, protože nejsou povolní pravdě evangelia. N-ý [bláhový, nerozumný] je podle Pavla [1K 15,36] i ten, který se domnívá, že člověk bude vzkříšen se starým tělem, jež zetlí v hrobě [sr. 2K 5,1].

Řecký NZ má ještě celou řadu výrazů, jež Kral. překládají n-ý. Zidé podle Pavla se pokládají za vychovatele n-ých [hloupých], za učitele nemluvnat [t. j. pohanů], protože mají Zákon [R 2,20]. V 2K 11,1.16.19 užívá Pavel tohoto výrazu ironicky o sobě, když se srovnává s »moudrými« Korintány, kteří se stali snadnou obětí jeho odpuřků [1K 11,13-15; sr. 12,6.11]. Pavel ovšem cítí, že se ho přichytila nemoudrost, když se pro záchranu Korintanů musí chlubit; ví, že to není v duchu

Kristovu. Byl však k tomu přinucen. 1Pt 2,15 mluví o těch, kteří nespravedlivě pomlouvají křesťany z neloválnosti k vrchnostem, jako o n-ých. Křesťané je mají umlčovat dobrými činy [sr. R 13,3]. - Jiného řeckého výrazu je užito v R 10,19 [sr. Dt 32,21], kde barbarský národ, jenž si ani nezasluhuje jména národ, je nazýván n. A přece přijal evangelium, takže se Izrael nemůže vymlouvat na jeho nesrozumitelnost a nepochopitelnost [Kral. »nepoznal« překládá Žilka výstižněji »nepochopil«, Col: »neporozuměl«]. - Opět jiného řeckého výrazu je užito v Ef 5,15, kde nemoudrost je stavěna v protiklad moudrosti. Křesťané si mají vůči těm, kteří jsou vně, počínati moudře [Ef 5,17nn; Ko 4,5] a vykupovati [využívati] čas [snad k misijní činnosti]. - Konečně jiného výrazu je užito v Tt 3,9, kde se mluví o »nemoudrých otázkách« [Žilka: »pošetilé hloubání« sr. 1Tm 1,4; Tt 1,14], jež vedou ke sporům. Tentýž výraz překládají jinde Kral. jako blázen [Mt 5,22; 23,17.19] v protikladu proti moudrému [Mt 7,24.26] a opatrnému [Mt 25,2n.8; 1K 1,27; 3,18; 4,10].

Celkem možno říci, že n-é je vše, co vyvěrá z tělesného, přirozeného člověka, uzavírá se zjevení Božímu v Kristu, zatvrzuje se evangelium, což má za následek i porušenost mysli.

Nemoudře. *Nemoudrý.

Nemožné, nemožný. Je nasnadě, že pro biblického Boha, Stvořitele nebe i země a svrchovaného Pána dějin, není nic nemožného; On může všechno [Jb 42,2; Mt 19,26; Mk 14,36]; pomoci i poraziti [2Pa 25,8]; z kamení vzbuditi syny Abrahamovy [Mt 3,9], z neplodné učiniti matku [L 1,37 sr. Gn 18,10-14] a bohatého, jenž sám o sobě a svými silami je nezachránitelný, proměnit tak, že dojde spásy [Mt 19,26; L 18,27]. Na druhé straně může Bůh i duši i tělo zatratiti v pekelném ohni [Mt 10,28]. Jen dvoji věc Bůh nemůže: klamat [Žd 6,18] a zapřít svou věrnost [2Tm 2,13]. Toto přesvědčení víry o všemohoucí svrchovanosti Boží přenáší NZ i na Ježíše Krista [Mk 1,40; Žd 2,18; 4,15]. Jeho divy byly známením, že Bůh je s ním [J 3,2; sr. 5,30]. Věřící od něho očekávali všechno. Ale Ježíš i věřícím zaslubuje, že jim nebude nic nemožného [Mt 17,20 sr. Mk 9,23], bude-li jejich víra dokonalá [Mt 21,21n; L 17,6; sr. Za 4,7; 1K 13,2]. Ovšem, bez pomoci Kristovy, bez přebývání v něm, bez jeho přítomnosti nemohou ani učedníci nic učiniti [J 15,5; Mt 21,22; 1J 3,22; 5,14n]. Pavel se raduje, že všechno může v Kristu [F 4,13]. Víra jako spojení s Kristem je předpokladem vyslyšení modliteb. Bez víry je nemožné líbiti se Bohu [Žd 11,6], Bůh hříšníků neslyší [J 9,31].

Podle Mt 6,24 je nemožné, neproveditelné chtít sloužit současně Bohu a mamonu, neboť Bůh žádá celého člověka, tak jako na druhé straně mamon celého člověka zotročuje a tím odlučuje od Boha [sr. Ko 3,5]. Nejde tu jen o t. zv. vnitřní svobodu na mamonu, nýbrž o naprosté odloučení od něho. Bůh a mamon

se navzájem vylučují. Podle Mt 7,18 [L 6,43-45] je nemožné očekávat od špatného stromu dobré ovoce, od člověka v Bohu neza kořeněného ovoce Ducha [sr. Ga 5,19-22]. - O jiné nemožnosti mluví Žd 6,4. Toto místo navazuje zřejmě na L 12,8-10 a je v soulase s 1J 5,16. Chce říci, že ten, kdo odpadl od Krista, když předtím okoušel darů milosti - osvícení nejen ve smyslu přijetí křtu [sr. 2K 4,4; Žd 10,32], ale skutečného přijetí Krista za Spasitele; okoušení nebeského daru, t. j. vykoupění [sr. R. 5,15-17], Ducha sv. [sr. 2K 9,15], Božího slova [sr. Joz 21,45; 23,15; Za 1,13; Mt 4,4] a mocí věku budoucího, t. j. závdavkem, předjímku těch darů, které budou v plnosti dány až v posledních dnech [sr. Ef 1,14; 2K 1,22] - dostane tak zatvrzelé srdce, že nebude už schopen pokání [sr. Žd 10,26-31]. Toto napomenutí bylo namířeno především na křesťany židovského původu, kteří byli v nebezpečí, že zavrhnou Krista. Tím by se dopustili téhož činu jako ti, kteří Ježíše ukřižovali, činu tím horšího, že v něm poznali Syna Božího. Vydali by jej znovu v posměch druhých [sr. Mt 12,31; Mk 3,28]. Toto místo bylo v cirk. dějinách různě vykládáno. Tertulian se ho dovolával pro ustanovení, že ten, kdo jednou odpadl od církve, nesmí už být do ní přijat. Luther se domníval, že odporuje učení Pavlových epístol. Ale pisatel Žd v naprostém odpadlictví od Boha viděl Boží soud, jenž vrcholil zatvrzením [sr. Mk 3,29], a ilustruje to na půdě, která přes všechnu přijatou vláhu a péči vydává trní a bodláčí [Žd 6,7n sr. Gn 3,17n].

Nemra [Nu 32,3]. *Betnemra.

Nemuch, bratr Datanův a Abironův z pokolení Rubenova [Nu 26,9].

Němý. Němota byla ve starověku považována za těžký úděl, uložený božstvem nebo zlými duchy. Podobný názor máme také v bibli. Hospodin je původcem němoty [Ex 4,11; L 1,20.22] a ovšem i návratu řeči [Ez 24,27; 33,22]. Podle Iz 35,6 v době mesiášské bude prozpěvovat i jazyk němého. NZ spojuje němotu s ďábelstvím [Mt 9,32; 12,22; Mk 9,17.25; L 11,14] a důkazem Ježíšova mesiášství bylo právě to, že »rozkazoval němým mluvit« [Mk 7,37]. Mk 7,33n nám popisuje způsob, jak se němota léčila. Ježíš v pohanské krajině se přizpůsobil lidovému názoru. Ale už toto vypravování ukazuje na obrazný význam návratu řeči. Snad se tu myslí na budoucnost, kdy i pohané se stanou věřícími vyznavači evangelia. Podobný význam má snad i následující vypravování o uzdravení slepého [Mk 8,22-26].

Nenakvašený = prostý kvasu, bez kvasu [1K 5,7].

Nenávíděti. Nenávist je opakem lásky [Dt 21,15; 2S 13,15; Př 13,24; Kaz 3,8; Mi 3,2; Mal 1,2n]. Může mít ovšem různé stupně od omrzení a nepřekonatelného odporu [Gn 29,31.33; Dt 22,13.16; 24,3; Sd 14,16; 15,2;

[492] Neobletovat-Neobřez.

Iz 60,15] až k vyloženému nepřátelství [Gn 26,27; Sd 11,7; 2S 5,8; 13,22; 22,18.41] ať politickému nebo - a to především, ne-li výlučně - náboženskému [Ž 18,41; 21,9; 25,19; 69,15]. Bezbožník n-í spravedlivého [Ž 34,22; Př 29,10], často bez příčiny [Ž 35,19; 69,5]. Ale nenávist se nevyplácí [Ž 34,22]. Z přesvědčení o vyvolení Božím plyne názor, že Izraelovi nepřátelé jsou také nepřáteli Božími [Nu 10,35; Dt 7,15; 30,7; 33,11; Ž 89,24; 105,25; 129,5].

I Bůh n-í. Především falešný kult [Dt 12,31; Jr 44,4] bez poslušnosti srdce [Iz 1,14; 61,8; Oz 9,15; Am 5,21] a ovšem ty, kteří jej provozují a dopouštějí se bezbožnosti [Lv 26,30; Ž 11,5; 45,8]. Př 6,16-19 vypočítává šest věcí, které n-í Hospodin [sr. Př 8,13]. Zvláště nekanonická kniha Moudrosti trvá na přesvědčení, že Bůh nenávidí jak hřích, tak hříšníka. A jako Bůh nenávidí zlo, tak je mají nenávidět i zbožní [Ex 18,21; Ž 97,10; 119,104,128.163; Př 8,13; 13,5; 28,16; Am 5,15]. Ovšem nejde tu o přirozené hnutí lidského srdce, nýbrž o odpor věřícího člověka vůči zlu, kterého se vášnivě zřiká, protože je sám Bůh nenávidí. Zbožný se tu ztotožňuje s Božím úsudkem o zlu [Ž 26,5; 101,3; 119,113; 139,21n]. Zbožný miluje dobré a n-í zlé, zatím co bezbožní milují zlé a n-í dobré [Mi 3,2]: kázeň [Ž 50,17; Př 5,12], *umění [Př 1,22.29], domlouvání [Př 12,1], ponížení [Př 26,28], upřímné [Př 29,10], spravedlivé [Ž 34,22] a p.

Bible ovšem mluví také o nenávisti k Bohu [Ex 20,5; Dt 5,9; 7,10; 32,41.43], jež se projevuje vědomým a úmyslným přestupováním jeho zákonů a lhostejností k nim, pronásledováním a zesměšňováním zbožných. Tato nenávist je znamením vzpoury a zatvrzení. Proto se žalmista ve svých modlitbách obrací proti Božím nepřítelům [Ž 68,2; 74,4.23; 83,3; 139,21] a těší se, že budou zahubeni [Ž 34,22; 35,19; 86,17].

Nenávist vůči bratru a bližnímu je ve SZ zakázána [Lv 19,17; Dt 19,11]. Ale rabinští vykladači všelijak omezovali toto přikázání a ukazovali, že je třeba nenávidět epikurejce, svůdce a uduvače [sr. Mt 5,43], jiní však v nenávisti viděli kořen všeho zla.

V době nz bylo mezi Židy všeobecným pravidlem milovat bližního a nenávidět nepřítele [Mt 5,43]. Jen první část tohoto pravidla je ve SZ [Lv 19,18], kdežto druhou část přidával průměrný Žid jako »domyšlení« Božího příkazu. Že toto heslo v židovství doby Ježíšovy skutečně bylo takto výslovně formulováno, je doloženo spisy židovské sekty z této doby, které byly r. 1947 objeveny v jeskyni u Mrtvého moře. Ježíš však zásadně zakazuje splácet nenávist nenávisti [L 6,27] a zavazuje učedníky k milování i nepříteli [Mt 5,44]. Ovšem, učedníci a už před nimi zbožní byli a budou nenáviděni [L 1,71; 6,22.27], zvláště v »posledních dnech« [Mt 10,22; 24,9; Mk 13,13; L 21,17]. Zejména Jan vidí v této ne-

návisti poslední důsledek toho, že se v Kristu zjevila láska Boží a tím byla vyprovokována tma k nenávidění světla [J 1,10; 3,19n]. Svět proto nenávidí Ježíše i jeho učedníky [J 7,7; 15,18; 17,14; 1J 3,13; L 19,14] a proto i Boha [J 15,23n]. Nenávist je tu chápána jako démonická síla [1J 2,9.11; 3,15; 4,20], ovládající tento svět. Právě proto musí křesťan milovat bratří, aby byl světlem tomuto světu a nebydlil »v temnosti« [Tt 3,3], ve starém éonu [1K 3,3; Ga 5,20].

Jsou ovšem věci, které n-í i křesťan anebo ten, jehož se dotýká Duch svatý, byť skrze Zákon [R 7,15.17n]. Zvláštního druhu nenávist je popisována u Ju 23. Bludář má sice okoušet starostlivou péči sboru, ale přitom se má sbor varovat i dotyku jeho šatů, aby se neposkrnil. Sem patří také Zj 2,6, kde se mluví o nenávisti k Mikulášencům. Ovšem, zde už můžeme spatřovat přechod k jinému významu nenávisti, jež se vyskytuje v NZ. Jestliže láska spojuje, nenávist odlučuje. Nenávist může tedy znamenat odloučení, opouštění, vzdání se něčeho nebo někoho [L 14,26]. Učedník Ježíšův je volán do služby. Musí být tedy hotov vzdát se i nejužších svazků právě tak, jako voják při mobilisaci. Nenávidět duši [= život] znamená tedy vzdát se svého soukromého povolání, svých zálib, ano i nasadit život, vyžaduje-li toho služba Ježíšova [J 12,25; Mt 19,29]. V tom smyslu jest rozumět také Mt 6,24. Nejde tu tedy o nenávist v psychologickém slova smyslu, nýbrž o vědomé zřeknutí, odmítnutí, odvrát a sebezapření [Mk 8,34; L 9,23; 14,27] kvůli Kristu. Zřeknutí, odmítnutí, které neroste z lásky a k lásce, nemůže se dovolávat NZ. Jde o svaté odmítnutí a odvrát od zla a o spojení s Kristem bez ohledu na lidské spojení a přirozené závazky. Je příznačné, že Zj 2,6 mluví o nenávidění skutků Mikulášenců, nikoli Mikulášenců samotných.

O nenávisti Boží se mluví v Ř 9,13 v citátu z Mal 1,2n, když se chce zdůraznit svrchovanost Boží ve *vyvolení k určitému úkolu [sr. Dt 7,6-8], jeho nezávislost na lidských předpokladech, jeho soudní moc. Žd 1,9 [Ž 45,8] popisuje Krista jako toho, který miluje spravedlnost a nenávidí nepravost. Tím je popsán Kristův soudcovský úřad.

Neobletovat. *Oblevovat.

Neobřacený. *Chléb podpoelný neobracený« má být podle Oz 7,8 Efraim proto, že se smísil s pohany [Kral. národy; sr. Ž 106,35n.39]. Tradiční výklad myslí na neustálenost charakteru Efraimova [ani studený ani horký, částečně Izrael, částečně pohan]. Kral. jsou bliže pravdě, když vykládají, že Efraim bude okolními nepřáteli sněden ještě neupečený. Ve skutečnosti chce prorok vyjádřit, že Efraim bude naprosto zničen, jako shořel chléb, jenž při pečení není obracen [L. Köhler].

Neobřezanec, neobřezání, neobřezaný, neobřízka. Těmito výrazy označuje bible jednak ty z Izraelců, kteří ještě nebyli obřezáni, jednak pohany, kteří nepatřili k lidu Božímu, na rozdíl od Izraelců [*Obřízka], a konečně

symbolicky neobřezanost srdce, uší a p. V prvním smyslu na př. Gn 17,14; Ex 4,25; Lv 12,3; ve druhém Gn 17,36; Ex 12,48; Sd 15,18; 1S 14,6; 17,26.36n; 2S 1,20; Iz 52,1; Jr 9,26; Ez 28,10; 32,19nn; sr. Ga 2,7; R 2,27; ve třetím Lv 26,41; Jr 4,4; 6,10; 9,26; Ez 44,7,9 sr. Sk 7,51. Neobřezané srdce = nekající srdce, zarostlé předkožkou pychy a neposlušnosti. Obřízka je tu symbolem plného odevzdání srdce pravému Pánu; jinak je podle názoru proroků jen prázdným obřadem [Jr 4,4; 9,25n; sr. Dt 10,16]. Neobřezané uši, zarostlé jakoby předkožkou, takže nejsou schopny naslouchat a slyšet Boží slovo [Sk 7,51]. Neobřízka je v NZ nakonec term. techn. pro pohanství, obřízka pro židovství [R 2,27; 1K 7,18n; Ga 5,6; Ef 2,11; Ko 3,11].

Neodpouštění těla, doslovně týrání, umrtvování těla [Ko 2,23]. V Kolosách se uhnízdil názor, že umrtvováním těla [zřikáním určitých pokrmů a nápojů, sr. R 14,21], askesí lze dosáhnout hlubší zbožnosti. Pavel to prohlašuje za »libovolné pobožnickářství« [Žilka] a ukájení tělesnosti.

Neohbitý, stč. = neohebný, nehbitý [Ex 4,10].

Neoklamavatelný = neklamný, ne lživý [1J 2,27].

Neopatrný = nerozumný [Ef 5,17]. *Opatrnost.

Neošemetný = nepokrytecký, nepředstíraný, upřímný, nelíčený [2K 6,6; 1Tm 1,5; 1Pt 1,22].

Nepatrný buď ve smyslu bezvýznamný [Př 22,29] nebo doslovně »ne patrný« = neznamatelný [L 11,44]. Náhrobní kameny musely být před velkonočními svátky bílény, aby se jim poutníci k svátkům mohli vyhnouti. Dotyk s hrobem totiž znečišťoval sedm dní. [Nu 19,16].

Neplodný. Neplodnost byla v Izraeli považována za největší trest, jakým mohl Bůh postihnouti člověka, zvláště ženu [Gn 29,31; Sd 13,2; 1S 1,5-7; Oz 9,14; L 1,7]. Četná rodina byla považována za zvláštní Boží přízeň a požehnání [Ex 23,26; Dt 7,14; Ž 113,9]. O tom zvláště svědčí píseň neplodné Anny [1S 2,1-10] a slova Alžběty [L 1,25].

Nepobožný = *světský [1Tm 6,20; 2Tm 2,16].

Nepoctivý. V 1K 12,23 ve smyslu »neslušný, nepočetný« o údech těla, které třeba zakrývat.

Nepochybný. Kral. v Žd 10,23 spojují nepochybnost [spolehlivost, pevnost] s nadějí, které se mají věřící držet. Jiní překladáci mají za to, že se tato vlastnost vztahuje na postoj věřících, a tlumočí text: »Podržujeme neúchylně naději« [Žilka], »neohrožené se držíme vyznání své naděje« [Hejčl].

Neporušitelnost = nepomíjitelnost, nesmrtnost [1K 15,50.53; Ef 6,24; 1Pt 3,4; R 1,23; 1K 9,25; 1Pt 1,4.23].

Neporušitelný [Žd 7,16] = nezničitelný. Citát ukazuje na vyvýšenost velekněžství *Ježíše Krista nad sz velekněžstvím. Je to vele-

kněžství podle řádu *Melchisedechova [Ž 110,4], jehož se dostalo zmrtvýchvstalému Kristu [Žd 7,25-28], ale už v pozemském Ježíšovi působil věčný Duch [Boží přítomnost v něm; sr. Žd 9,14]. Proto byl pln nezničitelného života, takže i v umírání stál svrchovaně nad smrtí jako její Pán.

Neposlušenství, neposlušný [*Poslouchat, poslušenství]. V NZ překládají tak Kral. předně řecký výraz *apeithēs* a t. p., jenž znamená jednak n. v našem slova smyslu [rodičů neposlušní R 1,30; 2Tm 3,2], jednak nevěru jako odpor proti spasitelné vůli Boží [Žd 3,18], za druhé řecké *parakoē*, označující nedbání a odpor proti zjevené vůli Boží, jež zavazuje [R 5,19; 2K 10,6; Žd 2,2].

Nepoškvrněný. Ve SZ tak Kral. překládají v Pis 6,8 hebr. výraz, který jinde tlumočí jako dokonalost [Jb 21,23], upřímnost [upřímný Ž 37,37; 64,5; Př 29,10; Jb 1,1.8; 2,3; 8,20; 9,20-22 ve smyslu zbožné a celé odevzdanosti Bohu], prostota, umírněnost v protikladu proti divokosti a náruživosti [Gn 25,27].

V NZ označuje *aspilos*, jeden ze čtyř řeckých výrazů, kultickou čistotu, v přeneseném smyslu čistotu mravní [1Pt 1,19 bezhříšnost o Ježíši Kristu; mravní dokonalost v odlišenosti od světa Jk 1,27 sr. 2Pt 3,14; 1Tm 6,14]; druhý *amiantos* neschopnost činit zlé, nepřístupnost zlu. O Kristu praví Žd 7,26, že je jako nejvyšší kněz svatý [náboženská hodnota], nevinný [kulturní schopnost], nepoškvrněný [mravní hodnota], který se nedopustil žádné nepravosti [Sr. Žd 13,4; 1Pt 1,4 a první n. Jk 1,27]. Třetí *amómos* označuje kultickou, ale také mravní bezvadnost [Ef 1,4; 5,27; Ko 1,22; Žd 9,14]. Tento výraz překládají Kral. také: bez úhony [Ju 24; Zj 14,5] nebo: bez obvinění [F 2,15]. Čtvrtý *amemptos* označuje to, čemu nelze nic vytýkat [1Te 3,13]. XX

Nepovolný. Ve SZ ve smyslu tvrdý, krutý, násilný, tvrdší [2S 3,39 sr. Ex 32,39; sr. Iz 65,2; R 10,21]. Sk 17,5 užívá slova *apeithēs*, které Kral. jinde překládají *neposlušný [ve smyslu odporující Božímu slovu]. V nejlepších řeckých textech však tento výraz chybí. Téhož výrazu je užito R 10,21; 1Pt 2,8; 3,20 [ve smyslu neposlušný]. V 1Pt 2,7 je v původním textu řečeno: nevěřící.

Nepravé, nešlechtné, zlé, zavrženíhodné, bezbožné [Dt 15,9 sr. 1S 30,22; Dt 13,13; Sk 18,14 = krivda].

Neprávé = neprávem, nesprávně, nenáležitě [Lv 19,15.35; 2S 24,17; 1Kr 8,47; Jb 8,3; Ž 106,6; Př 28,21].

Nepravost. Tímto výrazem překládají Kral. 12 hebr. pojmů, daleko nejčastěji však pojem *’ávón* [více než 100 krát]. V hebr. textu SZ se vyskytuje 231 krát, což samo ukazuje na jeho důležitost ve sz teologii. Označuje něco zkriveného [na př. zkrivená cesta], tedy i čin, který je výrazem toho, že člověk sešel se správné

[494] Nepravý

životní cesty, a to úmyslně; že vypadl ze smlouvy s Bohem. Nejde jen o zbloudění nebo o přestupek či o opomnutí nějakého přikázání, nýbrž o čin, který vyvrhá z nesprávného smýšlení, životního zaměření, jež stojí v rozporu s vůlí Boží. Nejde o hřích z omylu [Lv 4,2,27; Nu 15,27], nýbrž o čin, který je páchán s vědomím viny, provinění, přechinu [Jr 30,14n; 33,8]. Proto SZ rozlišoval mezi *přestoupením, *hříchem a nepravostí [1S 20,1]. Rozumí se, že pro sz pojetí nemůže být žádné n-i [opaku pravdomluvnosti, spravedlnosti a přimosti] v Bohu [Dt 32,4; 2Pa 19,7; Jb 34,10; 36,23; Ž 92,16; Jr 2,5]. Tím spíše n. odlučuje od Boha [Iz 59,2]. Bůh *navštěvuje n-i otců na synech [Ex 20,5; Lv 18,25; Jb 11,6; Iz 13,11; 26,21; Jr 32,18], ale i n-i vlastní jímají hříšníka [Př 5,22; Iz 50,1; Jr 31,30]. Na druhé straně však je SZ přesvědčen, že Bůh neměří svůj soud podle lidských nepravostí [Ž 103,10], protože by pak nikdo neobstál [Ž 130,3]; naopak Bůh tomu, kdo vyznává svou n., odpouští [Ž 51; 85,3; 103,3] a slibuje, že přijde doba, kdy odejme n-i svého lidu [Iz 33,24; 40,2; 53,6,9,11; Jr 33,8; Mi 7,18; Za 3,4].

Jiné hebr. výrazy, které Kral. překládají jako n., označují jednak násilí, bezprávi, krutost [Gn 6,11; 49,5; Ž 11,5 sr. Ž 18,49; Abd 10], jednak modlářství [Jb 31,3; 34,8,22; Ž 5,6; 6,9; 92,8 a j., Činitelé nepravosti], jednak nepoctivost, vyděračství [Dt 32,4; Jb 34,32; Ez 18,26 sr. Ez 28,18; Dt 25,15n], jednak nespravedlnost [2Pa 19,7; Jb 6,29n; Ž 125,3 a j.], jednak zlo [Neh 13,17], lež, podvod, nevěrost [Ž 7,15], neštěstí [Ž 7,17; 140,10 sr. Jb 4,8] a hřích ve smyslu odpadnutí od Boha [Joz 24,19].

V NZ jde hlavně o dva řecké výrazy, jež Kral. překládají slovem n. První z nich je *anomia* [přídavné jméno *anomos*], jež znamená bezzákonnost [sr. Ř 2,12; 1K 9,21], protizákonnost, přestoupení zákona [sr. 1J 3,4]. Tímto výrazem může být označen každý hříšný čin, aniž se při tom myslí na určitý zákon, který byl tímto činem přestoupen [Ř 4,7; Tt 2,14; Žd 8,12; 10,17], nebo stav, vzniklý životem bez zákona [Ř 6,19], opak biblické *spravedlnosti [Žd 1,9]. N. a spravedlnost se vzájemně vylučují [2K 6,14 sr. Mt 23,28]. V čem tato n. záleží, je patné z 2Te 2,3-7, kde Kral. »člověk hřícha« lze také překládat »člověk nepravosti« [sr. v. 7]. Jde tu v podstatě o vzpouru proti Bohu a odcizení od něho [sr. 1J 3,4,6,9]. Rozmnožení n-i vede k ochlazení lásky [Mt 24,12 sr. 1J 3,11]. Je otázka, zda ve sz citátech Mt 7,23 a 13,41 jsou míněni modláři anebo hříšníci vůbec. Přídavné jméno *anomos* [bezzákonný] překládají Kral. buď »bez zákona« [myšlen je Zákon Mojžišův: Ř 2,12; 1K 9,21, který pohané neměli], nebo nešlechterný [L 22,37; Sk 2,23; 2Pt 2,8], nepravý [1Tm 1,9] nebo konečně bezbožník [2Te 2,8]. Těmito posledními výrazy jsou míněni nikoli jen ti, kteří přestupují

Zákon Mojžišův, nýbrž nešlechterníci v nejširším slova smyslu.

Řecké výrazy *adikia*, *adikéma*, *adikos*, jež i v řečtině jsou často synonyma výrazů *anomia*, *anomos* a označují doslovně vše, co nějak porušuje řád, mrav, právo, překládají Kral. výrazy n. [L 13,27; 16,9,11; J 7,18; Sk 1,18; 8,23; 24,20; Ř 1,18,29; 2,8; 6,13; 1K 13,6; 2Te 2,10,12; 2Tm 2,19; Jk 3,6; 1J 1,9; 5,17; 2Pt 2,13,15; Žj 18,5 a j.], nepravý, -é [L 16,8,10; 18,6,11; Sk 18,14], nespravedlivý [Mt 5,45; Sk 24,15; Ř 3,5; 9,14; 1K 6,9; Žd 6,10; 1Pt 3,18], bezprávi [2K 12,13]. Už tato překladová bohatost ukazuje na obsažnost řeckých pojmů. Nás zde zajímají místa, kde Kral. mluví o n-i. Především tu jde o označení mamony [L 16,9 sr. v. 11] jako mamony n-i. Miní se tím buď majetek neprávem, nepoctivě nabytý [což však se zdá být u Ježíšových učedníků vyloučeno], anebo tu jde o označení mamonu jako ploditele nepravosti, nebo konečně je tu zdůrazněna klamavost, pomíjitelnost, nespolehlivost mamony [sr. Sk 1,18; 2Pt 2,13; 15. k věci, ne k výrazu sr. i Mk 4,19] v protikladu proti pravému, skutečnému bohatství [Kral.: »spravedlivé« v. 11]. N. u L 13,27 je buď převod hebr. *šeker* [= lež, nepravda, faleš, marnost, sr. Ž 119,69. 163; 144,8,11], anebo jde o samostatný, na LXX nezávislý překlad Ž 6,9, kde je užito slova »áven, označujícího nicotu modlářských a čarodějných praktik. Míněn jest opak pravdy [v paralelách u Mt 7,23 a 13,41 je užito v řečtině výrazu *anomia* v Ž 6,9 LXX], jež podle J 7,18 záleží ve hledání chvály a cti Boží. N-i se podle toho dopouští ten, kdo hledá svou vlastní chválu. N. jako opak pravdy je také ve 2Te 2,10. Jejím původcem je Antikrist a v posledku satan [2Te 2,9], který využívá i jazyka za nástroj své působnosti [Jk 3,6]. Ti, kdo podlehnou klamu [Kral. »podvodu«] n-i a oblíbí si ji, hynou. Jedinou záchranou je láska k pravdě, t. j. k evangeliu, a víra v pravdu [2Te 2,12]. V též smyslu jest chápati 1K 13,6, kde pravda je přijetí evangelia, nepravost odpor k němu [sr. Ř 2,8; 6,13], takže n. stojí velmi blízko bezbožnosti [Ř 1,18] a falešnému učení [2Tm 2,16-19]. N., plynoucí z falešného kultu [Ř 1,19-23] a z mravní zvrácenosti [Ř 1,24-32], může dokonce překážeti pravdě a potlačovati ji [Kral. »pravdu Boží v n-i zadržovati« Ř 1,18]. Je tedy n. v podstatě odpor proti Bohu; odpor proti Bohu poutá člověka tak, že je bezmocný a slepý [Sk 8,23]. Zvláště Janovská literatura vyzdvihuje spojitost n-i s hříchem [1J 1,9; 5,17; Žj 18,5]. Ko 3,22-25 varuje otroky před pácháním n-i, protože nejen ve světském životě, nýbrž i před Bohem platí zásada: »Kdo n. [křivdu] páchal, odměnu své nepravosti vezme« [Žilka: »sklidí to, čím se provinil«]. *Skoditi. *Ublížiti.

Nepravý [stč. = nešlechterný, nespravedlivý, nezákonný, vinný]. Tak překládají Kral. ve SZ šest různých hebr. výrazů, většinou těch, jež spadají též pod heslo *Nepravost.

Hebr. *'áven* [= lež, klam, neštěstí] překládají jako n. u Iz 10,1; 55,7; 59,7; Z 36,4; Př 6,12; hebr. *rášá'* [= bezbožný, nešlechtný] tlumočí výrazem n. v Dt 25,1; Př 17,15; Mi 6,11; hebr. *chámás* [= násilný, protiprávní, falešný] v Ex 23,1; 2S 22,49; hebr. *'ável* [= nepoctivost, bezpráví] v Př 29,27; hebr. *tákan* [= vyzkoušený, zvažovaný] tlumočí v záporu pasiva n. v Ez 18,29 sr. Ez 33,17,20, kde totéž slovo překládají »pravá« [cesta]. Hebr. *kén* [= pravý, správný, dobrý, sr. 2Kr 17,9; Jr 8,6] překládají v záporu n. [ne pravý] u Jr 23,10.

Také v NZ jde o překlad týchž řeckých výrazů [anomos Mk 15,28; 1Tm 1,9; *adikos*, *adikia* L 16,8.10.11; 18,6; 1K 6,1; 2Pt 2,9], o nichž je pojednáno v hesle *Nepravost. Jde o protiklad spravedlivého, o toho, jenž pohrdá božským právem [1K 6,1], setrvává ve zlém, takže je zralý pro Boží soud [2Pt 2,9], o nepoctivce [L 16,8.10], jenž převrací právo [L 18,6], o bezbožníka [Mk 15,28], nešlechtníka, jenž nedbá na žádný zákon [1Tm 1,9].

Neprotřený, o cestě u Jr 18,15. Míněna je cesta neupravená kamením, nenasypaná, nezvýšená, nedlážděná [sr. Iz 57,14; 62, 10; Př 15,19].

Nepřizetelnost. Tak překládají Kral. dva hebr. výrazy, z nichž první [*šal*], jen jednou se ve SZ vyskytující, znamená patrně nedbalost, bezstarostnost, přečin [2S 6,7], druhý [*š'gágá*] neúmyslné provinění, nechtěný hřích [Kaz 10,5].

Nepřátelsky, nepřátelství. *Nepřítel.

Nepřevyšný = nesmírný, přenesmírný [Ef 2,7].

Nepřikrytý. *Přikrytí.

Nepřirovnávati se = nepřizpůsobovati se, nedat se řídit, nepřijímati tutéž podobu [1Pt 1,14]. *Přirovnávati se.

Nepřístupitelný = nepřístupný, nedostupný [1Tm 6,16].

Nepřítel. Hebr. výraz pro nepřítele [většinou *'ójeb*; někdy *'ár* 1S 28,16; Z 139,20 chápán jako aramaismus souznačný se *sár* ve smyslu odpůrce, působícího muka, neštěstí Gn 14,20; Nu 10,9; Z 27,2 a j., nebo různé tvary sloves *sárar* Est. 3,10; Z 6,8; a *sáné'* ve smyslu nenávistník Ex 1,10; nebo *šórér* ve smyslu špehující osobovatel Z 54,7; 56,3; 59,11] označuje osobního odpůrce i protivníka lidu, lidského i démonského, ať už jde pak o vzájemné nepřátelství pohanských národů mezi sebou [1S 29,8; Na 3,11.13] nebo o osobní nepřátele v každodenním životě [Ex 23,4; Nu 35,23] anebo konečně o odpůrce Izraelců jako celku. Ale poněvadž poměr mezi Izraelci a okolními národy nebyl jen čistě politický, nýbrž převážně a především náboženský, označoval pojem n. každého, kdo stál ve službách cizích bohů, tedy nepřátelsky k Hospodinu a tudíž i k jeho lidu. V posledu tedy n. označoval případně každého Neizraelece vůbec. Nebo viděno s druhé strany [jsme tu v kruhu]: Každý pohan byl n-em vyvoleného lidu a jeho krále, v důsledku toho pak i jeho Boha, takže

n. Izraelův je souznačný s nepřítelem Božím [Ex 23,22; Iz 1,24]. Porážka Izraelova je potupou jména Božího [Joz 7,8n], ale také výrazem změněného poměru Božího k vyvolenému lidu [Sd 2,14.18 sr. Z 44,14; Jr 50,12], Davido cizoložství dává příčinu Božím nepřátelům, aby se rouhali [2S 12,14]. V t. zv. královských žalmech mohou býti oni odvěci nepřátelé Boží konkretisováni jako nepřátelští sousedé, pohané, tedy vnější nepřátelé [Z 44, 60; 68,74; 79,83]. [Sr. *Národ.] N-em se však může stát i »spoluobčan«, zvláště bohatá knížata [Z 58], která vynášejí »nátlak mimo spravedlnost« [Z 94,20], vraždí vdovy a přichází a odsuzují krev nevinnou [Z 94,6.21], berou úplatky [Kral. »vzatky« Z 26,10], rozsuzují nespravedlivě [Z 69,5] a p. Žalmisté se cítí ohroženi kletbami nepřátel [Z 7,7.13; 52,4; 57,5; 64,4] [Sr. *Nedopatření] a za nejhorší zkušenost pokládají, když bývalý přítel se promění v n-e [Z 35; 55; 109]. Poněvadž pak žalmista je ujistěn svou nevinou, stává se mu v posledku n-em každý odpůrce zbožného [Z 55,3n] a bezbožník, nešlechtník je současně Božím n-em [Z 37,20]. Není divu, že potření, pokofení n-e a vyhubení jeho jména Izrael ve svých nadějích nejen očekává [Nu 24,18; Dt 7,24; 9,14; Z 23,5; 110,1n; 132,18; Iz 60,10-18; 62,8; Mi 5,9; Sof 2,8-10] a prosí za ně [Jr 17,18; Z 40,15 sr. 70,3; 71,13], ale i pokládá za svou povinnost [Dt 12,3; 20, 10-17]. Izraelec byl přesvědčen a proroky znovu a znovu o tom ujišťován, že to je Bůh, který vyhladil nebo vyhladí jeho [a to znamená vlastně svoje] nepřátele [2S 7,9; Iz 1,24; Z 37,20; 56,10; 59,11; 60,14 a j.]. S n-em nesměl Izraelec uzavřít smlouvu [Dt 7,1nn], neměl s ním jisti [1Kr 13,7-24], protože společné jídlo znamenalo vlastně mírovou smlouvu [sr. Z 41,10], ale protože se neobešlo bez obětí, byl to i závazek vůči příslušnému božstvu onoho nepřátele, což ovšem vždy byla zrada na Hospodinu. Byla-li však smlouva uzavřena ve jménu Hospodinově, třebaš neoprávněně, musela být dodržena [Joz 9]. Tento odpor k n-i byl stupňován až k nenávisti [Z 31,7; 139,21n].

V NZ je n. především označením odpůrce Izraelova [L 1,71.74; 19,43], svědků Božích [Zj 11,5.12] a učedníků Kristových ve vlastní rodině [Mt 10,36 sr. Mi 7,6], zvláště pak odpůrců Božích a Kristových, jeho kříže i spravedlnosti [L 19,27; F 3,18; Sk 13,10 sr. Mk 12,36; Sk 2,34n; 1K 15,25; Žd 1,13; 10,13; Z 110,1]. Mezi nepřátele Boží počítá Pavel i smrt [1K 15,26]. Do této řady snad patří i n. [opak bližního], kterého Ježíš nařizuje milovat [Mt 5,43n]. Jde i o náboženského odpůrce a protivníka [sr. 2Te 3,15], n-e církve, v protikladu k bratrovi, o nenávistníka pro evangelium. Tím spíše je nutno milovat osobního n-e!

Podle Pavla je každý »přirozený« člověk n-em Božím [Ř 5,10; 8,7; 11,28; Ko 1,21 sr. Jk 4,4]. Nepřátelství mezi lidmi jsou vypočí-

[496] Nepřítelkyně-Neslušné

tána mezi skutky těla [Ga 5,20 sr. L 23,12]. N-em, způsobujícím nepřátelství mezi lidmi a k Bohu, byl podle Pavla i Zákon, dokud nebyl odstraněn Kristem [Ef 2,14,16]. N-em je ovšem i ďábel [Mk 13,24nn; L 10,19].

O osobním n-i v denním životě mluví Pavel R 12,20 a Ga 4,16.

Nepřítelkyně. Poměrně vzácný výskyt tohoto výrazu v Písmu sv. [Mi 7,8,10; R 8,7; Jk 4,4] vedle hojného výskytu výrazu *nepřítel, zvláště v českém překladu ani nedává tušiti, jak významnou úlohu hrála Nepřítelkyně Boží v představách Izraelových, jak o tom svědčí zvláště starší části SZ. Zatím co v nich *Satan [sr. *Ďábel] zaujímá postavení naprosto podružné, pokud je vůbec o něm řeč, setkáváme se na jeho místě právě s bezejmennou Nepřítelkyní. Je to zřejmě ohlas staroorientálních mytů o obludné Tiámatě, kterou bůh-stvořitel Marduk byl nucen nejprve přemoci, měl-li stvořiti nebe a zemi. I Izrael mluvil řečí své doby a vyjadřoval svoje náboženské zkušenosti obrazy tehdy všeobecně srozumitelnými. Tak na př., když Hospodin vyzývá k boji proti *Edómu [Abd 1], nejde o »zemi Idumejskou«, jak přeložili naši Kraličti otcové pod vlivem Septuaginty, nýbrž o naddějinnou nepřátelskou mocnost, v hebrejštině označenou prostě »Ona«. S touž Nepřítelkyní se setkáváme na př. i u Nahuma [z českého textu zase neviditelné], kde nejdříve je charakterisována jako Moře, jež Bůh svým domlouváním vysušuje [Nah 1,4]. Obdoba babylonské Tiámaty tu je nesporná. Tato odvěká Nepřítelkyně pak v dalším přijímá tvářnost nepřátelského Ninive [Nah 2,8], jakože vždycky se tyto temné mocnosti projevují nějak v konkrétních nepřítelích Hospodinových i jeho lidu. Nejde v Písmu přece o neosobní a neživotné fantasie, nýbrž o velmi

Nergal. Skulptura ze Sargonova paláce v Chorsabadu, kde po dvou tyto sochy zdobily čtyři brány paláce.

reálné skutečnosti, s nimiž se věřící musí ve vši vážnosti vypořádat. B.

Ner [= lampa]. - 1. Benjaminovec, syn Abielův, otec Abnerův [1S 14,51]. On anebo Abner byl strýcem Saulovým [1S 14,50]. Byl-li Abner strýcem Saulovým, byl N. jeho dědem a pak byl totožný s 2. N-em, synem Jehielovým a otcem nebo vzdálenějším předkem Saulova otce *Cisa [1Pa 8,33; 9,35n].

Nereus [R 16,15], křesťan v Římě, snad syn Filologův. Podle tradice byl sťat za císaře Nery.

Nergal, hlavní božstvo assyrsko-babylonské, původu babylonského, pán planety Marsu, pohlavář bohů, bůh víchric, moru a válek, přinášející zkázu. Byl ctěn nejvíce v městě Kuta [2Kr 17,30]. Okřídlený lev, jak jej vidáme na palácích a chrámech v Ninive a Suzan, byl jeho symbolem. Jméno Nergal znamená snad »velký bojovník«.

Nergalšaretser [= Nergali, chraň krále!], jeden z knížat [hlavní mág, Kral. Rabmag] babylonských, který spolu s jinými vysvobodil Jeremiáše z vězení [Jr 39,3,13]. Řekové jej jmenují Neriglissar. Oženil se s dcerou Nabuchodonozorovou, zavraždil svého švagra Evil-merodacha a stal se jeho nástupcem [560-556 př. Kr.].

Neri, předek Ježíšův, otec Salatielův v rodokmenu, uvedeném u L 3,27.

Neriáš [= Hospodin je lampa]. Syn Maa-seiášův, otec Bárucha a Saraiáše [Jr 32,12; 36,4; 51,59].

Nerozřádnost [Př 13,23]. *Rozřádnost, rozřádný.

Nerovně, nerovně. *Rozumný.

Nerv. Jb 30,17 je jediné místo v bibli, kde Kral. mluví o nervech. V jejich mluvě ovšem n. neznamená to, co my takto dnes nazýváme, nýbrž stejně jako původně latinské neurus šlachy. Sami připomínají, že jini překládají »žily, pulsovni žíly«. Hebr. výraz [*arak*] souvisí se slovesem hrýzti, hlodati. Karafiát překládá jiné hebr. slovo [*šor*] výrazem n. [Př 3,8]. Kraličti totéž slovo překládají »život« nebo pupek [pupečná šňůra Ez 16,4]. XX

Nerád [1K 14,33] = zmatek, roztržka [sr. Jk 3,16]. *Rád.

Nerádně [2Te 3,6] = nepořádně, doslova: netaktně.

Nesib [= sloup], místo v pokolení Judově v rovině Šefela [Joz 15,43]. Eusebius a Hieronymus znali místo téhož jména při silnici mezi Eleutheropolis a Hebronem. Dosud jest zde vesnice Beit Nesib.

Nesličný [stč. neslušný, ohavný, nepěkný, nehezky, nepříjemný a p.]. Tak překládají Kral. hebr. *tóhū* [Gn 1,2; Jr 4,23], jež jinde tlumočí jako poušť [Dt 32,10; Z 107,40], prázdno [Jb 26,7]. Vykladači vidí v Gn 1,2 líčení chaosu. N. v 1K 15,43 o těle pozemském = potupný, v necti [proti slávě].

Neslušné, neslušně, neslušnost, neslušný. *Slušný, slušnost. Ve Sk 25,27 n. = = protismyslné, nelogické.

Nesmrtelnost. Už nahlédnutí do české konkordance ukazuje, že pojmy n., nesmrtelný jsou omezeny na dobu n. Jen Př 12,28 mluví v českém překladu o stezce spravedlnosti jako o cestě nesmrtelné. Hebr. doslovně: »Chození její stezkou je ne-smrt« [= nesmrtelnost]. Je to jediné místo ve SZ, kde se přímo mluví tímto způsobem o n-i, a ani zde nejde o n. v pojetí řecké nebo pozdně židovské filosofie, mluvící o vybavení člověka nesmrtelnou duší, jež se smrti odděluje od těla jako svého vězení a žije dál bez překážek tělesného života.

Ne, že by staří Izraelci s celým Orientem nevěřili v nějakou existenci člověka po smrti. Hebr. *š'ól*, jež Kral. překládá hrob [Gn 37, 35; 42,38], peklo [Nu 16,30,33] nebo jáma [Ž 86,13], označuje říši mrtvých, kteří vedou jakýsi stínový odlesk pozemského života, ale v úplné zamlklosti [duchové zemřelých jen »šepci a šveholi« Iz 8,19; 24,9] a v jakémsi polospánku [Na 3,18] a v naprosté nevědomosti o událostech na světě [Jb 14,21; Kaz 9,5]. V *š'ólu* ovšem nežije pouze duše, nýbrž celý člověk. Izraelec si nedovedl představit život, třebas jen v podsvětí, bez těla. Celý člověk po smrti, t. j. když mu bude odňato »dchnutí života« [Gn 2,7; Jb 34,14n; Kaz 12,7], živoří v podsvětí. Mluví-li žalmisté o duši v pekle [= podsvětí], nemíní tím část své bývalé existence, nýbrž »duše« je tu náhradou za osobní zájmeno já, mne a p. [Ž 16,10; 30, 4; 49,16; 86,13; 89,49]. Vyvolávání mrtvých je ve SZ zakázáno [1S 28,3,9; Iz 8,19]. Tak jako jsou mrtví odloučení od pozemského života, tak jsou zbaveni i pro Izraelce nejdůležitějšího: obecenství s Bohem [Ž 6,6; 88,11; 115,17; Iz 38,18]. Zkratka: »život« v *š'ólu* není život.

Neboť život pro Izraelce souvisí těsně s Bohem, nikoli s nějakou vrozenou [inherentní] vlastností nesmrtelné duše. Život je závislý na naprosté svrchovanosti Boha, jenž je jediným pramenem života a vládcem člověka v životě i při smrti; jen obecenství s ním zaručuje život [Dt 30,20; Ž 36,10; 104,29n; Jr 2,13; 17,3]. Život je Boží propůjčený dar, jenž ukládá určité úkoly. Život je závislý na Božím oslovení a na pokorném přijímání tohoto oslovení [Ez 20,11.13.21; Ab 2,4]. Kde toho není, nastává smrt [Dt 8,3; 30,15nn; 32,47]. Izrael zná tedy život vyššího druhu než jen život animální; je to život, závislý na oslovení Božím. Zvláště žalmisté vzdávají tuto myšlenku [Ž 17,14n; 23; 36,10; 63,4; 73,23nn]. Na čem záleží, je tedy obecenství s Bohem pravá životní moudrost [Př 8,35n; 10,2.11; 11,4; 13,14; 14,27.32] v naprosté svázanosti s Bohem. To umožňuje sz pisatelům přijímat smrt stejně jako život z ruky Boží v naprosté důvěře [Gn 15,15; 25,8; 35,29; Sd 8,32; Jb 42,17] a odevzdanosti, i když často u vědomí, že smrt je následkem hříchu.

Smrt ovšem pro Izraelce, jenž věřil v naprostou moc Boží a zjevení jeho konečné slávy, nemohla být posledním slovem Božího řádu. Smrt bude přemožena. Mrtví ožijnou

[Iz 26,19], procití [Dn 12,2], aby vstoupili opět do plného obecenství s Bohem. Zvláště Job, který odmítá všechny analogie se znovu-oživající přírodou [Jb 14,7-20], odvažuje se doufat v nové oslovení Bohem [Jb 19,23nn je, žel, textově nejistý] a tedy v nový život. Podobně skladatel Ž 73 je přesvědčen, že jeho spojení s Bohem je takového rázu, že je nic nemůže narušit. Bůh je na věky jeho podílem, byť jeho tělo i srdce hynuly ve smrti. Bůh jej přijme ve svou slávu [Ž 73,24]. Zase tu nejde o nějakou nesmrtelnou součástku člověka, jež by se odloučila od těla a tělo přežila, nýbrž o Boží svrchovanou moc, která připravuje věřícím jiný osud než bezbožníkům [Ž 73,18- 20; sr. 49,16-21]. Podobně je tomu v Ž 16. To, co tento žalmista prožíval v obecenství s Bohem na této zemi [v. 6-8], zůstane podle jeho přesvědčení jeho podílem i v budoucnosti [v. 9-11]. Nad touto skutečností a jistotou plesá jeho srdce, ledví [Kral. sláva] i tělo, tedy celý člověk. *š'ól* jej neděsí; zná cestu života. Na podrobnostech posmrtného života mu nezáleží. Jde mu jen o život před tváří Páně, který se mu stal jistotou v přítomnosti. Neporušitelnost života je mu založena na aktu Božího oslovení. Pěkně to vyjádřil Luther [W. A. 43. 481]: »Kde však a s kým Bůh mluví, ať je to v hněvu nebo v milosti, ten je vpravdě nesmrtelný. Osobnost Boží, jež tu mluví, a slovo Boží ukazují, že jsme taková stvoření, s nimiž Bůh chce mluvit na věky, a to nesmrtelným způsobem.«

Ovšem, že tato víra v n. není ve všech sz vrstvách vyjádřena stejně. *Život. *Smrt. *Zmrtvýchvstání. V době mezi Starým a NZ byla namnoze porušena hellenistickou filosofií [duše nesmrtelná sama o sobě], ale byla oživena n. nadějí, vázanou na Boží čin v Kristu. V Kristově smrti a zmrtvýchvstání byla smrt zbavena své moci [2Tm 1,10] a spojení věřícího s Bohem, zjeveným v Kristu, už nyní přenáší ze smrti do života [J 5,24; 6,50; 11,25n sr. 2Tm 2,18, kde je zřejmo, že jistota přítomné účasti na životě věčném vedla některé až k scestnému popírání budoucího vzkříšení.] Toto spojení se uskutečňuje vírou, jež život i umírání staví do služby Boží [Ř 6,11nn; 8,2-4; 14,7-9]. Nejde tu o nějakou statickou veličinu, nýbrž o stále odumírání starému člověku a obnovování vnitřního člověka [Ř 8, 13; 2K 4,7-12.16; 5,14n], jež naplňuje bezpečnou nadějí slávy [Ř 5,2; 8,24n; Ko 1,27; Tt 3,7; 1J 3,3]. Je nasnadě, že NZ, který všechen důraz klade na vzkříšení z mrtvých, nezabývá se příliš mezidobím mezi smrtí jednotlivých křesťanů a všeobecným vzkříšením. U Pavla se shledáváme dokonce s rozparem mezi dvěma představami: na jedné straně mluví o mezistavu jako o »nahotě«, tedy o něčem naprosto nežadoucím [2K 5,3n], na druhé straně je přesvědčen, že i tento mezistav bude pobytem u Pána [2K 5,6-9 sr. F 1,23]. Ať je tomu jakkoli, to nejdůležitější

[498] Nesmyslnost-Nešlechťet.

pro Pavla je jistota, že buď že jsme živi, buď že umíráme, Páně jsme [Ř 14,8].

Pokud se týče terminologie, překládají Kral. výrazem n. dva řecké pojmy: *athanasia* [= nesmrtelnost 1K 15,53; 1Tm 6,16] a *aftharsia* [= nezničitelnost, nepomijitelnost, neporušitelnost Ř 2,7; 2Tm 1,10; *afthartos* v 1Tm 1,17]. Jen Bůh jediný má n. [1Tm 6,16] a nepomijejčnost [1Tm 1,17, Kral.: nesmrtelnost], ale i ti, kteří budou vzkříšeni, budou oblečeni v nepomijejčnost [Kral. neporušitelnost] a nesmrtelnost, při čemž se myslí nejen na věčné trvání, ale na protiklad těla, krve, tedy to, co zahrnuje nz pojem slávy [1K 15,50-54]. Podle Ř 2,7 odplatí Bůh věčným životem těm, kteří usilují ve vytrvalém konání dobra po slávě, cti a nepomijejčnosti [sr. Mt 5,6; 6,33]. Zahn připomíná, že »sláva, čest, nepomijejčnost« zaleží především v obecnství s Bohem, jež zahrnuje sjednocení vůle a činů s vůlí Boží a musí se osvědčit v každodenním životě [Ř 8,2-33; 2K 4,8-11; 6,9; 1Tm 6,12].

Nesmyslnost, nesmyslný [stč. = nerozumnost, pošetilost, choromyslnost]. Ve SZ tak překládají Kral. osm různých výrazů, jež znamenají něco zpozdilého, nemoudrého, pošetilého, urážlivého [Jr 23,13 sr. 1,22]; bezradnost [Dt 32,28], prostotu, jež se dá snadno svést [Jb 5,2], ano až prostomyslnost [Př 9,13], hloupost, prázdnotu hlavy [Jb 11,12], bezduchost [Ž 73,22; jinde totéž slovo překládají Kral. pojmem »hovádný« Ž 49,11; 92,7], bláznivost [Ž 74,22; tentýž hebr. výraz překládají Kral. jinde blázen: Jr 17,11; Př 17,7, 21; bláznivý Ž 74,18 ve smyslu bezbožný sr. 1S 25,25; Ž 14,11], nerozumnost [doslovně: bez srdce, jež bylo pokládáno za sídlo rozumu Jr 5,21].

V NZ jde o dva pojmy, z nichž první [*anoétoš*] znamená mravně-náboženskou nechápavost, nerozumnost, nedostatečnost [L 24,25; Tt 3,3 sr. Gn 3,1,3, kde Kral. mají: nemoudří; v 1Tm 6,9; nerozumný ve smyslu mravně závadný]; druhý je převodem slovesa *existanai*, znamenajícího: vystoupit, vzdálit se, také: vystoupit ze svého normálního stavu, ze své zdravé myslí, čili: přijít o rozum, pomínouti se smyslem [2K 5,13 sr. Mk 3,21]. Pavel tu mluví ironicky.

Nesnadnit se, stč. = hádati se, přiti se [Gn 6,3; Sd 6,31; Jb 10,2; 33,13; Př 29,9; Iz 41,12; 49,25; 50,8; 57,16].

Nesnáz ve smyslu těžkost, obtíž, trampota, rozepře, spor, na př. Gn 13,7n; 26,21; Ex 22,9; Dt 33,8; Ž 95,10; Jr 2,9; Sk 19,40. Ale v Ko 2,1 jde o výraz, který Kral. jinde překládají: boj [F 1,30], odpor [1Te 2,2]. Žilka překládá: »Jak těžce zápasím o vás«, Hejčl: »Jakou starost mám o vás«.

Nespravedlivý. Ve smyslu nezákonný; ten nebo to, co porušuje právo, falešný, podvodný [Př 16,8; Kaz 3,16; Ez 28,18; Ml 6,10; Ř 3,5; 9,14; Žd 6,10], ale také ve smyslu bezbožný [Mt 5,45; Sk 24,15; 1K 6,9; 1Pt 3,18],

podvodník, nepoctivec [L 18,11]. *Nepravost. *Spravedlnost.

Nesprostně choditi [Ga 2,14], řecky *orthopodein* = kráčet rovnými nohama, nekolisati, chovati se rovně, správně. Tohoto slovesa je [ovšem se zápornou částicí] užito o Petrovi a Barnabášovi, kteří se pod nátlakem judaistů z Jerusalema uchýlovali od svobody od zákona, ospravedlnění pouhou věrou [v. 16]. Nesprostně choditi = nerovně, neupřímně. Žilka překládá: »Nejdou pravou cestou podle pravdy evangelia«, Hejčl-Sýkora: »Nejednají podle pravého evangelia«. Lze také přeložit: nejdou rovně za pravdou evangelia. Jíti pravou cestou podle pravdy evangelia, znamená býti důsledně věrný spasitelné skutečnosti, kterou Bůh stvořil v Kristu a počínati si v souhlase s ní v celém životě. *Sprostný, sprostnost. XX

Nesešivaná sukně, košile Ježíšova [J 19,23], Flavius Josephus poznamenává ve Starozitnostech [III., 7], že spodní šat velekněze, sahající od krku až po kotníky, byl nesešivaný, z jednoho kusu, kdežto normálně byl zhotovován ze dvou kusů látky. Odtud jeho vzácnost. Č.

Nestálé vody. Jr 15,18. Popis mnohých řek a potoků na Východě, jež v době sucha tvoří prázdná řečiště - wadi - a tekou jen za doby deště. Srov. Jb 6,15-18. Č.

Nestihlý = nevystižitelný [Ef 3,8].

Nestižitelný = nepochopitelný [Jb 26, 14].

Nestydatost, nestydatý. Tak překládají Kral. čtyři různé hebr. výrazy a jeden řecký, z nichž každý má své zvláštní zabarvení. Nejčastěji jde o tvrdé, drzé vzezření, vyjadřující bezohlednou fyzickou sílu a nadutost [Dt 28, 50; Dn 8,23; Kaz 8,1]. U Iz 24,16 jde o nevěrnost, odpadlivost, zpronevěru, jaké se dopouští cizoložná žena [sr. Jr 3,20]. Iz 3,9 popisuje vzezření tváře, jež prozrazuje drzost; Ez 2,4 zatvrzelost, vzpurnost, tvrdost tváře [podobně o tvrdosti šíje Ex 32,9; Iz 48,4].

V NZ je řeckým výrazem vyjádřena bezuzdnost, nestřídmost, prostopášnost, hýřivost, [Mk 7,22], již nutně propadá člověk, odloučený od Boha [sr. 2Pt 2,7, kde téhož řeckého výrazu je užito o počínání obyvatel Sodomy a Gomory; Kral.: »prostopášné obcování; vůbec o pohanech Ef 4,19]. Na pohlavní nezřízenost myslí patrně 2K 12,21 [sr. Ga 5,19, kde tentýž výraz překládají Kral. slovem chlípnost, sr. 2Pt 2,18; Ju 4]. 1Pt 4,3 mluví o nestydatých chlípnostech [Žilka: smyslnost, chtíče], v nichž čtenáři žili, dokud byli pohany.

Nešlechtnice. *Nešlechtník.

Nešlechtník, nešlechtnost, nešlechtný. Je opravdu nemožné uvést na společného jmenovatele asi patnáct hebr. kořenů, jež Kral. překládají uvedenými výrazy, když nadto i tyto české výrazy znamenají ve stč. pojmy bezbožný, ohavný, hanebný, zlý a *nepravost. Všimneme si jen nejčastějších hebr. výrazů. Kořen *zmm*, jehož odvozeniny Kral. podle české konkordance jednadvacet-

krát překládají výrazy n-ik, n-ost, n-ý, znamená původně přemýšlet, uvažovat, zamýšlet [Jr 30,24 překládají: úmysl, 51,11: usouzení], pletichářství [Př 12,2], plánovat [obyčejně něco zlého], takže je užito hlavně o smilství [Jb 31,11] a zvláště o krvesmilství [Lv 18,17; 19,29; 20,14; Jr 13,27], jež se stalo obrazem nejhnusnějšího modlářství [Ez 16,27.43.58 a j.]. - Dvacetpětkrát [podle české konkordance] překládají uvedenými výrazy kořen *r'*, jímž se označuje opak toho, co je dobré, krásné, příjemné [Gn 41,3 překládají Kral. tentýž výraz pojmem šeredný], zvláště ve smyslu nábožensko-mravním. Proto Kral. někdy tentýž výraz překládají také zlý [Gn 6,5; 8,21; Dt 4,25; 22,22; Ab 1,13]. Josef se nechce dopustit n-osti s manželkou Putifarovou [Gn 39,9], žalmista se modlí za skončení n-i bezbožných [Ž 7,10; 28,4; sr. 55,16; 92,12; 119,115; Jr 20,13]. Hospodin vytýká Izraelovi vedle smilství také n-ost [Jr 3,2], jež se zmocnila už srdce [Jr 4,14.18; o nešlechtném oku mluví Dt 15,9], a proto musí být potrestán [Jr 33,5; 44,9; Oz 7,2 sr. Ž 5,5; Jb 8,20]. Ovšem, Bůh trestá nejen n-ost Izraelovu, ale i všech národů [Jon 1,2], je však milostivým, kteří se od své n-osti odvracejí [Jr 18,8; Ez 6,9]. Falešní proroci posilují ruce n-iků [Jr 23,14], takže se nemohou odvrátit od n-osti. - Patnáctkrát překládají Kral. slovem n-ik, -ý hebr. výraz *b'lija'al* [Dt 13,13; Sd 19,22; 1S 10,27; 2S 16,7; 20,1; 1Kr 21,10.13; Jb 34,18; Ž 18,5; 41,9; 101,3; Př 6,12; 16,27; 19,28; Na 1,15]. Podle Biče II, 262 tu jde snad o zkormoleninu jména nějakého božstva podsvětí [Ž 18,5 = 2S 22,5] »proudové nešlechtných = proudy [boha] podsvětí]. Tak i jiní se domnívají, že ve SZ původně šlo o božstvo snad konkrétně mořského podsvětí, označující naprosté zničení [Ž 18,5; 41,9; 101,3; Na 1,11.15]. Zvláště v literatuře mezi Starým a NZ vystupuje Belial [Beliar] jako hlava démonské společnosti [sr. 2K 6,14-15, kde Kristus je souznačný se světem, Belial s temnostmi; snad také »člověk hřícha« v 2Te 2,3 je překladem výrazu Belial]. Jiní podobně jako Kral. nevidí v Belijaalovi vlastní jméno, nýbrž označení bezcennosti, neproduktivnosti, ničemnosti. Nakonec však toto slovo označovalo největší bezbožnost [T. K. Cheyne]. - Dvanáctkrát překládají Kral. výrazy n. odvozeniny kořene *pš'* označujícího odpadlictví, nevěrnost, provinění, vzpoudu, hřích [Jb 34,37; 35,6; Ž 5,11; Iz 1,28; Dn 8,23; Am 1,3.6.9.11.13; 2,1; 5,12] podobně jako kořen *bgd* [nevěra, odpadlictví Ab 1,13; 2,4; Iz 24,16; 21,2; Sof 3,4]. - Desetkrát jsou tak přeloženy odvozeniny kořene *'vl*, značícího nečestnost, nespravedlnost, podlost [2S 3,34; 7,10; Jb 11,14; 16,11; 18,21; 27,7; 31,3; Ž 64,7; 89,23]. - Šestkrát *rs'*, označující opak nevinného před soudem, v náb. smyslu hříšnost [Jb 34,10; Ž 73,3; 82,2; 101,8; 109,2; Jr 23,19]. - Osmkrát jde o kořen *nbl* [bláznovství, jímž je označována bezbožnost: Dt 22,21; Joz 7,15; Sd 19,23; 2S 13,12; Iz 9,17; 32,6 [2x];

Jr 29,23]. - Z ostatních jmenujeme pouze hebr. výraz *ben páris* [= syn násilí, násilník Dn 11,14] a *ta^alúlim* [podle jedněch svévole, rozpuštění; podle jiných oklamání, neupřímnost, zrada Iz 66,4].

Přehlédneme-li všechny tyto výrazy, vidíme, že téměř ve všech jde o falešný poměr k Bohu, z něhož plyne i falešný poměr k bližnímu.

Podobně jako ve SZ, i v NZ překládají Kral. týmž výrazem aspoň osm různých řeckých výrazů, nejčastěji *ponéros*, *ponéria* [= obtížný, protivný, těžký, špatný, *zlý, k ničemu, ničemný a substantiva], v LXX nejčastěji překlad hebr. *ra'*, *rá'á*, Mt 6,22n [L 11,34] mluví o n-ém [= nemocném] oku v protikladu proti oku sprostnému [= zdravému]; ale nejde tu o tělesné zdraví nebo nemoc, neboť správný i n-ý pohled na věci vycházejí podle Ježíše ze srdce [Mt 20,15; Mk 7,22: oko zlé = závistivé sr. Př 23,6; Dt 15,9; lež Mt 7,18]. V mravně-náboženském smyslu [n-ý = zlý] mluví Sk 17,5 o lidech n-ých, L 11,29 o n-ém pokolení, Ř 1,29 o pohanec, naplněných n-i, t. j. zlobou [sr. L 11,39; Mt 22,18; 1K 5,8], o n-icích v 2Pt 2,7. N-ik v Ef 6,16 je označením ďábla [sr. Mt 13,19, kde Kral. totéž slovo řecké překládají »ten zlý«; snad v témž smyslu J 17,15; v 1J 2,13n; 3,12; 5,18 mají »ten zlostník«, sr. Mt 13,38]. Podle smyslu vsunuli Kral. n-ika do 2Te 2,9. N.

Řecké *anomos* [= ten, jenž jedná proti zákonu, tedy zločinec, v přeneseném smyslu: bezbožník] překládají Kral. »n-ý« v L 22,37; Sk 2,23; řecké *anasios* [= nesvatý, bezbožný] 1Tm 1,9; řecké *loimos* [doslovně = nakažený morem, tedy životu nebezpečný a škodlivý] ve Sk 24,5; řecké *adokimos* [= ten, jenž neobstál ve zkoušce, zavržený, ten, který se neosvědčil a není k ničemu] v 1K 9,27 [sr. 2K 13,5-7, kde Kral. překládají: zavržen]; řecké *athesmos* [protivící se božskému řádu, bezzákonný, bezudný] v 2Pt 2,7 o sodomitech, v 2Pt 3,17 o bludařích; řecké *kakia* [= mravní špatnost], ve Sk 8,22 o Šimonovi kouzelníku a jeho hrabivé touze. Je tím označena moc, jež narušuje pospolitost lidí. Jejím zdrojem je přerušení obecnství s Bohem [Ř 1,28n]. A ještě dva řecké výrazy stejného kořene [*rhadiürgema*, *rhadiürgia*], jež původně znamenají lehkomyšlný, uličnický kousek, lehkomyšlnost, překládají Kral. n-st [Sk 13,10; 18,14]. Je to mírnější výraz pro špatnost a podvod.

XX

Neštěstí. Tak překládají Kral. většinou hebr. *ra'*, opak dobra, zlo: 2S 16,8; Př 13,17.21; Kaz 8,6]. Ale na dvou místech jde o jiné hebr. výrazy. U Jb 20,26 jde o hebr. *chóšek*, temnotu, jež je obrazem bídy, zániku [sr. Kaz 5,17; 1S 2,9; Na 1,8; Jb 5,14; 12,25; 15,22; Ž 35,6]. U Jb 21,30 jde o překlad hebr. *'éd* zkáza, zahynutí [»den zahynutí« sr. Dt 32,35].

Neštovice, hebr. *ba'bu'ót*, jež označuje pryskyř, puchýř na kůži, naplněný hnísem.

[500] Netaniaš-Nevěřící

Vředy a n. byly šestou z devíti ran, jež přišly na Egypt [Ex 9,8-11].

Netaniaš [= Hospodin dal]. - 1. Otec Izmaele, jednoho z těch, kteří zabili v Masfa správce země Godoliáše [2Kr 25,23-25; Jr 41, 1n]. Podle Daňka šlo o mstitele nad cizím božstvem. - 2. Syn Azafův, hlava páté skupiny chrámových zpěváků [1Pa 25,2,12]. - 3. Otec Judy, vyslaného od královských knížat k Baruchovi [Jr 36,14].

Netanmelech [= (božský) král dal]. Jeden z komorníků, jenž žil v době Joziášově v *Parvarim [2Kr 23,11].

Netinejší [= darovaní, nejspíše jako otroci], zvláštní sbor mužů, ustanovených pro službu chrámovou. Ve SZ jsou připomínáni pouze v 1Pa 9,2 a pak u Ezdráše a Nehemiáše. Povinností jejich bylo ostříhání brány chrámové, zabíjení obětních zvířat, štípání a sekání dříví, čerpání a přinášání vody a podobné podřízené práce [sr. Nu 31,47; Joz 9,27]. Snad to byli původně zajatí otroci [1Kr 9,20n], kteří byli obřezáni. Jejich první zřízení jest přisuzováno Davidovi [Ezd 8,20]. U Ezdráše a Nehemiáše vystupují v úzké souvislosti se syny služebníků Salomounových [Ezd 2,58; Neh 7,60; 11,3]. Někteří z jejich jmen ukazují na cizí, nehebrejský původ [Ezd 2,43-54; Neh 7, 46-56]: Rezin, Meunim, Sisera a j. Zdá se, že utvořili po návratu ze zajetí jakýsi cech chrámových služebníků. Byli zbaveni povinnosti daňové právě tak jako kněží, levité, zpěváci [Ezd 7,24], měli svůj zvláštní dům [Neh 3,31], jsouce spravováni dvěma představenými [Neh 11,21]. Ale v Jerusalemě bydleli jen ti, kteří měli službu [Ezd 2,70; Neh 7,73]. Snad se docela už zapomnělo na jejich původ, protože podle Neh 10,28-30 i oni byli přibráni k přísaze, že jejich synové a dcery nebudou vstupovati ve smíšené sňatky s cizinci. Ponenáhlu nabyli Netinejší těchž práv jako levité.

Netofa. Nějaké místo poblíž Betlema [1Pa 2,54; Ezd 2,21n; Neh 7,26], snad dnešní Chirbet Bedd Fáhíh, asi 5 km j. od Betlema blízko cesty do Tekoa. Odtud pocházeli dva z Davidových rytířů [2S 23,28n; 1Pa 27,13. 15]. Netofatští v čele se Saraiášem přísahli věrnost Godoliášovi, správci Judstva, dosazenému od Nabuchodonozora po pádu Jerusalema [2Kr 25,23; Jr 40,8n]. Z babylonského zajetí se jich vrátilo 56 [Ezd 2,22]. Vsi netofatské byly přivtěleny po návratu z vyhnanství některým levitům [1Pa 9,16] a levitským zpěvákům [Neh 12,28].

Netofatští, obyvatelé *Netofa [2S 23,28n].

Netopýr. Kral.: [stě.] netopýř, překlad hebr. *“tallef*. V seznamu nečistých zvířat je uváděn na konci listiny ptáků a před listinou plazů [Lv 11,13,19; Dt 14,18]. V Palestině se mnohde vyskytuje několik druhů n-ů ve velkém množství v jeskyních a skalních dutinách. Podle Iz 2,20 v den Hospodinova soudu odhodí lidé své zlaté a stříbrné modly, jež jsou ozna-

čeny jako krtci a netopýři, protože nevidí a nemohou pomoci [sr. Am 4,3].

Netoulavý. V seznamu ctností křesťanské manželky v Tt 2,5 je vypočítána také netoulavost. Řecký výraz *oikúrgos* znamená domácký. Žilka a jiní překládají hospodárný.

Neučení. *Prostý.

Neumělý = nerozumný, neznalý, nevědomý [Jb 38,2; Ž 19,8; 1Pt 2,15]. *Umělý.

Neumění [Oz 4,6]. *Umění.

Neupřímé, neupřímost. *Upřímost, upřímý.

Neustavičnost. *Ustavičný, ustavičnost.

Neutrhavý. *Utrhání, utrhavý.

Neutvrzený. *Utvrzený.

Neuvadlý = nevadnoucí, nepomíjející [1Pt 1,4; 5,4].

Neužitečný. *Užitečný, užitek.

Nevážnost. *Vážnost, vážný.

Nevděčný [L 6,35; 2Tm 3,2]. *Vděčnost, vděčný.

Nevědomí = neznalost, nevědomost [Joz 20,3; Sk 3,17].

Nevědomost = nevědomělé poblouzení, přestupek spáchaný z nevědomosti [Žd 9,7 sr. Lv 5,18].

Nevěra. *Nedověra. *Víra. Je příznačné, že podle české Biblické konkordance výraz n. je omezen pouze na NZ s jedinou výjimkou Ez 21,24, kde n. je nadto překladem hebr. *pš'* = odpadlictví, hřích. SZ ani v hebr. nemá substantivum n., takže se Cremer-Kögel [Wörterbuch der neutestamentlichen Gräzität, 1915 str. 912] odvážil tvrdit, že »n. nebyla pravidelným zjevem v životě lidu, s nímž by sz pisatelé museli počítat«. Snad šlo ve SZ pouze o akty nedůvěry, pochybnosti, neposlušnosti, ale skutečná n. začíná podle bibl. podání teprve tenkrát, kdy Bůh postavil Izraele a celý svět před rozhodnutí, když poslal Ježíše Krista. N. je odmítavé stanovisko k osobě Ježíše Krista, po případě k evangeliu [Mt 13, 58; 17,20; Mk 6,6; Ř 11,20,23; 1Tm 1,13. Ř 11,32 je jiný řecký výraz: *apeitheia*, neposlušnost]. Výjimku tu tvoří Žd 3,19, kde n. je opakem poslušnosti, tedy věrolomnost [sr. v. 18], a vztahuje se na neposlušnost Izraele, tedy lidu »věřícího«. Snad by se to dalo vyjádřit tak, že neposlušnost »věřícího« se proměňuje konečně v n. [sr. Ř 10,16]. Druhou výjimkou je Ř 4,20, kde však Kral. tentýž řecký výraz *apistia* překládají: nedověra.

Nevěrné. Tak překládají Kral. dva hebr. výrazy, z nichž jeden [*bgd'*] znamená zrádně, věrolomně [Iz 33,1; Pl 1,2; Mal 2,10n.15], druhý [*škr'*] prohaně, klamavě [Iz 6,3,8].

Nevěrný [řecky: *apistos*, *apistein*] ve smyslu věrolomný, nespolehlivý, označení toho, jemuž nelze důvěřovat [Mt 17,17; Mk 9,19; L 9,41; 12,46; Ř 3,3; 2Tm 2,13; Zj 21,8], ale také ve smyslu nevěřící [2K 4,14; 6,15; Žd 3,12].

Nevěřící. *Nevěra. *Víra. [Řecky: *apistos*]. Někdy jde o označení pohanů, kteří se vzpírají uznati evangelium [1K 6,6; 7,12-15; 10,27; 14,22-24; 2K 6,14n; 1Tm 5,8].